

ПОЛИТИКИН

Немачка 3.00 DEM, САД 1.25 USD, Швајцарска 2.50 CHF,
Шведска 16.00 SEK, Аустрија 20.00 ATS, Грчка 600 GRD,
Енглеска 1.00 GBP, Словенија 150 SLT, Македонија 70
ДЕН. Р.С.А. 9 P.

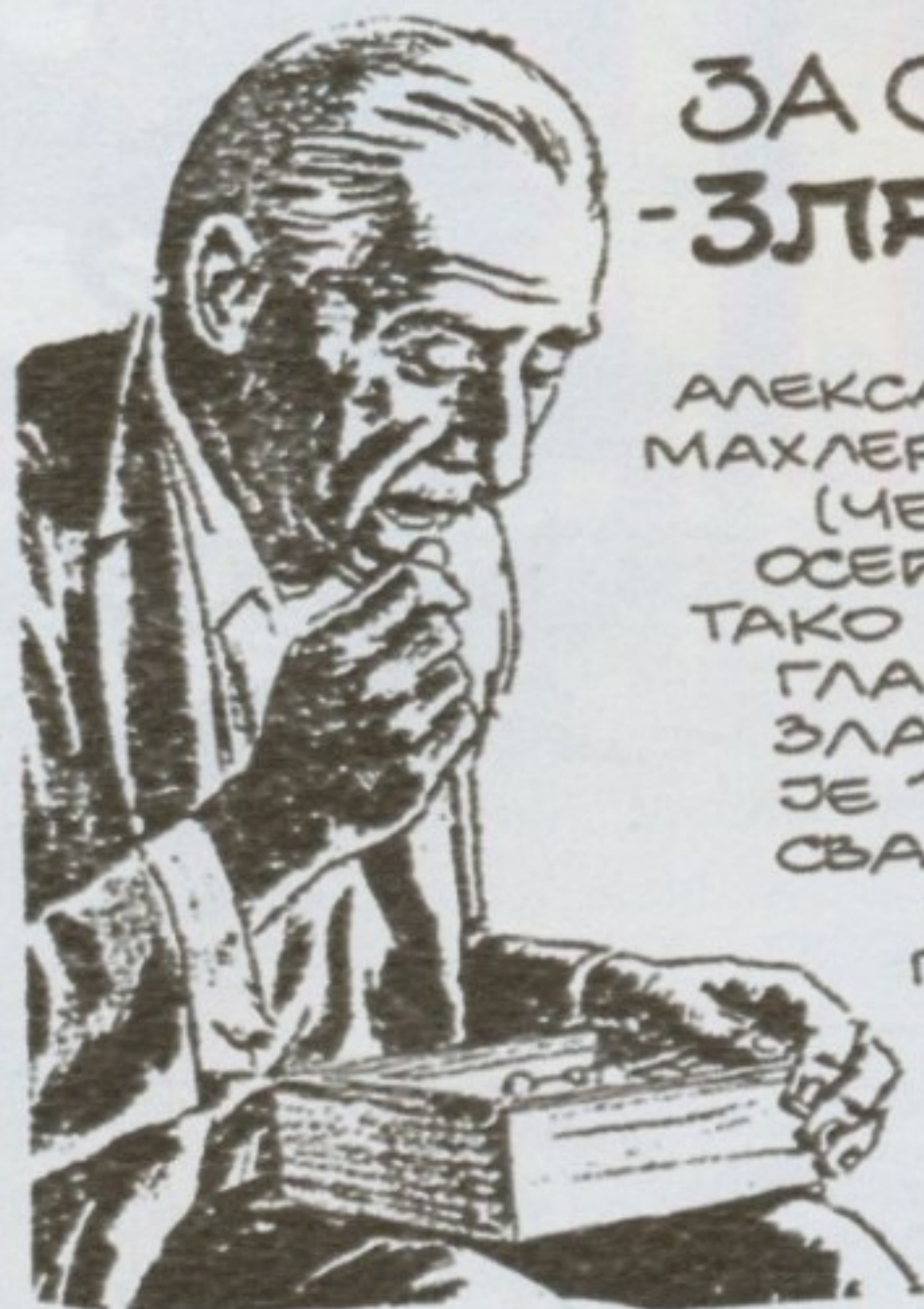

ЗАБАВНИК

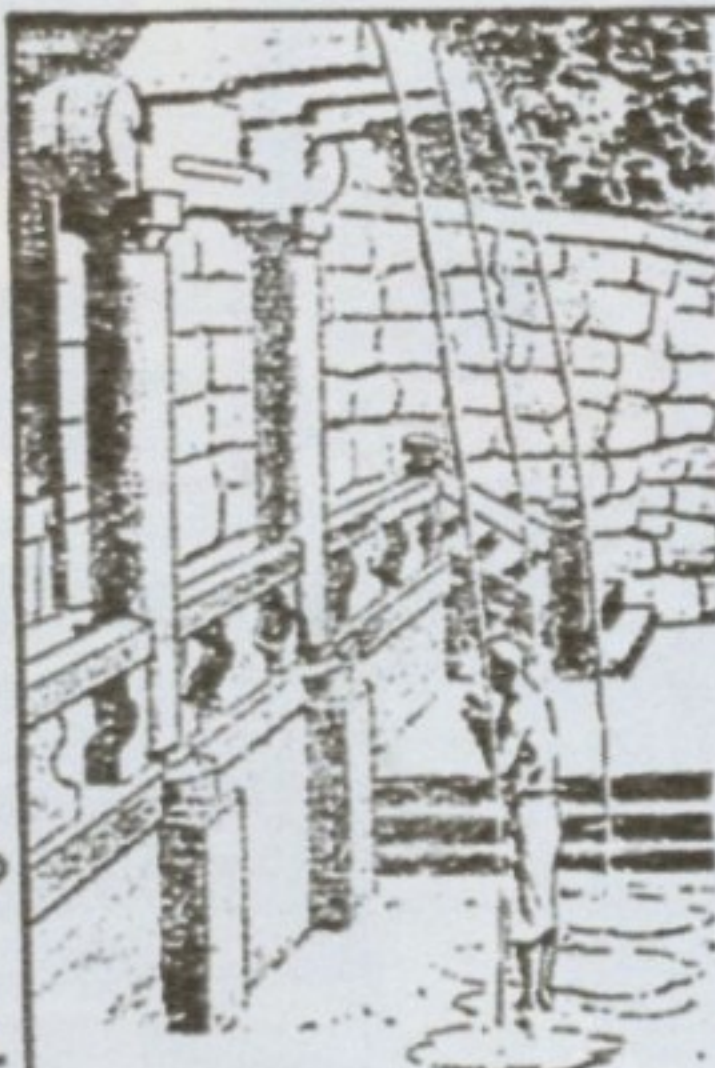
1. XII 1995 • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ДИНА LVII • ЦЕНА 5 ДИНАРА • БРОЈ 2286

ЗА ОБРОК - ЗЛАТНИК

АЛЕКСАНДАР МАХЛЕР ИЗ ПРАГА (ЧЕШКА) ОСЕЋАО ЈЕ ТАКО СНАЖНУ ГЛАД ЗА ЗЛАТОМ ДА ЈЕ 17 ГОДИНА СВАКОДНЕВНО ГУТАО ПО ЈЕДАН ЗЛАТНИК.

ЧИСТЕ ДУШУ И ТЕЛО.

ВЕРНИЦИ

У ХРАМУ КИЗОМИЦУ У КИОТУ (ЈАПАН), ДОК ИЗГОВАРАЈУ МОЛИТВУ, СТОЈЕ ИСПОД ТРИ МЛАЗА ВОДЕ ЗА КОЈЕ СЕ ВЕРУЈЕ ДА

ЖЕНСКИ ЈЕЗИК

БИЛКА КОЈА РАСТЕ НА ОСТРВУ ЗАНЗИБАР, ИМА ЧАУРЕ ПУНЕ СЕМЕНКИ КОЈЕ НЕПРЕКИДНО "ПРИМАЈУ".

БУРМЕ

КОЈЕ СУ СЕ НЕКАДА НОСИЛЕ У ЕНГЛЕСКОЈ ИМАЛЕ СУ ОБЛИК МРТВАЧКЕ ГЛАВЕ КАКО БИ СУПРУЖНИКЕ ПОДСЕЋАЛЕ ДА ЈЕ, ЛУБАВ ЈАЧА ОД СМРТИ.

Џозеф Р. Браун

(1805 - 1870)

ЈЕДАН ОД ПРВИХ ДОСЕЉЕНИКА У МИНЕСОТУ (САД), ПРОДАО ЈЕ ЗЕМЉИШТЕ КОЈЕ ЈЕ ДАНАС КЕНТАР ГРАДА СЕНТ ПОЛА ЗА 125 ДОЛАРА. ЗА КУТИЈУ ЦИГАРА ДАО ЈЕ ДАНАШЊИ КЕНТАР МИНЕАПОЛИСА, А У ЗАМЕНУ ЗА ШПОРЕТ ЗЕМЉИШТЕ НА КОМЕ ЈЕ ДАНАС ГРАД ДЕВЕНПОРТ (ДРЖ. АЈОВА).

ГРОБНИЦА ПИРАМИДА

ИЗГРАЂЕНА ЈЕ ПО ЖЕЉИ МУХАМЕДА АСКИЈА, ВЛАДАРА ОБЛАСТИ ГАО У ЗАПАДНОЈ АФРИЦИ, А НА ОСНОВУ УСМЕНОГ ОПИСА. КАДА ЈЕ МУХАМЕД ПРЕ СМРТИ 1493. ГОДИНЕ ИПАК ПОСЕТИО ЕГИПТАТ, ВИДЕО ЈЕ ДА ЊЕГОВА ГРОБНИЦА НЕ ЛИЧИ НА ПИРАМИДЕ ЕГИПТАСКИХ ВЛАДАРА. БИО ЈЕ ЗАДОВОЉАН - ВЛАСТИТА ГРОБНИЦА МУ СЕ ВИШЕ ДОПАЛА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● ● ● египатске пирамиде биле су првобитно обложене мермером који је временом покраден.

● ● ● литар сирћета тежи је зими него лети.

● ● ● у просечном људском телу има масти за седам добрих комада сапуна.

● ● ● прва жена која је постала члан Доњег дома Британског парламента рођена је Американка.

● ● ● Мртво море толико је слано и од соли густо да је у њему немогуће удавити се.

● ● ● мачка не може да осети слаткоћу чак ни када једе тарту.

● ● ● човек може да живи две и више недеља без хране, али само два дана без воде.

● ● ● северно од полутара има око три и по пута више држава него јужно од њега.

● ● ● просечна особа док се одмара удише седам литара ваздуха у минути.

● ● ● на површини човечијег тела има око два милиона знојних жлезда.

● ● ● дан на Јупитеру траје само девет сати и педесет минута.

● ● ● Нови Зеланд има више од двадесет оваца по глави становника.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

У ПОТПИСУ - ГЕЦА КОН

Био је и књи-
жар, и издавач
и књигољубац,
објавио је благо
од око пет хи-
љада књига и
за српску култу-
ру учинио више
од појединих
академика. А
онда је забо-
рављен, као да
никада није по-
стојао. У Бео-
граду нема чак
ни улице која
носи његово
име

Када се буде исписивала новија српска историја, друга нека, ближа стварном животу, међу знаменитим Србима наћи ће се и име Геце или Геце Кона. Иако је био Јеврејин, увек се осећао, а и представљао, као Србин Мојсијеве вере и за српски народ учинио више од многих јавних и признатих личности.

Признања није тражио. У предговору Каталога који је издао поводом јубиларне тридесет пете године свог књижарског рада сам је написао: „У нашој земљи дела људи га се се са њима; ја сам хтео да будућим поколењима оставим један завод за издавање и растурање наше књиге, који ће живети и кад његових оснивача не буде.“

Немци су га за време Другог светског рата убили, а комунисти га се одрекли, па се за трајања нове власти после рата његово име није јавно помињало. Као да није постојао.

Данас у Београду нема ни

Геца Кон

Геца Кон и његов потпис

бисте, а камоли улице која носи име Геце Кона. Само је Издавачко предузеће „Просвета“ својом књижаром у Кнез-Михаиловој 12, која је некада припадала Геци Кону, вратило у сећање ту познату личност.

**Молим Управу да
подејствује!**

Геца као аустроугарски поданик, или Геца Кон као српски држављанин, био је књижар и издавач. Иако није био високошколац – завршио је само трговачку школу и неколико разреда гимназије –

високо се образовао читајући и дружећи се са умним и школованим људима, готово целом српском интелектуалном елитом. Многи познати

књижевници и научници проводили су по цео божеветни дан у његовој књижари која им је постала други дом.

Рођен у Чонграду, у Угарској, августа 1873. од оца Бернарда, рабина, и мајке Лујзе, Геца је детињство провео у Земуну, а гимназију похађао у Новом Саду. У Београду се обрео веома млад. Запослио се у књижари и антикварници Фридриха Бреслауера. Пет година је ту пекао занат и заронио у свет књиге, свет који ће га издигнути до величине. „Геца је примао поруџбине и давао сва потребна обавештења као да сам Бреслауер говори.“

Затим се вратио у Нови Сад код издавача и књижара Арсе Пајевића који му је понудио место деловође и помоћника.

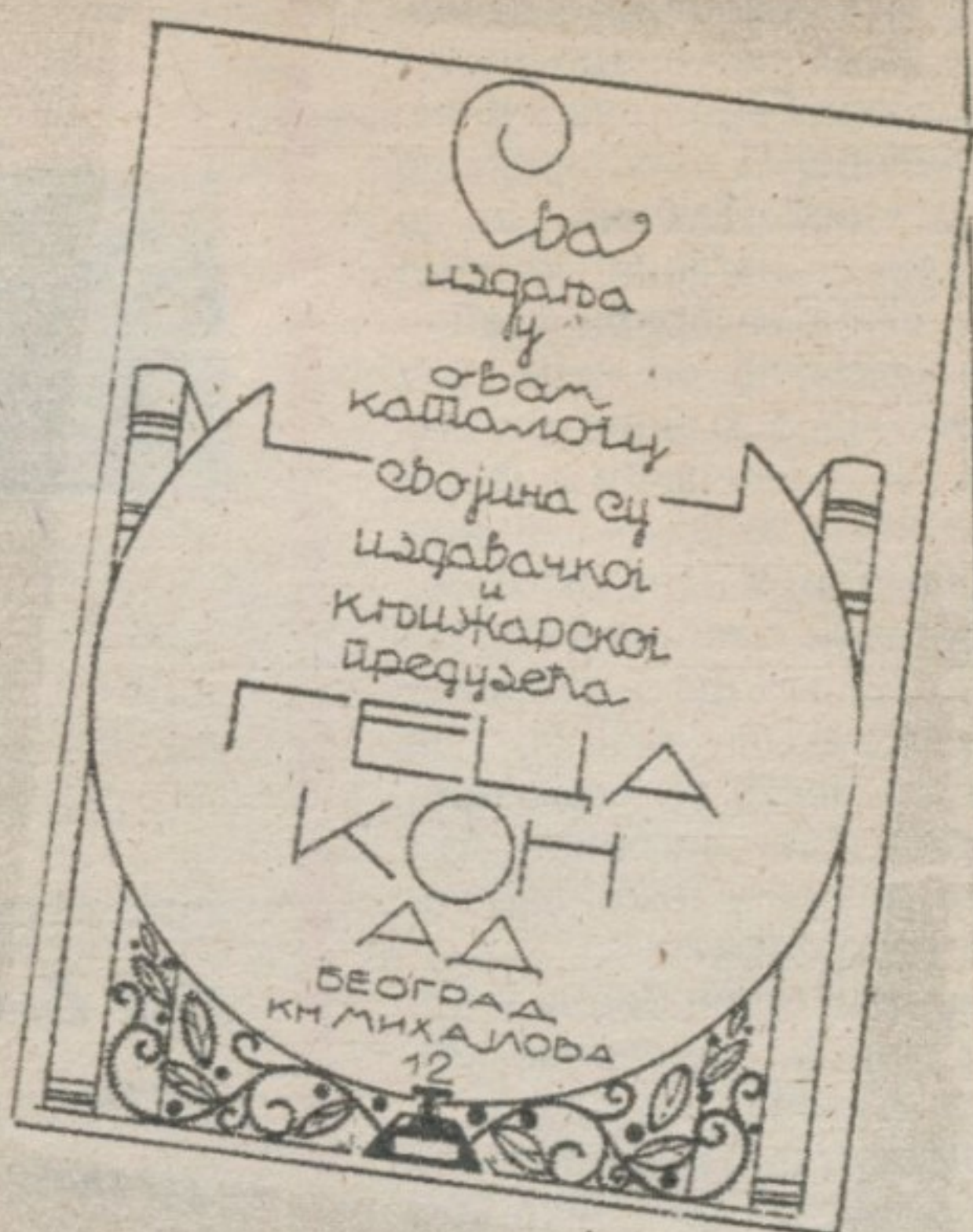
Али, Геца је желео и много више. Хтео је сопствену књижару, другачије би он то радио. Са нешто уштеђевине, у двадесет седмој години живота, поднео је децембра 1900. године Управи града Београда молбу за прелазак у српско поданство: „... молим управу да подејствује код Г. Министра унутрашњих дела... Намеран сам да у Србији отворим књижарску радњу зашто сам и дућан закупио од 1. маја идуће године и капару положио...“

Господин министар је одобрио и Геца Кон је 17. септембра 1901. положио заклетву: „Ја, Геца Кон који сам до сада поданик Аустро-Угарске био ступајући у сажитељство српско заклињем се...“

Књижару је отворио у Кнез-Михаиловој улици, у близини хотела „Гранд“ који се налазио на месту садашњег пролаза код Филозофског факултета. Уосталом, никако није

СВИ СТРЕЉАНИ

Док се место уморства Геце Кона не зна тачно, о ликвидирању његове уже породице постоје сведочења, између осталог и казивања књижевника и професора Друге мушке гимназије Божицара Ковачевића. Наиме, Немци су у селу Јабуци код Панчева држали стратиште па је ту стрељана и Конова супруга Елза, обе кћерке и унучад, као и зет Фрањо Бах. Једино је остао жив други зет, Малвинин супруг Леополд Херцог. Њега је спасла униформа официра Краљевине Југославије; допао је заробљеништва и тако остао жив.

Промућурни књиџар веома је држао до тога да изглед слова у називу фирме буде препознатљив, у чему је и успевао.

напуштао Кнез-Михаилову ма- да је његова књиџара неко- лико пута променила место. Око 1919. она је на углу Кнез- Михаилове и Сремске улице да би се, 1934. године конач- но усталила у Кнез-Михаило- вој број 12 где се и данас на- лази. Тада је већ био бога- таш, па је својој придодео и књиџару зета Фрање Баха и радњу за продају лаборато- ријског материјала у Кнез-Ми- хаиловој 8. Са толиким капи- талом основао је Издавачко предузеће Геце Кона А. Д. (акционарско друштво). На- равнo, за пословођу књиџа- ре именовао је зета Фрању Баха, а цела Конова породи- ца држала је већину акцио- нарског капитала.

За владу аутомобил на зајам

Геца Кон је имао две срећ- не звезде: дар за издаваштво и сложну породицу у којој је он био неприкосновен. Годи- ну дана после добијања српског држављанства оже- нио се Елзом Вајс из Беча, са којом је изродио две кћери: Елвиру и Малвину. Већ 1924. Кон је био толико богат да се из зграде у Улици краља Пет- ра 24, где је до тада живео, преселио у купљену кућу у Добрачиној 30. Потом је ре- дом куповао: кућу у Срем- ској улици број 4, па мануфак- турну радњу Косте Николића у Кнез-Михаиловој, затим је саградио вилу у Јајинцима и најзад купио два стана у Ули- ци Страхињића Бана.

Геца Кон је међу првима у Београду купио аутомобил.

Позајмљивао га је и српској влади, рецимо 1937. када је у посету Београду долазио че- хословачки председник Бе- неш.

Могло би се закључити да је Геца Кон био дерикожа, ти- пични газда који је радницима закидао на плати, а вересију наплаћивао с дебелим кама- том. Ни говора! Код њега и од њега живела су многа по- зната имена српске књижев- ности и науке, објављивао им је књиге чак и када је знао да ће на њима изгубити, само да их материјално помогне а не увреди! Он је био њихов друг, пријатељ, саговорник. Када им је било најтеже, нај-

рукописа. Нушић је од тог новца, кажу, купио кућу на Топчидерском брду и дошао до лепог крова над главом!

У ствари, срећа за Гецу Ко- на било је то што је исте годи- не када је он отворио књиџа- ру покренут „Српски књижев- ни гласник“ чији је оснивач био чувени књижевни крити- чар Богдан Поповић. Тако су готово сви сарадници „Глас- ника“ истовремено објављи- вали своја дела код Кона или се окупљали у његовој рад- њи. Наиме, све до пре неко- лико година иза првог стуба на средини књиџаре налазио се сто и неколико столица где су кафенисали и разговарали

жуаски“ публициста значајно утицао да Геца Кон објави де- ла на којима је новчано губио, али која су усрећила српску културу.

За грешку кафа или пиво

Иако је почео да ради 1901. године, Геца Кон је прву књи- гу издао 1905. Волео је Срби- ју, осећао се Србином, па ни- мало не изненађује што је та прва књига била „Синтакса српског језика за средње школе“ Јанка Лукића. Следе- ће године издао је 9 књига, затим се број повећава на 20, па 30, да би после 1920. штам- пао годишње до стотину на- слова. Између 1930. и 1941. Геца Кон је у току једне годи- не штампао више од 200 на- слова!

Своју штампарију није имао. Највише је за њега ра- дио штампар Павле Грегорић који је био и акционар фирме. Мање луксузна издања, уг- лавном уџбенике и стручну литературу, штампао му је Живојин Благојевић из Кнез- Михаилове број 3.

На корицење је давао само онолико књига колико је, по његовом уверењу у одређе- ном времену, мислио да се прода. Остатак штампаног материјала чувао је у магаци- ну. Тако је смањивао трошко- ве ако би већ морао да уђе у ризик штампања.

Трговац у души а прониц- љив по природи, Геца Кон је тек одштампане отиске, спремне за коректуру, најпре стављао у излог књиџаре да

НИЈЕ МУ НАУДИО

Гецу Кона су повремено жестоко нападали. У томе је предњачио Станоје Станојевић, историчар, академик и аутор познате Народне енциклопедије Срба, Хрвата и Словенаца, првог дела те врсте на нашем језику. Изругивао се томе што је Кон припадао масонима, али су познати српски књижевни- ци стали уз Кона. Ишло се чак дотле да је оптичар Шајнесон, који је држао радњу у близини хотела „Москва“, наручио од песника Милорада Петровића Сељанчице поспрдни стих на рачун Геце Кона. Петровић је оптичару узео лепу пару и спе- вао:

„Вид ваш квари Геца Кон
а поправља Шајнесон!“

Наравно, на овакву глупост Београд се смејао, а највећу ко- рист извукао је сам Кон који је антирекламом у ствари добио бесплатну рекламу.

пре су навраћали код Геце Кона на кафу и јадање. Давао им је новчани предујам и за књиге које су тек намеравали да пишу! Књижевнику Бра- ниславу Нушићу платио је унапред цео износ за сабрана дела иако популарни писац још није био средио неколико

Бранислав Нушић, Јаша Про- дановић, Божидар Коваче- вић, Андра Гавриловић и, не- изоставно, Слободан Јовано- вић који је био Конов велики пријатељ. Сматра се да је Слободан Јовановић, прав- ник, историчар, факултетски професор, академик и „бур-

пролазници читају и налазе грешке. Сваком ко уочи грешку плаћано је пиво или кафа преко пута код „Руског цара“, док је словослагач морао Кону да надокнади штету!

Књижара Геце Кона у Кнез-Михаиловој 12 простира се чак до Чика-Љубине где је био улаз у магацин. Испред првог стуба на средини књижаре налазила се каса, а у дну књижаре Конова застакљена канцеларија. Ту је био и сеф о коме је бринуо Конов брат Теодор. У делу магацина где су данас просторије позоришта „Бошко Буха“ стајао је лабораторијски прибор за болнице. Често су Геци пребацивали због трговине том робом, али он у томе није налазио ништа рђаво.

Главни магацин био је у Коновој кући у Добрачиној 30. Кон је становао на првом, а на другом спрату његова кћи Елвира са мужем Фрањом Бахом, сином и кћерком. Млађа Конова кћерка Мелвина живела је у Земуну са мужем, индустријалцем, Леополдом Херцогом, али су и они помагали у књижарској фирми.

На врхунцу успона, за Гецу Кона је радило само 38 запослених. Сви до једнога морали су да се придржавају Правилника о лепом понашању који је он сачинио. Непоштовање Правилника значило је тренутни отказ!

Геца Кон је издавао дела из свих научних области, белетристику, уџбенике. Никада му није одато признање, а треба: од око пет хиљада наслова, колико је објавио, само десетину чине страни аутори, све остало је српско стваралаштво!

У животу Геце Кона било је, наравно, и невоља. Аустроугарске власти ухапсиле су га у Првом светском рату и он је три године провео у логору Нежидер у Мађарској.

Приликом уласка Немаца у Београд у Другом светском рату склонио се у Врњачку Бању. Ту су га Немци „привели на разговор“ и од тада му се губи траг. Мучен је а потом убијен. О томе постоји сведочење више очевидаца. По једнима, убијен је у логору на Старом сајмишту код Београда и то је најизвесније. По другима, спроведен је у Грац, трећи тврде да је ликвидиран у близини Беча. Са њим је мучена и супруга Елза.

После Конове смрти Немци су у Београду организовали антимасонску изложбу на којој је била и његова слика, а испод потпис да је од сто хиљада књига штампаних на српском језику Геца Кон штампао 98.563 примерка!

Тачно у број.

Миленко Тодоровић

ЈЕСТЕ ТО, АЛИ НИ НАЛИК

ОБЛИЦИ И ЦРТЕЖИ КОЈИ ВАРАЈУ ОЧИ

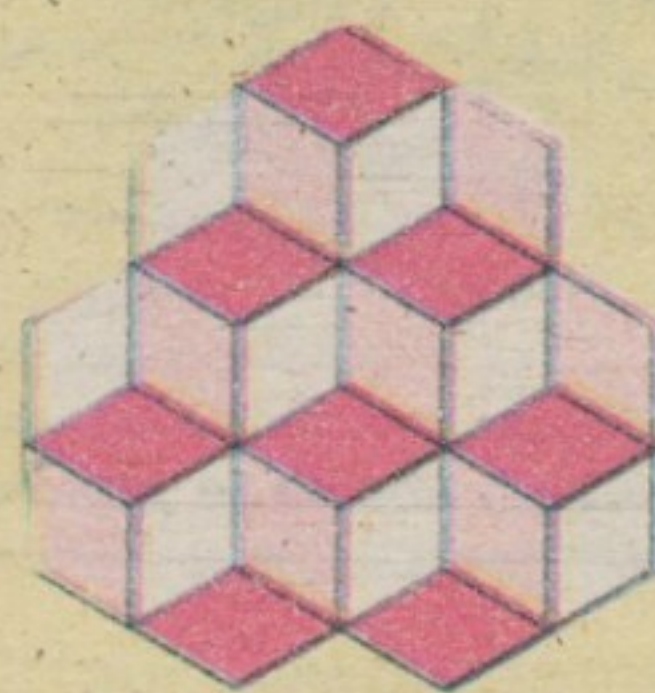
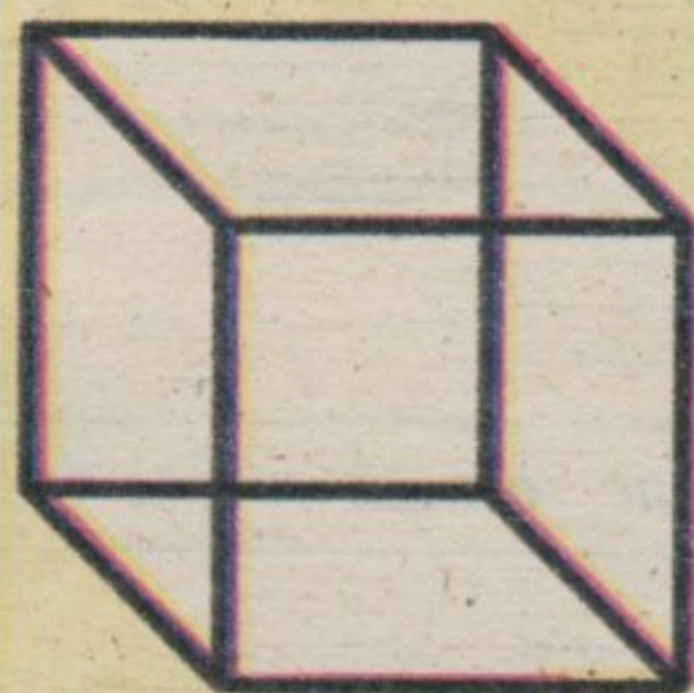
Да бисмо приказали неко тродимензионално тело, служимо се дводимензионалним триковима. Постоје слике које нам, само у први мах, изгледају препознатљиво. Кад се мало задубимо, видимо... Уосталом, погледајте!

Дечије коцке поређане у углу. Ништа необично. Вратите се на ту слику (уоквирена, у средини) и боље је погледајте! Зар се не ради о коцкама које, у ствари, висе? Помучите се још мало. Удубите ли се у цртеж, схватићете да су те дечије коцке истовремено и поређане у ћошку, али и висе са таванице. Постоји и друга могућност „гледања“. Али, да оставимо коцке по страни.

Намеће се логично питање: зашто смо преварени?

Кад гледамо било коју слику, мозак прихвата визуелне податке и омогућава нам да неки предмет видимо у три димензије мада је приказан на равној површини. Тако, рецимо, препознајемо перспективу на уметничким платнима, геометријске фигуре, пределе на фотографијама.

Иако очи прикупљају податке, мозак је тај који их „распоредује“. Ретина, односно мрежњача, разложује слику

ПОИГРАВАЊЕ ПЕРЦЕПЦИЈОМ

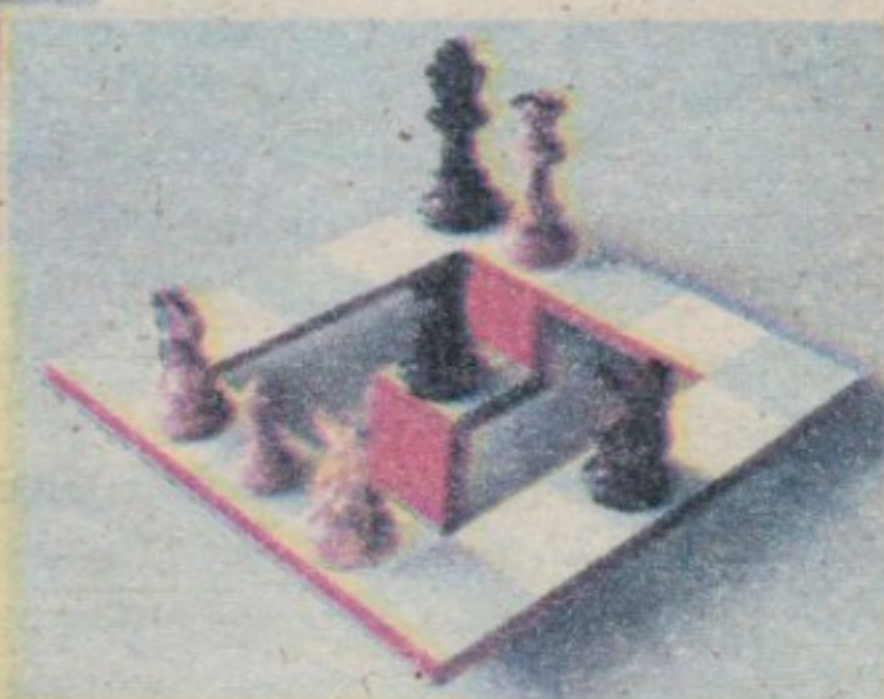
Гледајући дуже Некерову коцку, брзо ћете схватити да предњи део може да постане задњи и обрнуто, зар не? Дечије коцке, поређане у углу, висе са таванице, а ако цртеж окренете за 45 степени, шта онда видите? Док се прве две фигуре називају збуњујућим, „Пенроузов троугао“ (трибар) спада у немогуће фигуре или оне које пркосе тродимензионалности.

прима као светлост различитих јачина и боја, док мозак одређује о чему се ради.

Развојем технологије усавршавало се стварање вештачких мрежњача, справа које светло и боје претварају у одређене податке. Такве вештачке ретине постоје, на

пример, у свакој видео-камери.

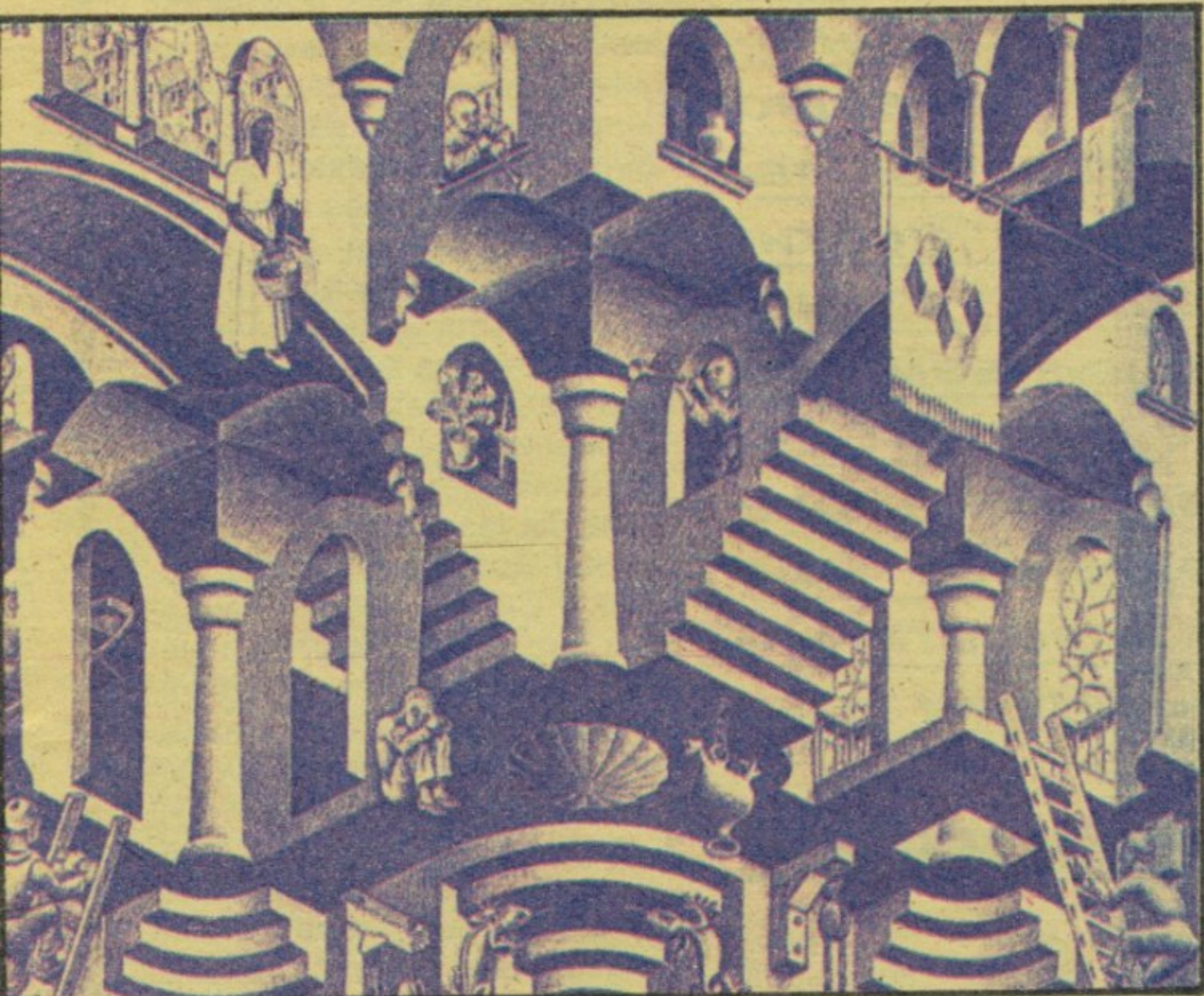
Све делује крајње једноставно, али није. То добро знају компјутерски програмери који су имали великих тешкоћа док нису чак и суперрачунаре научили да препознају најједноставније слике.

И КАСПАРОВ БИ ЗАПЛАКАО

Бруно Ернст, један од највећих познавалаца Ешерове уметности, направио је ову немогућу шаховску таблу по идеји Пенроузових степеница које пркосе

тродимензионалности. Над овом таблом заплакао би и сам Гари Каспаров.

ТВОРАЦ НЕМОГУЋЕГ

Кад говоримо о немогућим фигурама, одмах помислимо на холандског сликара Морица Корнелиса Ешера (1898–1972), творца посебне уметничке школе.

Ешерове слике, као ни било које друге, не треба објашњавати, треба их помно гледати. Заиста, што пажљивије, јер се Ешер бави наизглед препознатљивим просторима који вам

пред очима прерастају у замршене лавиринте без почетка и краја.

Читава ова прича је за то да бисмо се замислили над ситуацијама када се и нама догоди да видимо „погрешно“. Зашто до тога долази, оставимо да разјасне психолози и други стручњаци, а ми да се позабавимо тим немогућим цртежима.

Одмах нешто да разјаснимо. Цртежи попут дечијих коцки нису изум овог века. На коцке које и висе и сложене су у углу наилазимо на неким мозаицима у римских цркава из 10. века, а таква шара била је позната и у ранијим временима.

Али, тек у наше доба почело је да се пише о тим немогућим фигурама. Сматра се да је први о њима проговорио Л. А. Некер, професор минерологије из Женева. Он је и творац такозване Некерове коцке (уоквирен, први цртеж).

Ради се о обичној, жичаној коцки. Тако бар изгледа кад прелетимо погледом преко ње. Међутим, слично дечијим коцкама, у питању је фигура чије предње ивице постају задње и обрнуто. Да не напомињемо да се и Некерова коцка може посматрати на више начина.

СТВОРИТИ НОЋНУ МОРУ

Амерички фотограф и сликар немогућег упустио се у наизглед нестварив задатак. Створио је „конфузну кућицу за псе“. – Покушао је да тродимензионалну представу кућице, нацртану дводимензионалним „средствима“, претвори у немогући, тродимензионални облик. Схватили сте?

Коначно, погледајмо и трећи цртеж. У питању је дводимензионално представљање тродимензионалног троугла. Иако је 1934. овај „немогући“ троугао први нацртао Оскар Ројтесверд, шведски историчар, он ће остати познат као Пенроузов троугао, по математичару Роџеру Пенроузу који се њиме позабавио тек 1958. године (не знајући за Ројтесвердов рад).

Зашто је тај троугао приписан Роџеру Пенроузу, професору математике на Оксфорду, који је у међувремену добио титулу сера, не зна се, али нешто друго је занимљивије. И тај немогући троугао личи на фигуру коју смо навикли да видимо, али није јој ни налик. Ивице тог „пенроуза“ завршавају се немогућим угловима... Пратите их погледом и схватићете о чему говоримо.

И, на крају, да ли те немогуће фигуре треба сврстати у уметност (која се већ увелико користи у комерцијалне сврхе) или их треба схватити као неку врсту експерименталних тестова којима се служе психолози? Можда је најбољи одговор понудио Ешер. Он је за собом оставио „немогуће“ слике које уједно славе и уметност и људску психологију.

В. С.

СТЕПЕНИЦЕ ЗА НИКУД

Иако је слава припала Пенроузу, ни шведски уметник Оскар Ројтесверд неће бити заборављен. Неке од фигура које је

створио, временом су користили и „пресађивали“ други сликари и дизајнери.

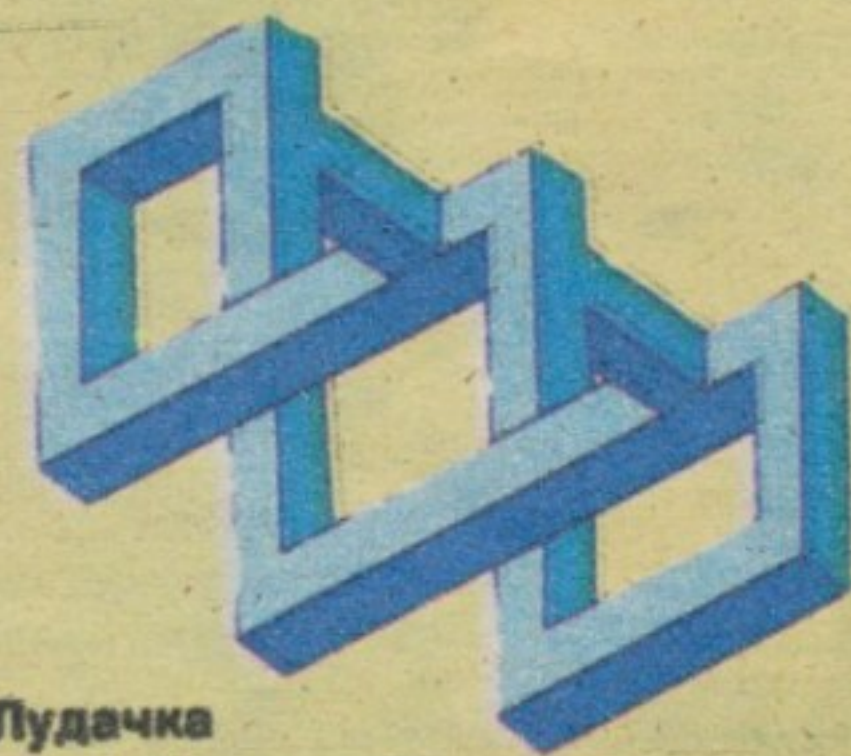
Заробљени
крст

Степенице
за
небо

Лавиринт
за
очи

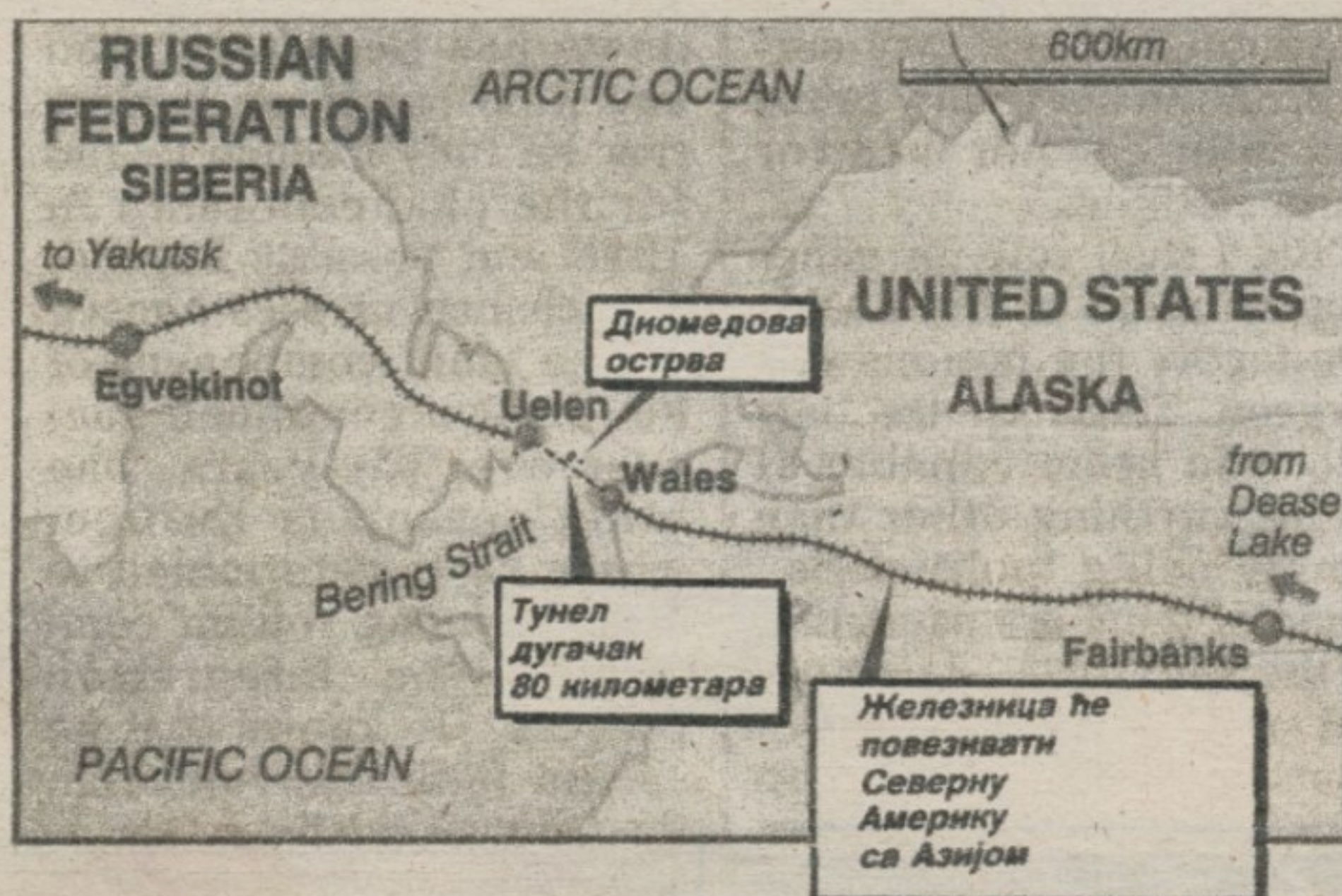

Лудачка
спирала

ИЗ АМЕРИКЕ У АЗИЈУ - ТУНЕЛОМ

Од 1728. године када је дански истраживач у служби руске владе Витус Беринг открио узак морски пут између Азије и Америке и у њему два ос-

трвца, живот на њима није се много променио. Велики и Мали Диомед, или Ратманово и Круженштерново острво, како их још зову, и даље су у самом врху листе најнегосто-

Џорџ Кумал приказује свој пројекат

Пошто је Британија Евро-тунелом успешно спојена са европским континентом, с нестрпљењем се очекује изградња Берингове железнице која ће повезати нови велики део света

љубивијих места на нашој планети. Острва насељава мали број Ескимана који на њима не уживају благодети цивилизације. Нема путева, телефона ни продавница, па и најмању ситницу морају да наруче од снабдевача који се последњих година на њихова острва спушта хеликоптером јер је ниво воде низак за велике бродове. Сувишно је рећи да на острвима нема ни струје. Становници Диомедових острва, иако Ескимани, ипак нису једнаки у свему. Велики Диомед припада Русији, а Мали Сједињеним Америчким Државама. Поред тога, између два острва пролази међународна датумска граница, па се она по датуму разликује за један дан. Њихови становници имају тако јединствену прилику да свакодневно путују у прошлост и будућност.

Постоје, међутим, велики изгледи да се живот Ескимана на овим острвима, али не само њих, потпуно промени. То

ће се догодити ако се оствари смела замисао инжењера Џорџа Кумала, Чеха који годинама живи у Сједињеним Америчким Државама. На идеју за овај пројекат, око кога је данас окупљен читав тим стручњака, Кумал је дошао још 1986. године у време кризе која је због ниских цена нафте, потресала Аљаску. Кумалова идеја предвиђа изградњу железнице у дужини од 7.360 километара која би повезивала језеро Деасе у Британској Колумбији и град Јакутск у Сибиру. Берингов мореуз био би премошћен тунелом дугачким осамдесет километара изграђеним испод нивоа мора. Инжењер Кумал тврди да ће сам грађевински подухват моћи лако да се реши јер су гранитне стене испод Беринговог мореуза „сан копача“. Сам тунел биће много лакше прокопати него што је то био случај са Евро-тунелом.

Идеја о премошћивању Беринговог мореуза није нова. Она потиче с почетка овог века када је Француско-канадско-руски конзорцијум започео озбиљне припреме за изградњу. Међутим, пројекат је обустављен избијањем Октобарске револуције и никада није настављен.

Кумала води идеја о повезивању људи: „Не мислим да је ово узалудан посао. Овај пројекат ће допринети да се оствари Колумбов сан. Изградња Берингове железнице омогућила би да се повеже велики део света. Пут возом од Канзаса до Бомбаја трајао би много краће него путовање бродом. Поред тога, железница би у знатној мери допринела економском развоју тог дела света.“

У фебруару следеће године у Лондону ће се на међународној конференцији окупити Кумалов тим стручњака као и личности које подржавају овај пројекат: др Виктор Разбегин из Руске академије наука, Волтер Хикел, бивши гувернер Аљаске и Стефан Солжењџин, син најславнијег руског дисидента. Велика невоља, по мишљењу Кумала, биће постизање политичког договора између Руске Федерације и Сједињених Америчких Држава. Иако су прећутно одобрење дала оба председника – и Бил Клинтон и Борис Јељцин. Кумалов тим предвиђа да ће од сагласности око политичких питања до почетка првих радова протећи не више од пет година. До тада, малобројни становници Диомедових острва наставиће миран живот на једном од најосамљенијих места на свету.

Љ. Б.

Ескимани на Диомедовим острвима живот ће се, захваљујући железници, знатно побољшати.

МА ШТА КАЖЕШ

НАЈЗАД ОЛАКШАЊЕ!

Швајцарска пошта недавно је објавила извештај у коме своје службенике обавештава да испорука поштанских пошиљки сеоским домаћинствима више није опасна по живот. Наиме, непобитно је утврђено да су прошле године „само“ 153 поштара била жртве уједа паса, што је мно-

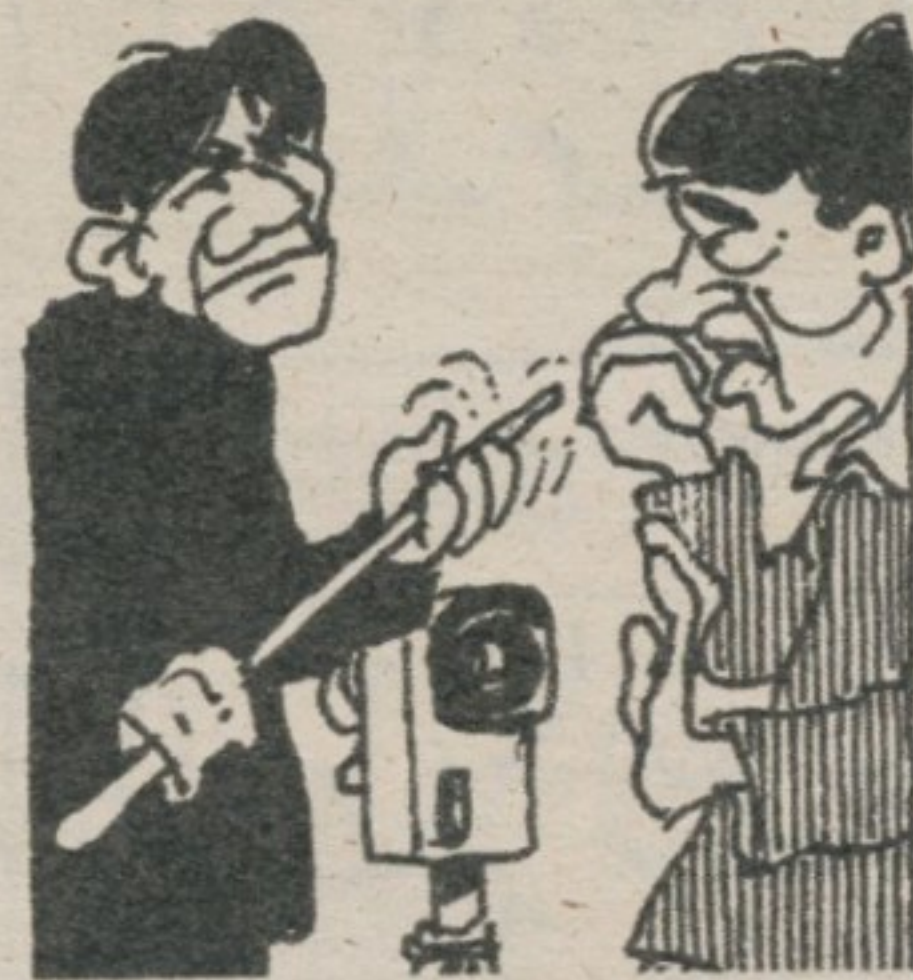

го мање него, рецимо, 1985. када је страдало њих 219. У извештају се сасвим јасно каже да прошле године ни један од нападнутих поштара – о, каквог ли олакшања – није био уједен за „доњи део леђа“ и да су најчешћа мета распомањених четвороножаца биле потколенице и руке. На крају извештаја дирекција ППТ-а признаје да није у стању да објасни промену понашања паса, најбоље – јасно.

ОРИГИНАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО

Сингапур је држава са прилично оштрим законодавством. Поред разних прописа као што је, рецимо, и онај о дужини бермуда панталона, ту су и неки који предвиђају немилосрдно шибанье за сваки чин вандализма и вешала за трговце дрогом. Однедавно је уведена још једна казна, али, како браниоци закона кажу, за сада у фази испитивања. Реч је о јавном понижењу прекршиоца уз помоћ телевизије: први „учесник“ овог експеримента био је тридесетседмогодишњи Сим Сенг Ва

TV SINGAPORE

осуђен због узнемиравања девојака у возилима градског саобраћаја. Он је за емисију

која се бави овом темом и има потпуно одговарајуће име, „Време злочина“, снимљен у судници док му је изрицана пресуда: 14 удараца штапом и преко три године затвора. Телевизијске камере нису до сада улазиле у суднице, али се сада сматра да је њихово присуство од изузетног превентивног значаја, бар када су у питању сексуална кривична дела. Да је то тачно, показују и статистички подаци: прошле године забележено је 966 оваквих недела, а ове упола мање. Уколико експеримент покаже да је овакав вид кажњавања ефикасан, сигурно је да ће се примењивати и за друге преступе.

ПУТНИК У ПАНИЦИ

Има људи који се панично плаше путовања авионом, возом, бродом. Можда постоје и они који не би волели да посете одређену земљу, рецимо – Индију. За путнике – паничаре идеална путничка агенција налази се у Њу Делхију. Зове се „Пеникерс Травел“ (панични туризам).

САМО НЕ НОРМАЛНО

У Токију ће ускоро бити постављена четири електронска „лица“ која би требало да се виде и из најудаљенијих делова града. Уколико загађеност у граду буде велика, лица ће имати тужан израз, онотренутка кад се издувни гасови, и све оно што трује ваздух, не буду осећали – лица ће се осмехивати. А кад загађеност буде „на нормали“, електронска лица биће без израза. Можда је стање „ни плус ни минус“ нешто што се не цени, али само у Јапану.

ЧАРОБНИ ШЛЕМ

Као што лепо пише на слици, куповином „лековитог комплекта за болести главе“ решите се свих тегоба. У пропратној брошури наводи се сигурно излечење од епилепсије до психозе. Овај „чаробни шлем“ производи се у фабрици медицинских електронских апарата у кинеској провинцији Шанкси. Да ће ова „капа“ некога излечити, заиста је тешко поверовати, али да ће онај ко је купи, и, наравно, стави на главу и изгледати смешно, сасвим је сигурно.

Илустровао Зоран Петканић
– Петко

ПАКАО – ЧИСТА ИЗВЕСНОСТ

Резултати истраживања чувеног Галуповог института показују да већина Канађана верује у ђавола и пакао. То показује и писање монреалског дневника „Прес“ који је на основу обимне анкете до-

шао до закључка да 70 одсто Канађана верује у Бога, 57 одсто у постојање ђавола и 63 одсто у постојање пакла. Занимљиво је да је само пре пет година једва 30 одсто Канађана веровало у ђавола. Шта се то у међувремену променило, стручњаци још нису успели да објасне као ни то зашто је баш у Квебеку највећи број верника: чак 85 одсто.

АПЕЛ КЛАДИОЦИМА

У Вест Косту, у САД, у близини хиподрома налази се пријатан мали ресторан. Власник ресторана, који је био сведок многих траума посетилаца – губитника на кладионици, досетио се па је крупним словима исписао за оне који стижу на тркалиште: „На путу за хиподром задржите се мало и код нас. Оставите десетак долара и обезбедите себи бар укусну вечеру!“

ХОДАЋУ И БОС

Денис Хопер често прихвата улоге „уврнутих“ типова. Кад га је његов четворогодишњи син Хенри питао зашто се увек појављује на платну као „чика од кога се сви плаше“, Хопер се збунио. Сину је покушао да објасни, на дечји начин, да на тај начин зарађује новац којим му купује ципеле. Добио је, наравно, и дечји одговор:

– Али, тата, мени толико ципела баш и није неопходно!

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ЗА НАЈМИЛИЈЕ све
НАЈБОЉЕ

МЛАДЕНЦИ И ЗАМЕНИЦИ

Један фотографски студио у главном граду Тајвана прочуо се по следећем: ако се, рецимо, младожења узнемири и не пристаје да се слика, поред невесте се сместа поставља замена

Сваког поподнева, тачно у пет, госпођа Лин Лао пролази кроз капију гробља носећи букетић свежег цвећа. Зауставља се пред малом плочом испод које лежи урна њеног љубимца – мајмуна Алија.

Наравно, госпођа Лао никада о њему није размишљала као о животињи, већ о божјем створу који јој је улепшавао живот. И она њему, разуме се. Али је имао све што је желео. А када је угинуо, потрудила се да га достојно сахрани, то јест кремира, и да његову урну положи на најпристојније могуће место. То што је одвожење нарочитим колима, кремирање и закуп места на гробљу платила 600 долара није је ни најмање уздрмало. Алија је, сматрала је, заслужио да има све најбоље, па и место на гробљу завода „Канг нанг раја за псе и мачке“. Додуше, он не спада ни у једну ни у другу врсту, али то не значи да не треба да, подједнако као и они, „ужива“ у свему што нуди завод смештен на идиличном месту у подножју планине недалеко од Тајпеха, тајванског главног града. То, између осталог, значи да се калуђери из оближњег будис-

тичког храма свакодневно моле за његову душу, посебно за време великих празника.

Истину за вољу, Али у том погледу није изузетак. Тако је и са осталим љубимцима на гробљу „Канг нанг раја за псе и мачке“.

Ништа мању бригу богати становници Тајпеха не показују за своје љубимце ни док су живи. У тој бризи и те како су поодмакли у односу на остали свет. Главни град Тајвана пун је разноразних салона за негу кућних љубимаца а цвета и нарочити, веома уносни, вид делатности: припремање свадбених свечаности. У тим салонима постоји богата понуда венчаница украшених шлингерајима, воланима, веловима и свечаних одела за „младожење“.

Највећи тренутак у животу не би био то што јесте кад се не би овековечио. У ту сврху, пре извесног времена, отворен је фотографски студио. За

случај да се један од „брачних другова“ нешто узнемири и не покаже баш нарочиту жељу за сликањем, особље студија сместа доводи замену. Другим речима, не постоји баш никаква опасност да се млада или младожења сликају сами јер, каква би то онда успомена са венчања била? Никаква, разуме се. Баш тако је мислио и власник студија и показало се да је у праву. Ускакања су, на његову срећу а и добробит, честа: серија фотографија са замеником младожење и променом десетак одела, укључујући и свечани свадбени кимоно, кошта 230 долара. Кад је у питању замењивање невесте, треба додати још 100 долара, ваљда зато што они шлингераји више коштају.

Неупоредиво више од сликања стају чак и најобичније припреме за венчање, а оне укључују купање у посебним кадама са, разуме се, исто тако посебним шампонима, па

свадбено четкање, прављење фризуре и, коначно, шминкање.

Пошто се свечани чин обави, „младенци“ заједно са гостима, а то су припадници њиховог рода, одлазе на свадбени ручак у неки од ресторана за кућне љубимце у центру града. Цена ручка је скромна, само шест долара по глави госта, што за власнике баш и није неки трошак: њима је важно да им се љубимци добро проведу.

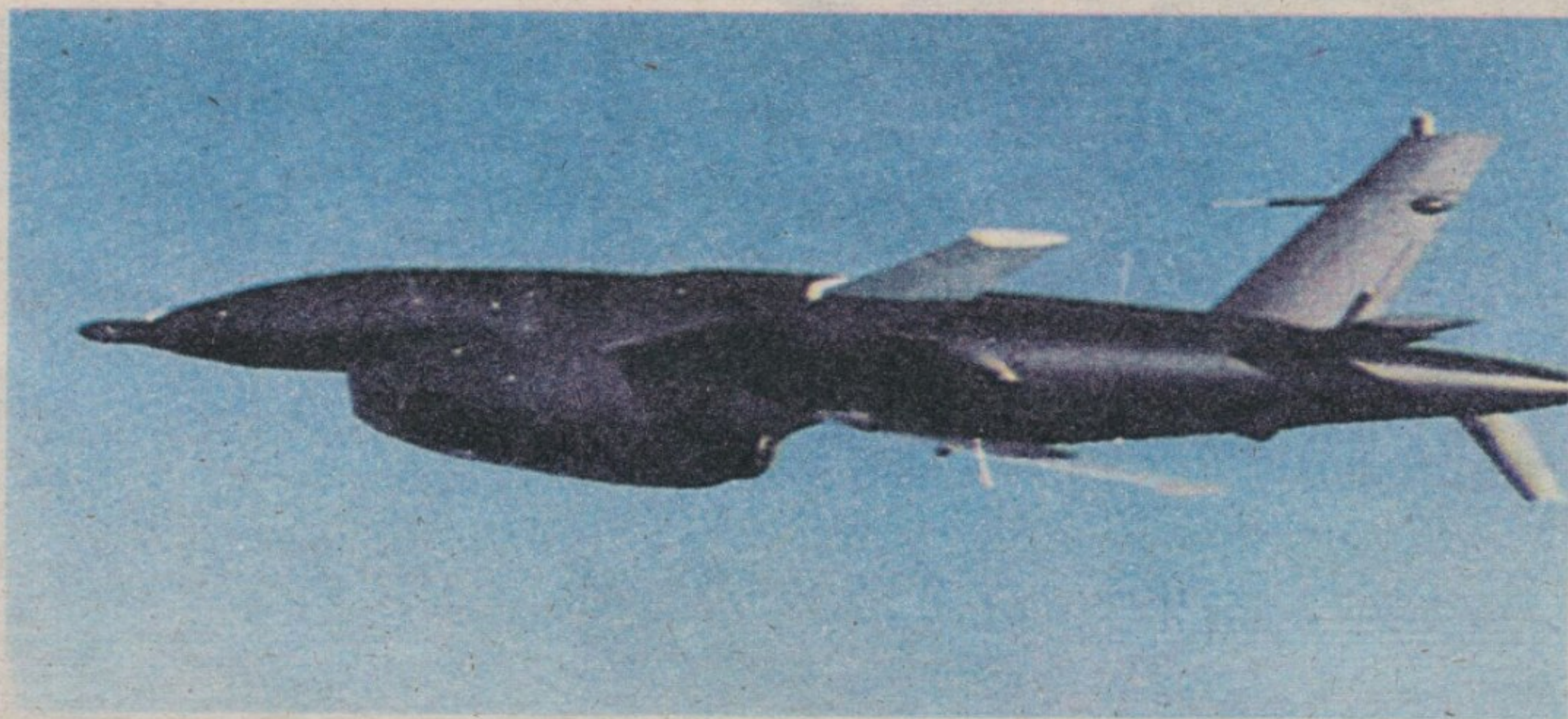
Све ово не односи се на тек понеког пса, мачку, мајмуна или неку другу зверку: у Тајпеху има преко 20.000 кућних љубимаца и већина њих живи више него добро, чак луксузно. С обзиром на то, нимало не изненађује податак да је у престоници Тајвана пре десетак година било само десет салона за негу животиња, а данас их има 200. Очигледно, живот кућних љубимаца у овој земљи пре је све друго него пасји.

КАДА У АВИОНУ НЕМА ПИЛОТА

Јесте ли се икада запитали како обавештајне службе долазе до поверљивих података о тачном распореду трупа, положајима ракетних система, скривеним аеродромима, размештају и броју оклопних снага и осталих поверљивих података? Овакве и сличне задатке за Централну обавештајну службу Сједињених Држава (CIA), прикупљање поверљивих података који са собом носе високи степен ризика, већ увелико обављају летелице без пилота.

Откако су први пут употребљене за извиђање кинеске

Летелица „Рајан модел 147 Н“ без ознака националне припадности CIA их је користила у мисијама изнад Кине и Вијетнама.

Летелица „рајан-модел 147“ која је почетком шездесетих, када се појавила, била технолошко чудо у овој области, веома брзо је показала

своје предности у поређењу са извиђачким авионима са посадом. Основна предност огледала се управо у одсуству човека у току извршења

мисије. Другим речима, у случају обарања летелице избегнут је ризик око заробљавања пилота или, у најгорем случају, губитка њихових живота. С

ШПИЈУНСКО

Појављују се на небу изненада и неочекивано.

Основни задатак им је да открију ко, када, где и шта ради, то јест да извиде и прикупе податке о противнику

територије и вијетнамског ратишта, летелице без посаде постале су најважније средство за прикупљање најразличитијих врста података о непријатељу. Прва, употребљена у ту сврху, била је преправљена летелица без пилота „теледајн рајан Q-2C фајерби I“ коју је Америчко ратно ваздухопловство користило у обуци свог особља као ваздушну мету у улози борбених авиона. Преправка основне верзије летелице „фајерби I“ урађена је по захтеву CIA и обухватила је двадесет и осам допуна. Прве овакве летелице с ознаком „рајан-модел 147“ ушле су у наоружање Америчког ваздухопловства као извиђачке летелице за непосредно извиђање бојишта и дубоке позадине.

ОКО

ИЗ

ВИСИНА

Најновији модел летелице без пилота за стратешко извиђање „Рајан Тиер II Плус“

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

Оборена летелица „Рајан модел 147“ средином шездесетих изнад Кине.

друге стране, летелице без посаде најчешће не носе ознаке националне припадности матичном ваздухопловству, нарочито не када су у питању

сијама изнад Вијетнама још је више повећао апетит војнообавештајних стратега за још савршенијим моделима са већим оперативним могућностима.

Нова врста беспилотних летелица које тек ступају на сцену су оне израђене према „Стелт“ захтевима. Једина позната, за сада, носи ознаку Локид Мартин/Боинг „Даркстар“, требало би да буде испитана у лету почетком наредне године. Задаци летелице „Даркстар“ су електронско извиђање и ласерско обележавање циљева у садејству са авионима „F-117“ и „B-2“ који су такође израђени према стандардима „Стелт“ технологије.

важне мисије, тако да су у случају обарања избегнути и сукоби и пребацивање између стране коју уходе и оне која је шпијунирала. Одсуство пилота у исти мах означава и веће оперативне могућности, то јест летелица приликом извршења мисије може дуже да остане у ваздуху. Уз то, мале димензије отежавају њихово откривање путем радара и чине их готово савршеним за обављање обавештајних задатака.

Успех постигнут у развоју и коришћењу летелица без пилота „рајан-модел 147“ у ми-

Захваљујући развоју микроелектронике, такве летелице почеле су да се употребљавају и за радио-извиђање за задатке електронског ометања, као и за обележавање циљева. Примера ради, посебном опремом за радио-извиђање снимају се системи веза и радио комуникација противничке стране у широком распону фреквенција. Основни циљ при томе није само да се открије садржај емитованих порука и разговора, већ да се о непријатељу прикупи што већи број података – о груписању, јачини,

На Сајму аеронаутике Бурже '95 компанија Теледајн Рајан приказала је своју нову летелицу без пилота са ознаком Tier II Plus, која би у наоружање америчког ратног ваздухопловства требало да уђе крајем 1996. Захваљујући веома лаганој грађи костура и великом размаху крила, Tier II plus оствариће радијус дејства од 9000 километара на висини од 19.500 метара, остајући у ваздуху двадесет и четири часа.

Површина коју ће ова летелица моћи да обухвати приликом осматрања на својим будућим мисијама износи 137.196 квадратних километара која, поређења ради, одговара површини коју заузима територија Грчке (131.944 km²).

саставу и организацији система командовања. На овај начин CIA је у вијетнамском рату успела да прибави више од педесет одсто свих обавештајних података.

Дању, ноћу, кроз облаке, маглу...

Нови изуми у електроници, код савременијих летелица без пилота, проширили су видокруг осматрања бојишта: од оног у условима лепог времена до ноћног као и осматрања кроз облаке и маглу, уз помоћ инфрацрвених уређаја, ТВ система и радара са синтетичким отвором антене. То је омогућило тренутно преношење података извиђања са летелице на командно место за разлику од првобитних летелица код којих су се ти подаци снимали на филмске или видео траке које су се након повратка накнадно обрађивале. Сву предност високе технологије, примењене на беспилотним летелицама нове генерације, најбоље су доказали припадници

израелске војнообавештајне службе и ратног ваздухопловства приликом инвазије на Либан 1982. Тај сукоб трајао је неколико дана и Израелци су у њему применили тактику која је изазвала велико изненађење војних стручњака. Питали су се: како је могуће да се војна снага неупоредиво јаче и веће Сирије срушила као кула од карата под налетом израелске авиације?

Инвазија коју су пажљиво разрадили припадници израелске војнообавештајне службе отпочела је налетом беспилотних летелица типа „мастиф“ ка долини Бека у којој је била смештена већина сиријских противваздушних снага. Иза сваке летелице „мастиф“, летела је по једна летелица без посаде типа „скаут“ за електронско извиђање.

Сиријски оператери на радарима протумачили су приближавање беспилотних летелица као налет израелске борбене авиације. Ракетни систем совјетске производње САМ-6 у наоружању сиријске противваздушне одбране пуштен је у дејство. Беспилотна летелица „скаут“ за електронско извиђање бележила је сигнал да би га одмах проследила у оперативни центар војнообавештајне службе где је уз помоћ рачунара одређен тачан положај противваздушне одбране. Добијени подаци послати су на авион „Е-2С хокај“, који је проследио групи борбених авиона „F-4“ наоружаним са противрадарским ракетама „штрајк“ по систему „лансирај и заборави“, која у свом систему вођења након лансирања има тачно запамћену употребљену фреквенцију.

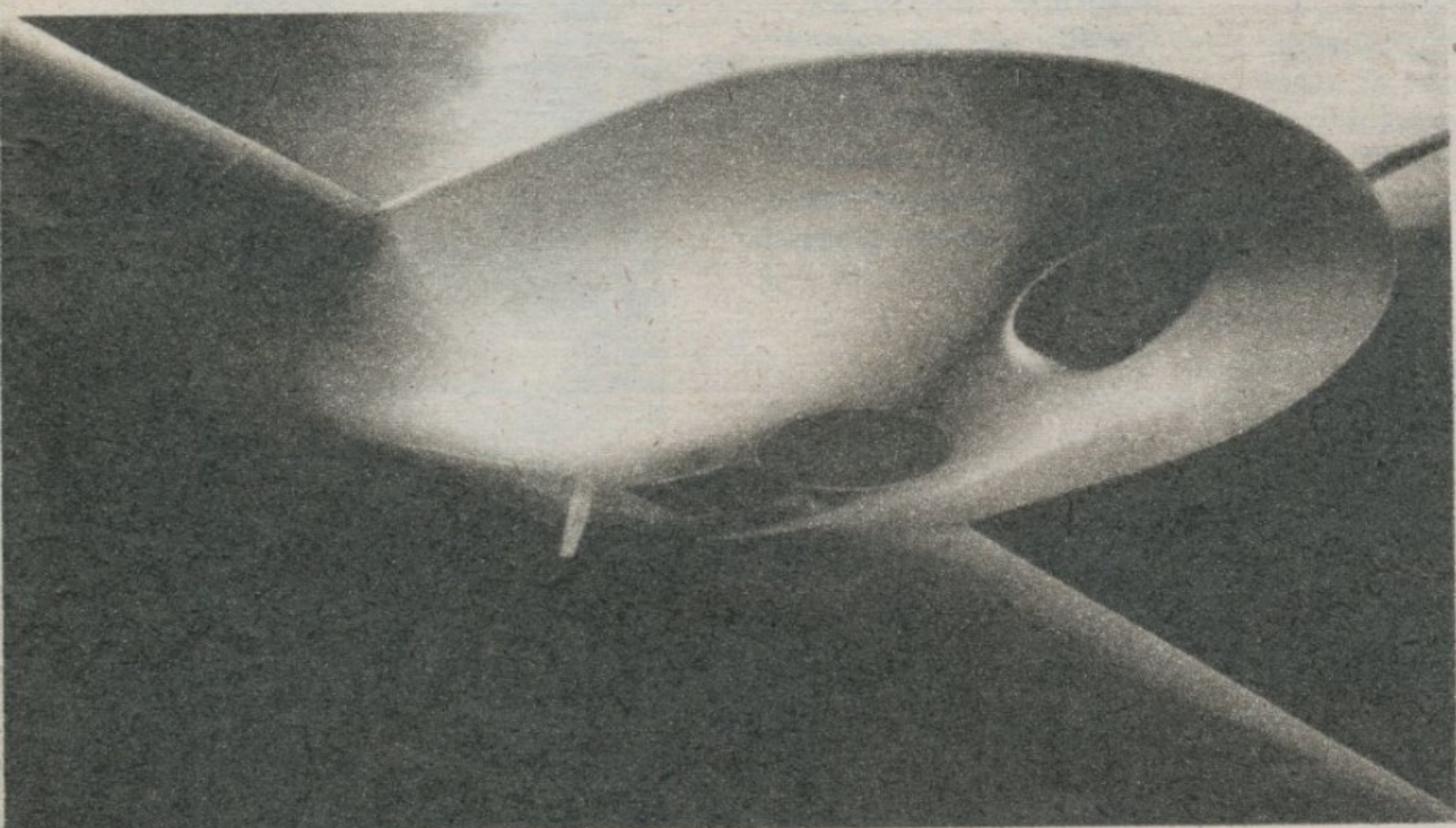
С обзиром да су лансери са ракетама издвојени од станице за навођење, њихово уништење уследило је у другом налету уз помоћ ТВ вођених ракета „маверик“. С овом тактиком Израелци су у свега неколико налета успели да униште више од половине сиријске противваздушне одбране при чему сами нису имали губитака.

Одговор на питање новинара: у чему се крије тајна израелског блиц-крига дат је неколико дана по окончању инвазије, израелски министар одбране генерал Шарон изјавио је: „Фактор нашег успеха су беспилотне летелице. Без њих тешко да бисмо победили.“

Од тренутка када су први пут употребљене па до данашњих дана летелице без посаде никада пре нису добиле тако отворено признање и похвалу.

Ива Додић

Прва летелица без пилота са „Стелт“ карактеристикама Локид Мартин/Боинг „Даркстар“

22 ГОДИНЕ
НЕВИН
У ЗАТВОРУ

КРИВ КАО САМ ГРЕХ

Џес Лукас веровао је да истина може победити. Није, међутим, могао ни да сања да постоје људи јачи и од правде

Само један од 12 поротника није веровао да су мајка и син саучесници у убиству. Сви остали углавном су делили исто мишљење – треба их послати на вешала јер су криви „као сам грех“.

Док је порота већала, на клупи пред судницом седели су двадесетседмогодишњи Џес Лукас и његова мајка. Обоје су, као да ће их то спасти, непрекидно понављали како нису криви, да никада не би ни помислили да некога убију.

После вишечасовног заседања, порота је донела пресуду – криви су. Захваљујући само једном гласу против, Џесу Лукасу и његовој мајци требало је уместо вешала одредити доживотну робију.

За шаку долара

Све је почело средином октобра 1905. кад је са своје фарме у Илиноису у Маунт Кармел стигао двадесетшестогодишњи Клајд Шоувалтер. На сточној пијаци продао је свиње за суму од 1485 долара. После успешно обављеног посла, Клајд је свратио у неколико продавница да купи неопходне ствари за своју породицу и на то потрошио 35 долара. Успешан дан требало је прославити, па се Клајд упутио у један од барова.

Пошто се Клајд није вратио кући ни тог, ни наредна два дана, његова супруга послала је свог оца Мајкла Шафера у Маунт Кармел. Посумњала је да се Клајду нешто догодило.

Све што је Мајкл Шафер успео да сазна било је да је Клајд, већ добро поднапит, после бара наставио пут улице „црвених фењера“ у крају под називом Вабаш. Завршио је у борделу који је водила извесна Моли Гарисон.

У пратњи локалног шерифа, Шафер је закуцао на врата бордела. Црвенокоса Елоиз Џексон, једна од Молиних „штићеница“, тврдила је да ниједна особа која одговара Шоувалтеровом опису није крочила у бордел у ноћи кад је он нестао.

Почела је потрага за особама које су могле нешто да знају о Шоувалтеровом нестанку. После испитивања у полицијској станици сви осумњичени убрзо су пуштени. Џорџ Понд, кријумчар алкохолних пића, један од многих са потврђеним алибијем, изјавио је да се „Шоувалтер вероватно заситио брака и да је побегао у непознатом правцу“.

Тек после седам месеци откривено је тело несрећног Клајда Шоувалтера закопано близу обале реке Патока. Полиција је утврдила да га је неко убио размрскавши му главу тешким предметом. У његовим џеповима нису нађене паре.

– Сигурно је неко видео да Клајд има доста новца и због тога га је и убио – изјавио је шериф Бен Мур. – Убица није могао ни да претпостави да је Клајд, пре него што се запутио у бар, све паре уложио у банку. Тај незнанац усмртио је човека за шаку долара!

После изјаве чамџије, који се клео да је видео Шоувалтера како у ноћи кад је нестао улази у бордел Моли Гарисон, Бен Мур вратио се до Елоиз Џексон. Црвенокоса дама коначно је признала да их је Клајд Шоувалтер ипак посетио. Мада је чамџија тврдио да је у бордел ушао још један човек у комбинезону, гуменим чизмама и под црним шеширом, Елоиз је остала при изјави да нико није ушао сем Шоувалтера.

У Маунт Кармелу данима је владало узбуђење. Сви су веровали да ће убица убрзо бити откривен. Пошто се то није догодило, полако су сви заборављали ужасни злочин.

Локнави одаје убицу

Тако је било све до лета 1908. године. Управник затвора у Понтијаку телефоном је позвао шерифа Мура.

– Један од затвореника упорно понавља да зна ко је убио Клајда Шоувалтера.

Радило се о двадесетједногодишњем Ричарду Конраду, од кога су зазирали и сами затвореници. Конрад, познат под надимком „Локнави“, био је под кључем већ једанаест месеци од укупно десет година на колико је био осуђен. У време кад је убијен Шоувалтер, а од тога су прошле скоро три године, Конрад је живео у Маунт Кармелу.

Убрзо пошто је премештен у затвор у Маунт Кармелу, у граду су се поново узбуркали духови. Људи су се међусобно подозриво гледали јер се прочуло да је убица неко од мештана, а није се знало о коме је реч.

Коначно је процурела вест да се сумња на Џеса Лукаса.

– Не причајте глупости – Џес је одбијао и саму помињао да може бити оптужен. – Сумњају на све, па и на мене. Пошто нисам крив, не постоји бојазан да ме окриве за убиство које нисам починио!

Чак ни кад му је Пен Адамс рекао да је од најповерљивијих људи чуо да ће бити оптужен, Џес није поверовао свом најбољем другу.

– Ти ме бар добро познајеш, Пен – Џес и даље није био забринут. – Како може да ме ухапси шериф Мур кад сам гласао за њега?!

После само три дана од Конрадовог премештаја у затвор у Маунт Кармелу, Џес

Маргарет Елизабет Лукас није дочекала да види сина на слободи. Живела је у изнајмљеној собици у којој се налазио само кревет, стоцић и једна столица.

Клајд Шоувалтер изгубио је главу због новца који није имао код себе у тренутку кад је убијен.

Лукас је ухапшен заједно са својом четрдесетпетогодишњом мајком.

Вид бољи од мачјег

Кад је прошло прво узбуђење, многи су се побунили чак и код самог шерифа убеђујући га да ни Џес ни његова мајка не могу бити убице.

— Тврдим да није направљена грешка — Мур је био одлучан. — Поред Ричарда Конрада, још три особе посведочиће да су Џес и Маргарет Елизабет Лукас саучесници у том гнусном злочину.

Лукасови су одседели седам месеци у затвору пре него што је почело званично суђење. На самом почетку обоје су изјавили да нису криви.

Први сведок који се, ставивши руку на Библију, заклео да ће говорити „истину и само истину“, био је „Локнави“. Изјавио је да је, док је био са Фридом Аспен, чуо галаму и видео како Џес Лукас јури Шоувалтера по трему своје куће и коначно га удара бејзбол палицом по глави. Са Фридом се случајно затекао на нешто мање од сто метара од куће Лукасових.

— Пошто га је усмртио палицом, видео сам како Џес претура по Шоувалтеровим џеповима. Узео је нешто и позвао мајку. Тело су заједно одвукли до чамца, испред куће. Сутрадан сам срео Џеса и рекао да сам видео шта се десило претходне ноћи. Уцењивао сам га све док нисам „заглавио“ у затвору.

Потом се на месту за сведоке појавила Фрида Аспен. Готово до најситнијег детаља поновила је Конрадову причу. Иако су Лукасови адвокати покушали да докажу да је по кишној ноћи без месечине било готово немогуће ишта разазнати са толике даљине, Фрида је остала упорна. Присуствовала је убиству и тачка.

Трећи сведок који се, после тако дугог времена присетио свих детаља око убиства, била је двадесетогодишња Руби Манган, касирка у локалном хотелу.

— У ноћи кад је убијен Шоувалтер свратила сам да видим Џеса — почела је своју изјаву трудећи се да јој се очи не сретну с Лукасовим. Очигледно јој је било тешко да погледа човека са којим се годинама дружила. — У соби је седео незнанац за кога сам тек касније чула да се зове Клајд Шоувалтер. У једном тренутку почели су да се препиру а онда су излетели на трем, испред куће. Само сам чула како тај незнанац виче „Немој да ме убијеш, Џес!“ Истрчала сам да видим шта

Пен Адамс био је један од ретких који је веровао у Џесову невиност. Помогао је да се уђе у траг Џорџу Понду који је тек на смрти признао да је убио не само Шоувалтера већ још три особе. На слици — Понд и Џес Лукас славе Џесов повратак „међу живе“.

се догађа. Клајд је лежао непомичан, а Џес ме је прострелио погледом и запретио да о том догађају не смем никоме ништа да кажем јер ће ме у противном стићи иста казна.

Коначно је прозвана и Елоиз Џексон. Тврдила је да је те кобне ноћи читала у кревету, кад је чула неке необичне крике, погледала је кроз прозор. Пошто је бордел у коме је радила у близини куће Лукасових, схватила је да Џес и његова мајка вуку беживотно тело ка реци.

Наредног дана, слично као и Руби, Џес је запретио Елоиз да „оно што је видела, није видела и да ником не сме ни реч да писне“.

Покушаји одбране били су очигледно јалови јер је порота одлучила да су и Џес и његова мајка криви. Судија је Џесу одредио доживотну казну затвора, а госпођа Лукас пуштена је на слободу. Утврђено је да је помагала сину и да би свака мајка на њеном месту учинила исто.

Две деценије вреде 10 долара

За 22 године, колико је лежао у затвору, Џес је само једном изашао на светлост дана и то 1918. године, када му је умрла мајка. А она је, за свог живота, продала две куће и све што је поседовала

настојећи да нађе адвокате који ће доказати да јој је син невин. Све је било узалуд.

Свих тих дугих година једини пријатељ који је такође настојао да докаже Лукасову невиност био је Пен Адамс. А сведоци су се или одселили из града или на локално гробље.

Из Маунт Кармела прво је отишла Руби Морган, потом Елоиз Џексон, за њом и Фрида Аспен. Убрзо после суђења умро је шериф Мур, 1928. у саобраћајној несрећи страдао је и главни сведок Конрад.

На самртној постељи, живећи у градићу по имену Декер, Џорџ Понд проговорио је после 22 године. Својој четвртој жени и још неким присутним особама некадашњи кријумчар алкохола признао је да је 1905. убио Шоувалтера. Али, не само њега. Извршио је још три убиства.

Пре Шоувалтера Понд је усмртио ковача у Милтауну, у Индијани, потом своју другу жену Ребеку 1911. (са њом је имао троје деце) и, коначно, трећу жену Елнору са којом је живео у Декеру. До свих ових података дошао је упорни и верни Пен Адамс.

После више од две деценије Џес Лукас је пуштен на слободу, али му ни тада нису враћена грађанска права. Треба-

ло је наћи сведоке који су морали да оповргну своје изјаве. У том трагању Џесу су помогли новинари листа „Чикаго тајмс“.

Руби Манган, која је у међувремену постала и бака, у сузама је изјавила да је шериф Мур натерао да да лажну изјаву. Претио јој је да ће, уколико не сведочи, завршити у затвору, а да ће јој дете бити одузето.

Фрида Аспен такође је потврдила да је читаву заверу сковао шериф Мур. Запретио јој је да ће је држати у затвору све док не пристане да Лукаса оптужи за убиство.

Накнадно се испоставило да је шериф Мур и сам умешан у незаконита дела, био је дужник Ричарду Конраду који је, опет, био Пондов пријатељ. Да би обојицу ослободио кривице, морао је да нађе лажног убицу.

Сенатор државе Илиноис вратио је Џесу Лукасу сва грађанска права. Обећао му је и одштету од 26.000 долара коју Џес, нажалост, никада није добио.

При изласку из затвора Џес Лукас добио је од управника јефтино одело и 10 долара. То је била сва накнада за толике године које је невин одседео у затвору.

В. С.

ИЗГУБЉЕНИ У СВЕМИРУ

Кејп Кенеди, 11. априла 1970, 13.13 сати. „Аполо 13“ полетео је пут Месеца. Прошло је само осам месеци откако је човек, Нил Армстронг, први пут ступио на овај Земљин сателит тако да нова мисија готово да не изазива велико занимање. Два дана касније, међутим, на свемирском броду експлодирао је један резервоар са кисеоником. „Аполо 13“ започиње одисеју која ће пажњу читавог света држати затегнуту као струну. Недавно је та некадашња авантура преточена у филм, по књизи Џима Ловела „Аполо 13“. Команданта Ловела на великом платну игра Том Хенкс, а прави учесник ове драме данас има 68 година и живи са женом у Мерилину, у савезној америчкој држави Тексас. Једино за чим у животу жали, каже, јесте што није стигао до Месеца. Али, с друге стране, има то задовољство што је као први бродоломник у свемиру успео да се врати жив и здрав на Земљу.

До тог тренутка све је било у најбољем реду. Лансирање савршено. Током лета никаквих грешака. А путања је била тако тачна да је њено исправљање из централе у Хјустону било непотребно. Тог јутра, како нам је пренела Наса, новине су о „Аполу 13“ писале „да је све тако савршено да се свет досађује“. Наше искрцавање на Месец требало је да буде треће по реду у човековој историји и то више није била вест и новост.

Све је, дакле, текло одлично до тог уторка, 14. априла 1970. у 4.15 ујутру по тексаском времену. Ја сам се одмарао уз

дивну музику из филма „Одисеја у свемиру 2001“. И свемирски брод се звао „Одисеја“. Крстио сам га тако зато што ми се допала одредница из речника: дугачак пут уз променљиву срећу.

Одједном сам зачуо неки одсечан, необичајан звук. Помислио сам: то је Фред (Хејз, један од двојице Ловелових сапутника). Затвара врата на „Лему“, лунарном модулу који је повезан са свемирским бродом. Али, овај звук је био ипак другачији, јачи. Окренуо сам се. Хејз ме је гледао. Из очију је могао да му се прочита страх. У том тренутку упалили су се алармни уређаји: урлали су као полудели док

То је требало да буде једна сигурна мисија – правац Месец. А онда је експлозија све претворила у драматичну одисеју. Командант експедиције изгубљене у свемиру био је Џим Ловел, а ово је његова прича о овом невероватном искуству

се брод тресао и окретао око своје осе, а осветљење у унутрашњости капсуле постајало је све слабије. Џон (Свигерт, трећи члан посаде) дохватио је радио и викнуо: „Хјустоне, имамо невоља“. Из центра је стигло наређење да се изговорено по-

Ловел са посадом пре поласка на Месец

Џим Ловел

Аполо 13 за време свемирског лета.

Ловел
са
женом
Мерилин

Ловел у време „Апола 8”,
првог свемирског брода
који је облетео Месец

Два Ловела – филмски, Хенкс,
лево и прави.

Том Хенкс
у оделу
команданта

нови. „Хјустоне, имамо невоља”, рекао сам ја. Нисам могао да одвојим очи од показивача за кисеоник: један од три резервоара испразнио се за неколико секунди. А и из другог је кисеоник цурио невероватном брзином. „Квар је озбиљан. Али, наћи ћемо неко решење”, јављали су нам из Центра препоручујући нам да будемо смирени. „Пожурите”, одговорио сам. Морали смо да журимо: налазили смо се на 328 хиљада километара од Земље. А кисеоника је било за мање од два сата. „Отворите упутства за хитне случајеве”, наредио је Хјустон.

Био је то први овакав случај у мисијама „Апола”. Изгледало је као да смо у безизлазном положају: једини компјутер који је још радио показивао је да ћемо се за сат и 55 минута сви угушити. „Одисеја” ће бити наш гроб: наставиће свој лет ка Месецу, обићи око њега, а затим се вратити ка Земљи. Али, до ње неће стићи: ући ће у јајасту орбиту између планете и сателита по којој ће се кретати као ткачки чунак, путањом без икаквог смисла која ће трајати вечно.

„Преместите се у Лем”, наредио је Хјустон. „Пробаћемо да вас вратимо кући.” „Акваријус”, лунарни модул, имао је резерву кисеоника коју је требало да користимо на Месецу. Сада је „Акваријус” био наша једина нада у спас. Кад смо ушли у „Лем”, погледао сам напоље: „Одисеја” је била осветљена Сунцем, била је с једне стране јако оштећена, зјапила је рупа. Посматрајући тај ужас, помислио сам: ми смо у клопци. Никада се нећемо вратити кући.

Толико сам желео да додирнем Месечеву површину. Зарекао сам се да ћу то учинити још док сам уочи Божића 1968. у „Аполу 8”, као први човек у историји, обилазио у свемирском броду око нашег сателита. Још тада ме је зачарала слика тог сабласног тла са много кратера. А уместо тога ево ме у „Лему” покушавајући да штедим енергију, проучавајући како да уклоним угљен-диоксид, трудећи се да се одупрем ужасној хладноћи која је постала све већа. И, пре свега, покушавајући

да кажем збогом свом сну да се прошетам по Месецу. Покушавајући очајнички да се вратим на Земљу где су ме чекали жена и четворо деце, више од страха од смрти мучило ме је што знам какав ужас они сада проживљавају.

Није било никаквог другог начина него да уђемо у орбиту Месеца, обиђемо га и почнемо да се враћамо ка Земљи. Наш свемирски бродолом трајао је данима, као вечност. Били смо стално на опрезу, нисмо смели да спавамо. Преплашени, исцрпљени, полусмрзнати. При крају нашег путовања Хјустон нам је наредио да се вратимо у свемирски брод, да одвојимо „Лем” и да га оставимо у свемиру.

„Збогом, Акваријусе, и хвала ти”, рекао сам док је наша „једрилица” летела од нас у правцу звезда. Неколико минута пред улазак у атмосферу у броду је завладала тишина. Трење ће на спољашњим зидовима наше летелице изазвати температуру вишу од 2.700 степени. Ако је експлозија која је непоправљиво нашкодила свемирском броду оштетила и термички штит – а ми то нисмо могли да знамо – умрећемо угљенисани.

Гледао сам кроз прозорчић. Ево, топлота је спољашњи део обојила најпре у розе, затим у наранџасто и на крају у црвено са пуно варница. Радио-веза са Хјустоном већ је неколико минута била у прекиду када сам, коначно, угледао ивицу са које небо добија ону познату плаву боју. Успели смо.

„Како ме чујеш, Хјустоне?”, упитао сам нешто пре удarca у океан. „Врло добро. Циме, и то је дивно”, одговорили су ми. „Код куће смо, момци!”, рекао сам својим друговима.

Заронили смо у море у 12.07 по тексаском времену 17. априла 1970. Био је патак.

Толико ми је жао што се нисам искрцао на Месец. Много година затим осећао сам због тога дубок бол. И Наса је, после почетне еуфорије, обавила ћутањем једну мисију која је дуго сматрана промашајем.

ЖРТВЕ КОСМОСА

Одисеја у свемиру „Апола 13” завршила се срећно, али многи астронаути главом су платили освајање свемира.

● 28. јануара 1967: посада „Апола 1” (Верџил Грисом, Едвард Вајт и Роџер Ђафи) умрли су угљенисани у несрећи са свемирским бродом. Несрећа се догодила док је капсула још била на Земљи.

● 23. априла 1967: није се отворио падобран на руском броду „Сојуз 1”. У судару са Земљом погинуо је космонаут Владимир Комаров.

● 29. јуна 1971: од емболије коју је изазвао нагли губитак притиска у кабини брода умрла су тројица астронаута из „Сојуза 11” Георгиј Доброволски, Виктор Патсајев и Владислав Волков.

● 28. јануара 1986: мање од минут од полетања експлодирао је у лету амерички свемирски брод „Челинџер”. Погинуло је седам чланова посаде, међу којима и Криста Маколиф, први цивилни путник у једној свемирској мисији.

Ја данас о томе ипак мислим другачије: „Аполо 13” био је велики успех. Успели смо да се вратимо кући. Били смо први бродоломници у свемиру који су успели и да се спасу. Од тада је прошло 25 година и ја се сваког јутра будим срећан. Јер, сваки нови дан као да ми је поклоњен.

Филм „Аполо 13” гледао сам десет пута. Треба ли да кажем колико се сваки пут узбудим? Са њим поново проживљавам некадашњу одисеју. А кад видим сцену у којој Том Хенкс изговара реченицу: „Хјустоне, имамо невоља”, моје срце почне јаче да куца. Јер, од тог тренутка почела је моја невероватна авантура човека изгубљеног у свемиру.

МИШ

НАЈНОВИЈА СТРАСТ БРИТАНАЦА

Месецима је Тим О'Брајен из недеље у недељу попуњавао исту комбинацију на лото листићу. И она је најзад извукла главни згодитак...

Знате ли шта је то за шта су Британци спремни да се одрекну лечења, мање потроше на кућне љубимце, чак и да своје најближе сахране уз много мање трошка него што би иначе? У питању је лото! Ова игра на срећу постала је страст. Острвљана пре само годину дана, јер је у Великој Британији била забрањена све до новембра 1994. Зар је тако нешто могуће у земљи у којој је клађење на коњским тркама и такмичењима пасара, разних других животиња, чак и бува, постало део традиције. Шта друго урадити кад организатор ове игре побегне у иностранство са целокупном уплатом? То се, додуше, догодило још пре два века, али – лото се обрнукао и зато био стављен ван закона.

О томе шта је било непосредан повод за скидање забране није се много причало, али је зато на сва звона био најављен његов повратак. Иако сумње у успех није било, стварност је далеко надмашила и најоптимистичкија предвиђања. Британци су буквално полудели за лотом: око 30 милиона људи сваке седмице уплати листић и на благајнама лутрије остави суму достојну дивљења – 160 милиона долара! Добитак је, јасно, веома велики и зато привлачи све већи број играча.

Лото грозница забележила је прошлог пролећа и своју прву жртву. Тим О'Брајен, који је листић стално попуњавао истим бројевима, није могао да преживи кад је утврдио да је пропустио да уплати онај на коме је имао исписану комбинацију за 12 милиона долара.

БАКСУЗНИ ТИМ

Да лото није нимало безазлена игра показује и случај двојице, колико до јуче, веома добрих пријатеља. Један од њих, Исмаил Логарт, тужио је оног другог, Муктара Мохидина, зато што је одбио да му да половину до сада највећег згодитка. Према ономе што је Логарт навео у тужби, његов, сада већ бивши, пријатељ купио је листић за новац који му је он дао. Заправо, Мохидин је Логарту дуговао неки ситниш за који

му је овај рекао да купи листић и уплати лото, с тим да, буде ли среће, добитак поделе. А срећа је хтела да Мохидин „убоде“ праву комбинацију и добије све оне силне милионе које касније није био рад да подели са пријатељем.

Колико је страст за лотом обузела Британце најбоље осећају власници продавница свежег воћа, хране, потрештина за кућне љубимце и веровали или не – погребна предузећа. Статистике пока-

зују да се њихови приходи смањују управо за онолико процената за колико се увећавају уплате за лото. Продаја воћа смањила се за ових годину дана за пет одсто, хране за кућне љубимце за 4,5, а приходи од услуга погребних предузећа за читавих 11 процената. Само се слаткиши, у првом реду чоколада, продају боље него претходне године. Да ли је ствар у трошењу губитника или о нечем другом, тешко је рећи.

Илустровао Љубомир Милојевић Љубац

ГЕСТУНО - ЕСПЕРАНТО ГЛУВИХ?

Средином 18. века француски свештеник Шарл Мишел Делепе измислио је начин споразумевања између и са особама којима је, будући да су глуви или неми, био потребан језик који се види. Тај језик се састојао из мноштва гестова са додатком алфабета прстију, за властита имена.

У Француској је 1834. одржан пријем на који су били позвани људи оштећеног слу-

ха из целог света. Тадашњи вођа француске заједнице глувих Бertiје радосно је изјавио да је језик гестова тај универзални језик за којим су стручњаци вековима трагали. Одушевљени Бertiје је још рекао: Овде на пријему влада савршена једнакост:

**Гестови су нај-
распрострање-
нији начин спо-
разумевања. За-
хваљујући њима
људи без чула
слуха или моћи
говора могу да
кажу шта желе.
Али, да ли је би-
ло где у свету
могуће споразу-
мевати се на
овај начин?**

овде је језик гестова једини дозвољени језик. Извештаји, протоколи, писма, све се чита на овом језику који глуви из свих крајева света разумеју зачуђујуће добро.

Чини се, ипак, да је језик гестова овог свештеника био пун мањкавости јер, нажалост, данас у свету постоје бројне варијанте овог језика, у зависности од земље у којој

Ево неколико примера из речника гестуна:

- дрво
- растиње (дводелни гест)
- животиња, живо биће
- магарац

„Лажни пријатељи” – и у кинеском језику гестова горњи облик означава оца а доњи пријатеља, док у америчком горњи цртеж представља тајну а доњи – са

се користи. На пример, Британци користе енглески језик гестова. Кинези кинески а Американци амерички (који чак није ни дијалект енглеског).

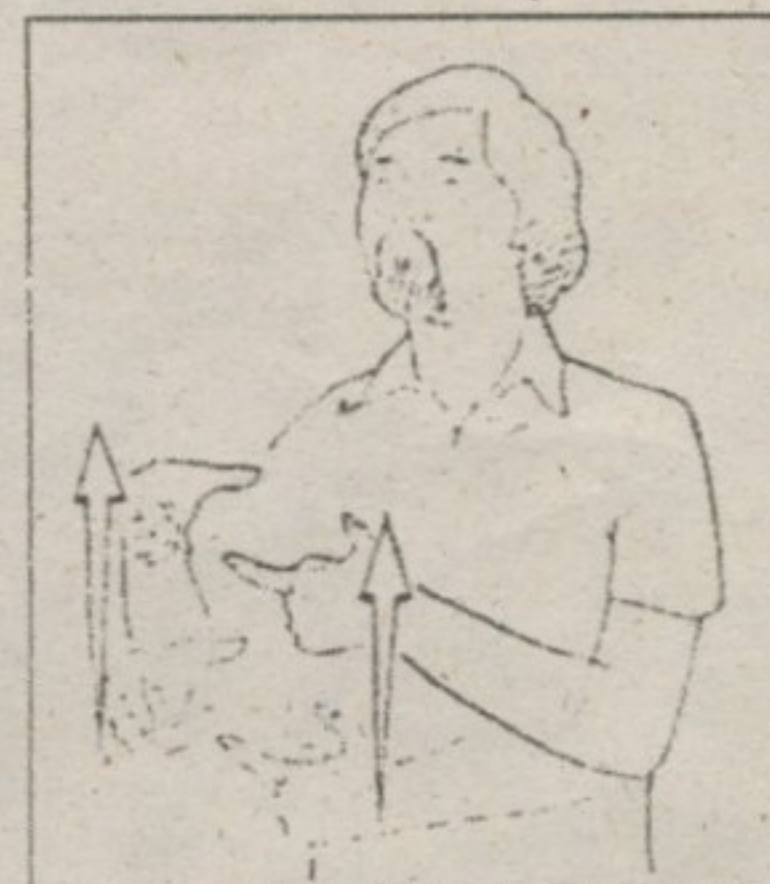
Пре нешто више од тридесет година појавио се нови језик гестова: гестуно. Принципи на којима се заснива гестуно веома подсећају на оне који су водили Пољака Лазара Лудовика Заменхофа приликом стварања међународног језика есперанта. Први покушај да се гестуно примени у пракси збио се на Деветом светском конгресу глувих у Бугарској, али, по свој прилици, организатори нису схватили ни природу невоља ни величину потребних припрема. С друге стране, учес-

сликама и двојезичним (француским и енглеским) текстом. У њему се налази приближно 1500 фотографија без икаквог граматичког упутства. Граматику су аутори речника смат-

Цртежи показују различите гестове за реч „дрво” на америчком, данском и кинеском. У овом случају гестуно је заснован на америчком облику

ници конгреса нису ни знали за потребу да науче језик (да ли су или не постојала средства за учење језика друго је питање). Резултат овог покушаја била је катастрофа која је битно утицала на касније распрострањење овог језика.

Остаје питање да ли је сам гестуно довољно добар. Чињеница је да не постоји уџбеник, али постоји речник са

рали непожељном због различитости језика.

Чини се да је гестуно језик који има своје предности, али су му неопходна побољшања, што би могло да се постигне детаљнијим проучавањем есперанта јер је очигледно да површно преузимање основних принципа није било довољно.

Р. П.

29
29
25
29
36
39
182

29
29
29
87
187
296

И ЖИВОТИЊЕ СУ

= ЖИВ

**Припадници
исте
врсте
убијају
се
међусобно
често
са
крајњом
суровошћу.
Они
то
не
чине
зато
што
су
глупи,
већ...**

Убиство из страсти, ратни злочини, децеубиство – сва ова злодела нису резервисана само за Homo sapiens. Супротно теорији Жан-Жак Русоа природа није ни племенита ни праведна. И у њој има крвавих тренутака: до сада је откривено да код 138 врста животиње убијају очеве, мајке, браћу, рођену децу. Зашто?

Живе закопане

Кад наиђе гладна година, у чопору прејског кучета, крупног глодара Северне Америке, могу се видети грозне сцене насиља: око трудне „сестре“ или младе мајке са младунцима окупи се неколико женки и, брзо копајући шапама са јаким канџама, једноставно је затрпају земљом. Живу је закопају! А ако нека од њих и успе да се ослободи, то је често по цену губитка плода или новорођенчета. Зоолози сматрају да ове женке постају убице да би смањиле број гладних уста, тачније да би својој деци повећале шансу да преживе.

У случају nestaшице хране у природи јачи не презају да уклоне слабије: брат, сестра, родитељи, деца претварају се тако у окрепљујући залогај. Код птица грабљивица, на пример, птићи се из јаја легу и у размаку од по неколико дана, па младунци нису једнаке снаге. Старија браћа онда хладно једу млађу. А родитељи? Не само што им не међерају на оваквом „по-

нашању“ већ га понекад и подстичу. Тако кад вишак младунаца угрози опстанак породице, сојка четинарских шума и сама убије своје „најкасније младунце“. Други и трећи полог у гнезду као да је унапред осуђен да буде растргнут. Код пеликана, ждралова, сова и орлова ти птићи не доживе ни недељу дана. Зачети као „резервна деца“ они неће преживети јер их старија браћа и сестре поједу за ужино. Изгледа да се закаснили мире са својом судбином чак и кад се деси да су крупнији и јачи. А ако, захваљујући изобиљу, успеју и да одрасту, наставиће да се понашају покорно, као сувишни чланови породице које јача браћа не пропуштају да шутну кад год им се нађу на путу.

У трбуху ајкуле бебе се прождиру

Канибализма има и код мравца понера где краљица поједе део јаја која је снела да би била способна да се боље стара о осталима! Али, познати су и обрнути примери: младунци опосума, малог торбара који обитава у Јужној Америци и Аустралији, не ограничавају се само на сисање већ понекад поједу и саму мајку – обавезно почињући од репа!

Глад нагони на злочин од најмањих ногу. Најмлађи малолетнички криминал ипак се среће код ајкуле-кртице или ајкуле-лисице. У мајчиној утроби могу истовремено да се развијају само два ембриона, по један у сваком „рогу“. Пошто утроше жу-

Бабуни

**УБИСТВО
ПАСТОРКА**

Кад млађи мужјак успе да истисне старог вођу чопора и „шефа“ харема, он убија младунце, потомке свог супарника. На тај начин женке, које иначе

не могу да се паре све док доје, поново постају способне за оплодњу. Тако и овај „мачо“ може ускоро да добије своју децу која носе његове гене.

Морски лавови

СМРТОНОСНА ЉУБОМОРА

Док женка овог морског сисара (кога зову и туљан и фока) мази своје младунце, ризикује

да буде усмрћена уједима женке која је изгубила своју децу. Природњаци су забележили слу-

чајеве да младунце убију и саме мајке – изгледа да се ради о уморствима „неодговорних јединки“ које исувише често мењају партнере.

ОТИИЊЕ!

манце свог јајета, ембриони постају канибали: убијају браћу и сестре да би се њима прехранили. Према овим ајкулама и човек мора бити опрезан, чак и пре него што се роде. Забележен је случај зоолога који је вршио царски рез на ајкули кад му једно овакво ембрионско чудовиште умало није откинуло шаку ујевши га до коске!

И борба за територију такође може бити разлог за међусобно убијање припадника исте животињске врсте. Црна врана једе јаја и убија младунце својих суседа да би их одвратила од остајања на њеној територији. Из истих разлога мрави редовно предузимају ратне походе у којима на хиљаде јединки стану у густим редовима на границе своје заједнице. Сваког пролећа из почетка крећу крвопролића између хорди црвених мравља. Јединке бездушно кољу своје рођаке да би повећале своју територију. Чупају им антене, кидају главе, а кад један обори противника полећушке на земљу, други прискаче и завршава прљав посао.

Жеља за уништавањем је очигледна. Такво понашање забележила је и славна научница Џејн Гудал која се бави примата. Посматрани мајмуни живели су у чопорима на територији са јасно омеђеним границама између група. Џејн је приметилa једног дана да се мужјаци окупљају и одлазе, тихо се шуњајући, до суседног пропланка који је преко ноћи заузео други чопор. Избила је сурова борба,

мада је за Џејн и то сувише блага реч. „Сатана је подметнуо шаке испред рањеног Снифовог лица да би пио крв која је шикљала. Стари Рудолф, иначе тако добар и мио, усправио се на задње ноге да би хитнуо каменчугу од око два килограма на испружено Годијево тело. Јомео је откидао комад меса са бедра Дее". Ужас!!! Жртве опште гунгуле били су углавном одрасли мужјаци непријатељског

Код лавова, горила и ентела (великог сивог мајмуна с црним лицем и рукама који насељава Индију где је света животиња) главни мужјак мора да брани своје место од конкурента који га прижељкује. Судар је често жесток и, ако амбициозни и млађи успе да приграби власт над чопором, он убија младунце који су потомци његовог претходника. За мужјака је корист од убиства опипљива јер како престану да

УБИЈАЈУ ИЗ ЗАДОВОЉСТВА ИЛИ ИНСТИНКТИВНО?

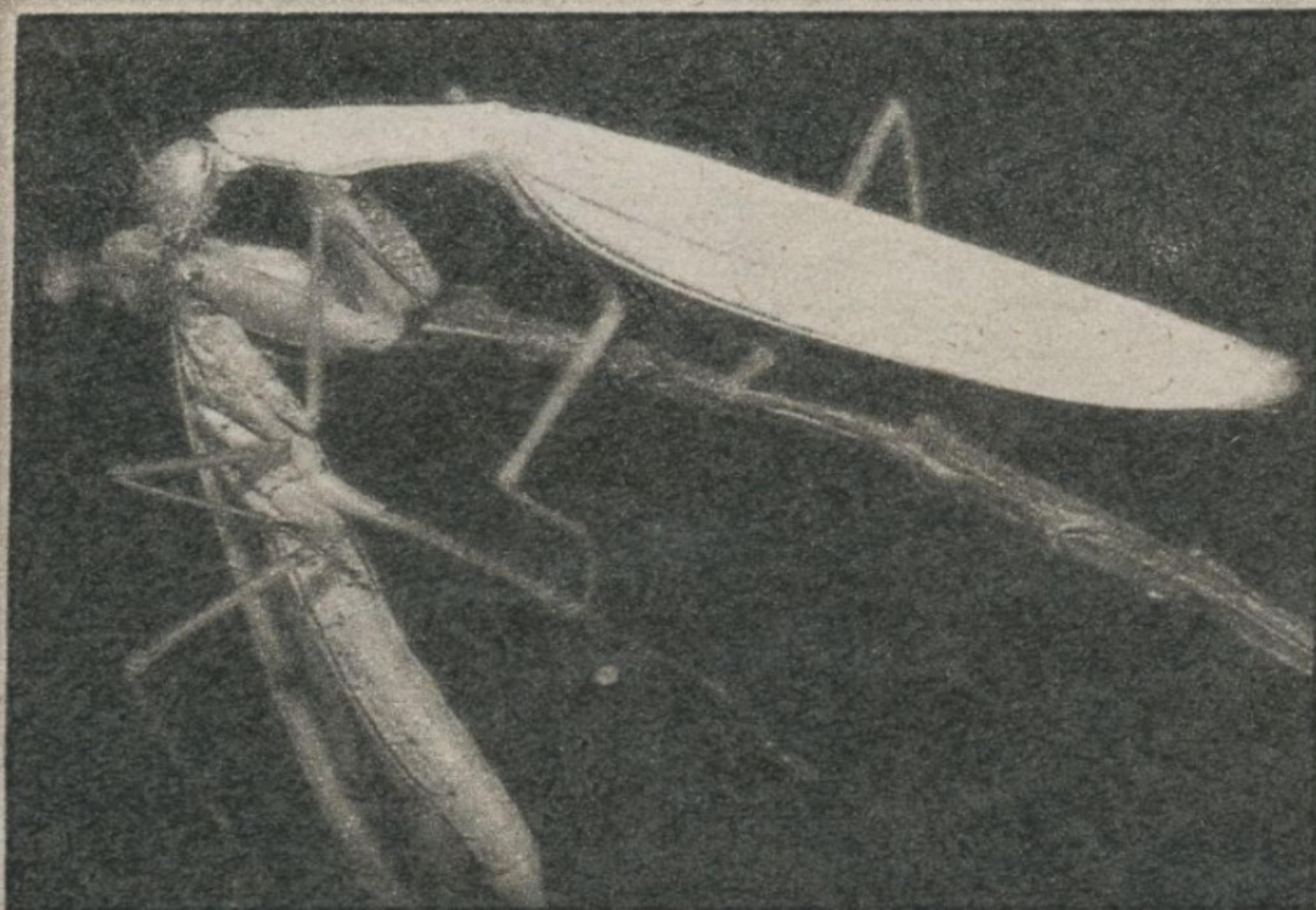
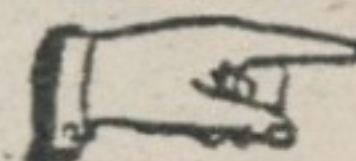
Мора да сте бар једном видели очигледно ситу мачку која је уловила врапца и игра се њиме док бедник не угине. Суров поступак, нема шта. Па ипак, стручњаци који проучавају животињски свет кажу да у природи нема безразложне смрти. – Грабљивица се излаже исувише великом ризику да би себи дозволила да улови непотребну жртву – сматра природњак Пјер Пфефер. – Лов уз то значи такво трошење снаге да једино глад може да их натера да убију. Ипак, код младих које родитељи још хране могу се видети сцене лова који нема за сврху хранење. Мачка улови мишића да би својим потомцима одржала лекцију како се то ради. А млади лавови знају да јурну за биволом и утроше много времена док га не усмрте – још не знају технику убијања – да би на крају појели тек комадић меса. Дешава се и да „вежбају“ на врстама чије месо уопште и не једу. Па ипак, њихов поступак нити је бесмислен нити окрутан. Код већине грабљиваца већ сам поглед на ситну животињу која се удаљава или брзо помера укључује инстинкт да јурну у потеру. А кад ухвате жртву, нису заинтересовани за њу или је из радозналости гњаве док она не успе да се измигољи и крене да бежи. Онда се грабљивац поново даје у трк... И ако животиња у овој „игри“ подлегне ранама, једно је сигурно – грабљивица уопште није имала намеру да је убије.

чопора, али кад им се пружила прилика, агресивност убица окренула се и против женки. Смртно су ранили једну од њих пошто су јој претходно отели младунче из руку, раскомадали га и појели на њене очи!

Жртве падају и међу припадницима исте заједнице где се воде борбе за власт.

доје женкама се активирају јајници тако да врло брзо постају способне за нову оплодњу која ће новом вођи донети рођење деце, носиоце његових гена.

Овакви масакри дешавају се тако систематски код неких врста, мишева на при-

Богомољке

ЗЛОЧИН УСРЕД ЉУБАВИ

Парење ових инсеката често се завршава ручком на коме мужјак игра улогу обичног јела: женка му откине главу и поједе је током самог чина па-

рења! Одрубљивањем главе, међутим, не прекида се избацивање семена. Штавише, оно се појачава, што гарантује успешно оплођавање женке.

Пчеле

ПЛЕМЕНСКИ РАТ

Пчеле једног роја (40–50.000 јединки) препознају се међусобно мирисним полицама као и доди-

ривањем. На улазу у кошницу стражари прегледају све придошлице. Уљез који силом покуша да

уђе бива отеран. Ако не заузме положај који показује да се покорава (савије се и остане непокретан), биће одмах убијен.

Да би се изборили за право на женку, мужјаци кенгура одржавају праве бокс-мече. Али, те се борбе никад не завршавају крвљу: њих двојица се истуђује чупајући и гребући један другом уши.

мер, да женке које чекају младе у тренутку кад власт преузима нови мужјак, саме уклањају своје потомке – спонтаним побачајем. Мајмуни, као што је индијски ентел, измислили су невероватну тактику како да заштите своје ембрионе, независно од тога ко је вођа чопора: чим се појави нови „шеф“, женке „одглуме“ љубав да би прикриле „трудноћу“. Парење се обавља брзом брзином, али то уопште не смета да се потомци бившег шефа и даље нормално развијају и расту.

Осим борбе за власт животиње познају и „злочин из страсти“. Главни мужјак у харему не подноси да се његове женке паре са потчињенима. Али, упркос строгој контроли, деси се да заљубљени успеју да остваре своју везу. Код бабуна, ако је ухвати, мужјак ће неверицу казнити јаким уједима, не марећи и ако искрвари.

И, премда су сви ови поступци сурови, некако могу да се схвате. Али, има оних који остају потпуно неразумљиви. Зашто млади пар белих рода убија и једе своју децу иако окол има довољно хране? Срећом, после неколико полога ово не-

бично понашање се губи. Међутим, у заробљеништву је прождирање јаја или тек излеглих птића готово редовно. Разлог: страх од пренасељености.

Мајстори помирења

Ипак, не треба мислити да се убиства у животињском свету дешавају масовно. У поређењу са бројем сукоба међу људима, тај је број занемарљив. Јер, обично су већ сама претња или туча с понеким ударцем довољни да се ситуација рашчисти. Животиње при том по правилу воде рачуна да не повреду виталне зоне противника: уједи и огреботине задају се по врату и раменима где постоји пристојан слој мишића и сала.

Младунци се често штите од прождрљивости одраслих мирисом сопствене врсте, феромоном. Мајка наноси феромон на своје потомство да би их група разликовала од обичног комада меса. Мама тупаја, врста мајмуна кога је тешко разликовати од веверице, обележава своје младунце трљајући их о груди. Габонски пауци такође наносе на своје мла-

дунце феромон који их штити од канибализма. Ако се један такав паук ухвати и уклоне му се хемијске ознаке, па се поново врати у групу – биће сместа растргнут. То је несумњив доказ да овај мирис има улогу да штити врсту од искушења канибализма. (Чудно је што мачке нису смислиле ништа слично, па се дешава да отац хладно смаже потомство!)

Кад избије сукоб и дође до употребе силе, учесници најчешће гледају како да нађу неко мирно решење. Рецимо, један од њих изненада заборавља свог љутог противника и напада радозналца који се исувише приближио зараћеним странама. Неки галебови окрећу се нагло од свог непријатеља и почињу бесно да чупају траву око себе као да је перје противника. Често усред жестоке туче један од бораца почне да се чеше или зева (!) да би показао да има паметнија посла него да се бије. Код мајмуна је техника „хлађења“ још сложенија. И они почињу да се чешу, али се дешава и да се умеша трећи који настоји да раздвоји завађене. Код тонкинских макакија припадници чопора, често они најутицајнији, умешају се да би прекинули борбу. Радије то чине пријатељским убеђивањем него силом. Угледни мајмун испушта „позитивне“ звуке, прави гримасе, почиње да бишти или чврсто грли нападача све док се овај не смири. Истраживачи Лабораторије за приматологију у Стразбуру дошли су до закључка да у више од две трећине случајева ове интервенције успевају.

Шимпанзе такође познају вештину помирења. Забележен је случај женке која се у једној таквој тучњави поставила између два побеснела противника баш кад је један од репатих ратника зграбио камен да би га хитнуо на противника. По цену да извуче дебљи крај зграбила га је својим рукама и отела му оружје. Потез грађанске храбрости на који би се мало који човек усудио.

В. Милићевић

Кукавица

СЕБИЧНИ БРАТОУБИЦА

Женка кукавице спусти јаје у гнездо врапца. Кад се излеже, млада кукавица избацује из

гнезда јаја и птиће својих „родитеља“. Она жели да буде у центру пажње, а не жели да дели храну ни са ким. Младог криминалца родитељи сматрају својим дететом и са њим поступају врло нежно!

Жабе

ПОРОДИЧНИ КАНИБАЛИЗАМ

Америчка жаба из рода Scaphiopus појављује се у два облика: као вегетаријанац и као канибал. Ове друге имају огромну, снажно развијену вилицу и хране се првима. И тако, било у једном или у другом облику, у природи климатички услови, врста жабњава

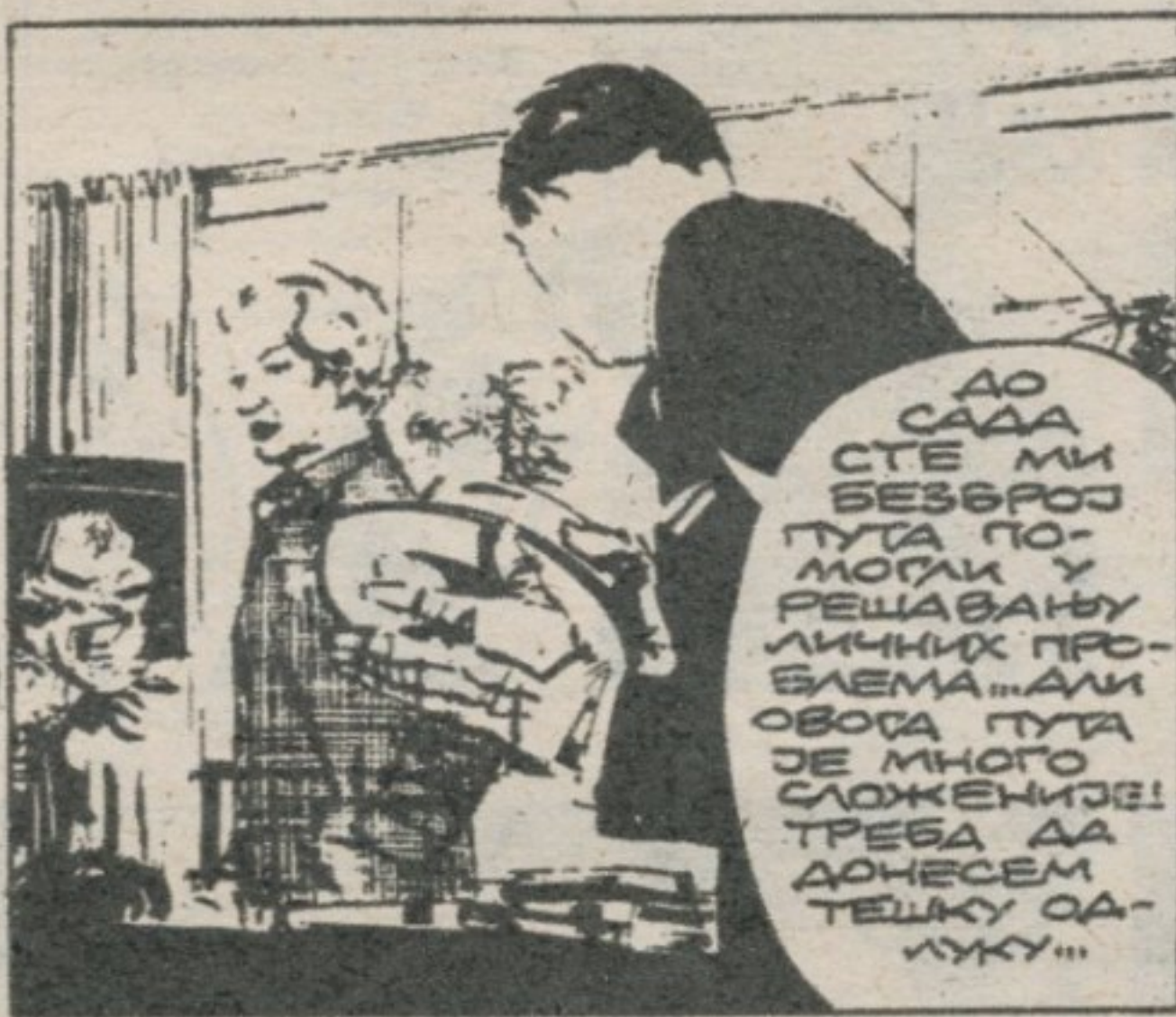
МОДЕСТИ БЛЕЈЗ

Паклена моћ Ребеке Дрејк

ЊУЈОРК, ПИТЕР Д'ДОНЕЛ ЏОТА, ЧИМ ХОЛДВЕЈ

РЕБЕКА ДРЕЈК, ПАРАПСИХОЛОГ,
ВРАТИЛА
СЕ СВОМ
КЛИЈЕНТУ...

СПРЕШЕТЕ
УСКОРО ЈЕДНОГ
ЧОВЕКА...
ОХ ЈЕ
ЦРН,
ИМА
БРАДИЦУ...

ДА...
НАСТА-
ВИ-
ТЕ!

ТО ЈЕ СВЕ!
ТАЈ СУСРЕТ
ЈЕ РЕШИТИ
ВАШ ПРОБЛЕМ!

КАКО? КО ЈЕ
ОХ? КАКО МИ
МОЖЕ ПОМО-
ЋИ?

ЈА
НИСАМ
ВРАЧАРА!
САМО
ВАМ ПРЕ-
НОСИМ
ВИЗИЈУ
КОЈУ САМ
ПРИМИ-
ЛА!

ЗНАМ...
ОПРОСТИТЕ! ДО СА-
ДА СТЕ МИ УВЕК ПО-
МАГАЛИ... УМИНИ-
ТЕ ТО И
ОВОГА
ПУТА!

ИМАТЕ ЛИ
БАР НЕКИ ПРЕ-
ДОСЕДАЈ ГДЕ БИХ
МОГАО ДА СРЕТНЕМ
ТОГ ЧОВЕКА?

ЈА НЕ
МОГУ ДА
УТИЧЕМ НА
ТОК ДОГАВА-
ЋА!

РЕБЕКА ДРЕЈК ЈЕ ПОНОВО
УЗЕЛА ПРСТЕН...

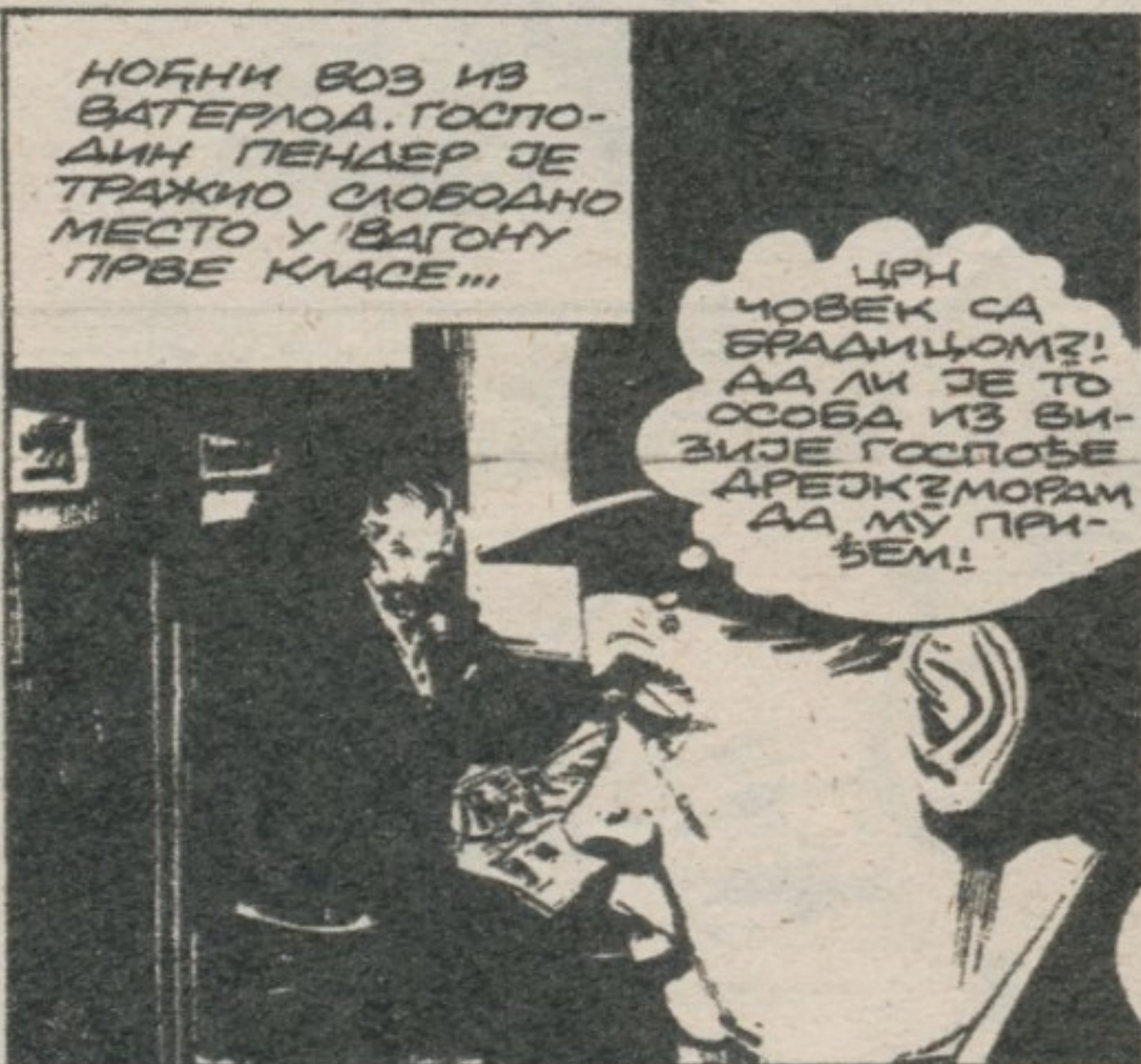

ДУДАНКА
ЗМИЈА...
МЕХАНИЧКА
ЗМИЈА... КРЕБЕ
СЕ ВЕОМА
БРЗО... ГИНО
ЉУДИ ЈЕ
У ЊОЈ...

ХИ... ТО БИ МОГАО
ДА БУДЕ ВОЗ! ЗНАТЕ, МОЈЕ
ВИЗИЈЕ СУ СЛИКОВИТЕ, АЛИ
ПОНЕКАД ИХ ЈЕ ТЕШКО
ОБЈАСНИТИ...

ВОЗ?
ЈА СВАКИ
ДАН ПУТУ-
ЈЕМ БО-
ЗОМ!

НОЋНИ ВОЗ ИЗ
ВАТЕРЛОА. ГОСПО-
ДИН ПЕНДЕР ЈЕ
ТРАЖИО СЛОБОДНО
МЕСТО У ВАГОНУ
ПРВЕ КЛАСЕ...

ЦРН
ЧОВЕК СА
БРАДИЦОМ?!
ДА ЛИ ЈЕ ТО
ОСОБА ИЗ ВИ-
ЗИЈЕ ГОСПОЋЕ
ДРЕЈК? МОРАМ
ДА МУ ПРИ-
БЕМ!

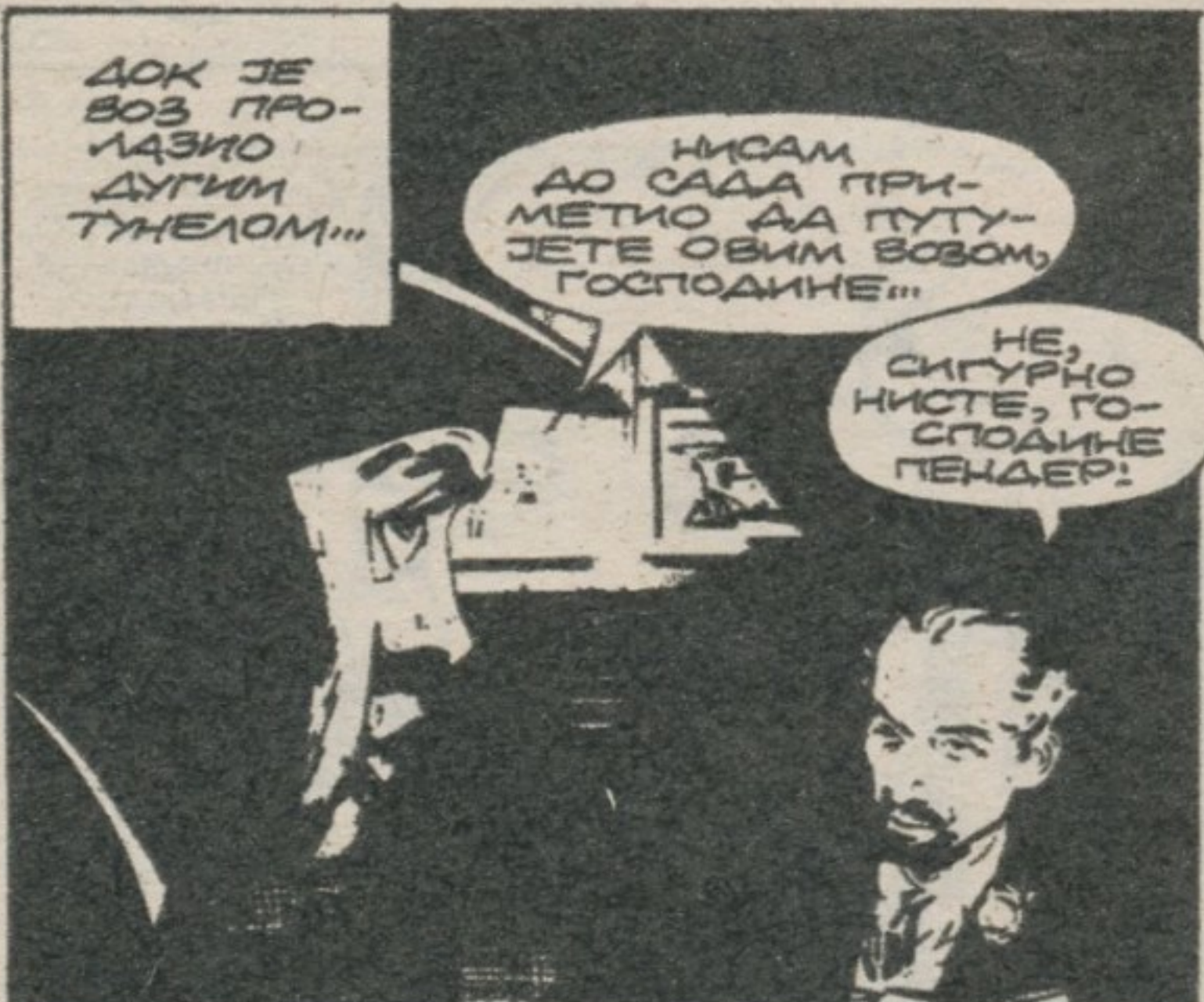

ОВАЈ КУПЕ
ЈЕ БАШ УПРОПАШ-
РЕН! НЕКОМЕ ЈЕ СМЕ-
ТАЛО СВЕТАО, ПА ЈЕ
ПОРАЗБИЈАО СВЕ
СИЈАЛИЦЕ!

ОВАЈ...
ДА! БАШ
ЈЕ НЕПРИ-
ЈАТНО!

ЧОВЕК
НЕ МОЖЕ
НИ НОВИ-
НЕ ДА
ЧИТА!

ДОК ЈЕ
ВОЗ ПРО-
ЛАЗИО
ДУГИМ
ТУНЕЛОМ...

НИСАМ
ДО САДА ПРИ-
МЕТИО ДА ПУТУ-
ЈЕТЕ ОВИМ ВОЗОМ,
ГОСПОДИНЕ...

НЕ,
СИГУРНО
НИСТЕ, ГО-
СПОДИНЕ
ПЕНДЕР!

ВИ...
ЗНАТЕ
КО
САМ?

НАРАВНО!
ЈА САМ ЧОВЕК
КОМЕ БЕТЕ
ОТКРИТИ ТАЈНУ
КОЈУ ВЕГ
ДУГО ЧУ-
ВАТЕ!

НЕ-
ДУГО
ЗАТИМ,
ГОСПО-
ДИН ПЕН-
ДЕР МЕХАО
ЈЕ НЕПОМИ-
ЋАН, СЛОМЉЕ-
НОГ ВРАТА...

АР КОРЗОН
ЈЕ БИО
ТАЈАНСТВЕ-
НИ ЧОВЕК
С БРАДОМ...

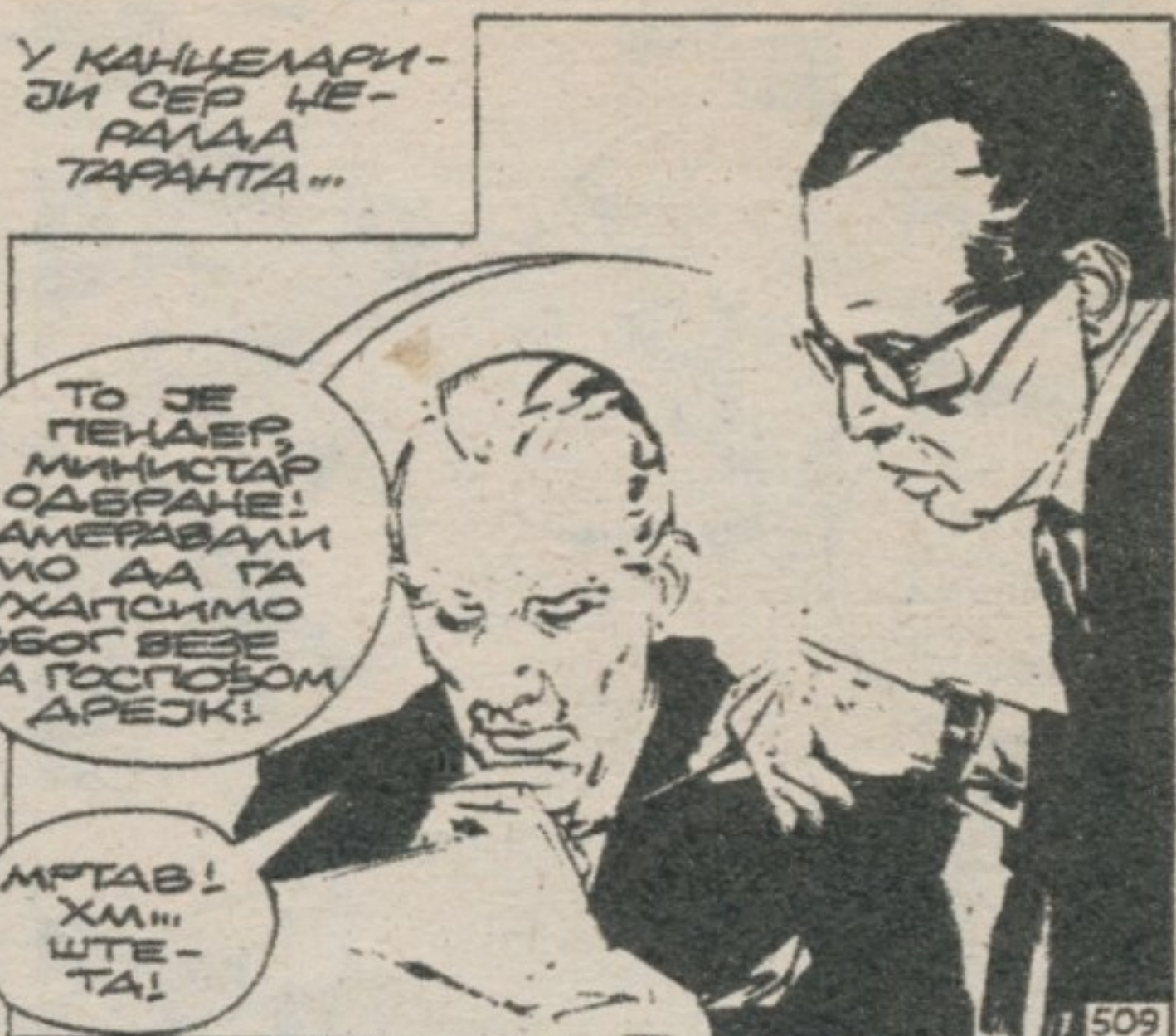
САДА
СТЕ ЛИ-
ШЕНИ
СВИХ
НЕВОЉА,
ГОСПОДИ-
НЕ ПЕН-
ДЕР?

У КАБЛЕНАРИ-
ЈИ СЕР НЕ-
РАЉА
ТАРАХТА...

ТО ЈЕ
ПЕНДЕР,
МИНИСТАР
ОДБРАНЕ!
НАМЕЉАВАЛИ
СМО ДА ГА
УХАПШИМО
ЗБОГ БЕЖЕ
СА ГОСПОДОМ
ДРЕЖК!

МРТАВ!
ХМ...
ШТЕ-
ТА!

509

ОРЕЈЗЕРУ,
МОРАМО САМИ
ДА УСПОСТАВИ-
МО БЕЗУ СА ГО-
СПОДОМ
ДРЕЖК!

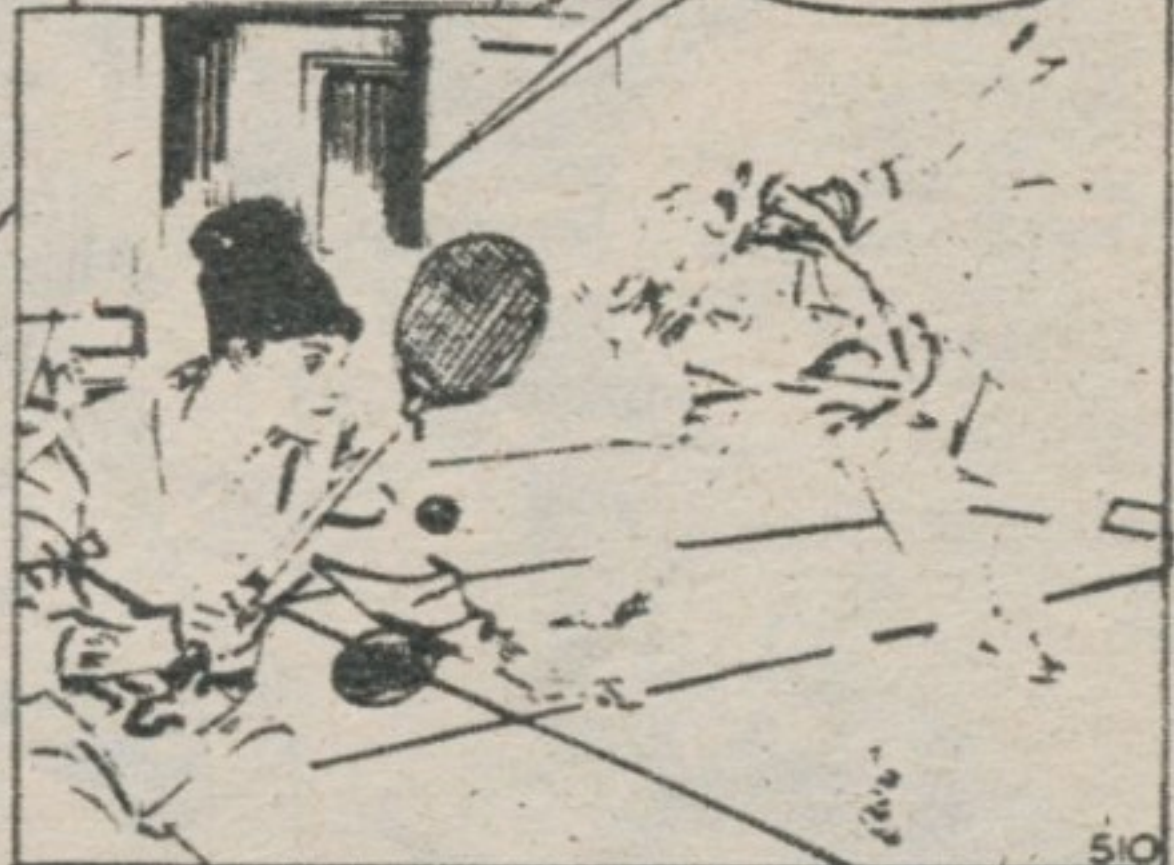
ШТА
НАМЕ-
ЉАВАТЕ,
СЕР НЕ-
РАЉА?

МОГЛИ
БИСМО ДА
АНГАЖУЈЕ-
МО НЕКИ
ЩАЛОНИ!
МОЖДА
СЕ РАДИ
О ПОКУША-
ЈУ ПРЕ-
ВРАТА!

ШЕСТ НЕДЕ-
ЉА КАСНИ-
ЈЕ, У СТА-
НУ МО-
ДЕСТИ
БЛЕЈЗ...

ПОБЕ-
ДИЛА САМ!
ДАНАС ИДИ
У ФОРМИ,
ЧЕНИ!

510

НЕ!
САМО
ЈУ ДА
СЕ ИС-
ТУШИ-
РАМ!

ХОРЕШ
ЛИ ДА
СЕ ОКУ-
ПАМО?

ЖАО МИ
ЈЕ ШТО САМ
ТИ ПОКВАРИЛА
ДАН, МОДЕСТИ!
НЕШТО МЕ
МУЧИ...

МАЛО
ЗА-
ТИМ,
У
ЛИТУ...

ОВО ДРУГО!
ТРЕБА МИ ТВОЈ СА-
ВЕТ! СЕР ЧЕРАЛА ЈЕ
РЕКАО ДА МОГУ ДА
СЕ ОСЛОНИМ
НА ТЕБЕ...

ЉУБАВ
ЛИ ПО-
САО?

511

КУПАТИ-
ЛО ЈЕ
СПРЕМ-
НО!

ХВАЛА,
ВЕНТ!
ДОНЕСИ
НАМ КА-
СНИЈЕ
КАФУ!

КАКО СЕ
ВЕНТ ЧА-
ЛАЗИ КАО
СОБАРЕ?

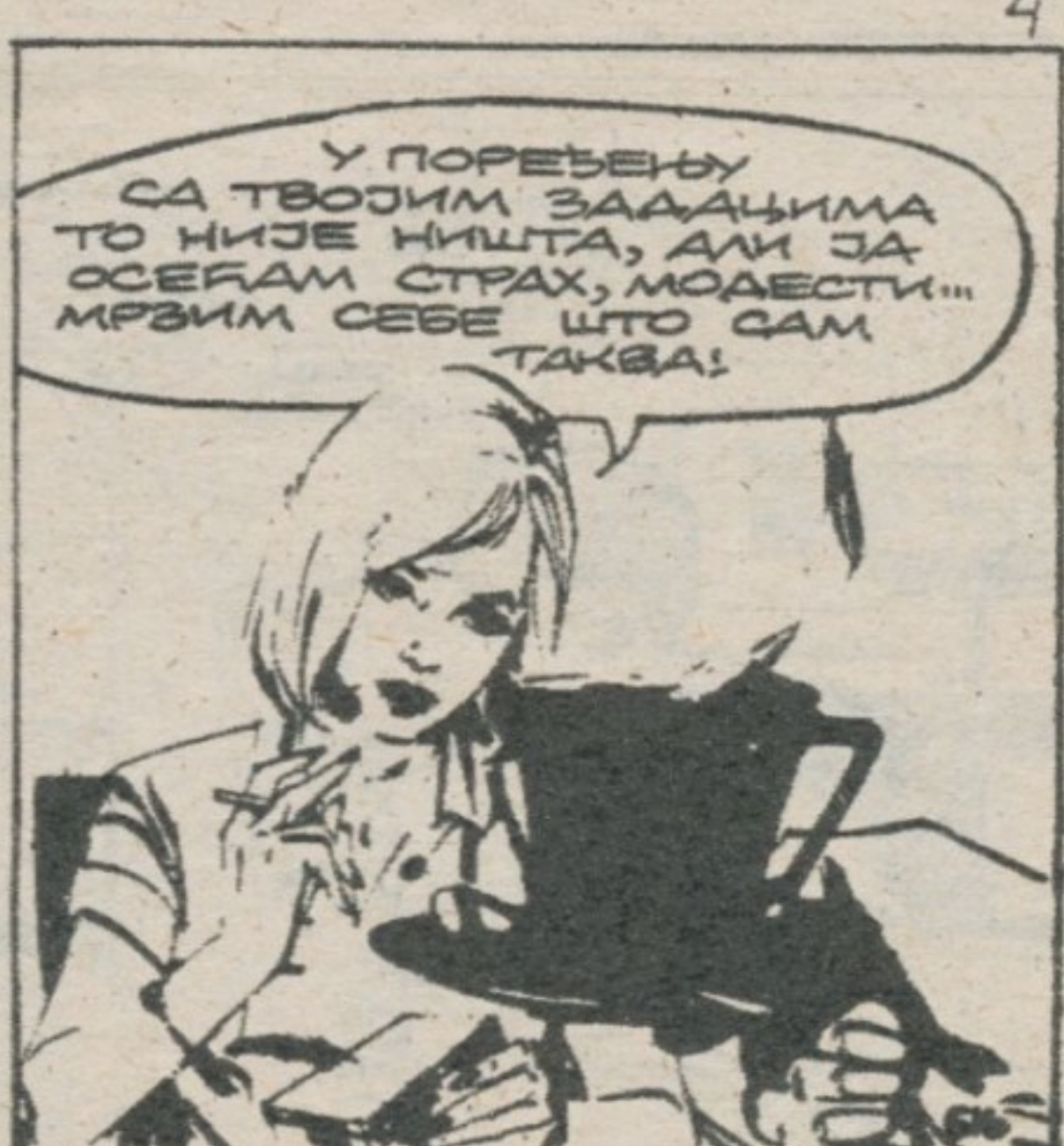
ОД-
ЛИ-
ЧНО!

ЖЕ-
МЕЛА
САМ ДА
ГА ОБУ-
ЧИМ ЗА
НЕШТО
ВАЖНИЈЕ,
АЛИ ОН
ЈЕ ОВИМ
ЗАДОВО-
ЉАН!

512

3

НЕМА НИЧЕГА У ИЗГЛЕ-
ДУ ГОСПОЂЕ ДРЕЖК
ШТО БИ МОГАО
ДА МЕ ПЛАШИ!
ОНА ЈЕ ЧАК
СИМПАТИЧНА!

"...И
СИГУРНА
САМ ДА
СТВАРНО
МОЖЕ ДА
ВИДИ НЕКЕ
СТВАРИ...
ИЛИ ДА ИХ
НА НЕКИ
НАЧИН ОСЕ-
ТИ! НЕ
ЗНАМ
ПРАВИ
РАЗЛОГ
ЗАШТО
САМ ОВО-
ЛИКО
УЗНЕМИ-
РЕНА!"

"...АЛИ
ИМАМ
НЕКИ РУ-
ЖАН ПРЕ-
ДОСЕЂАЈ У
ВЕЗИ СА
ЊОМ! МО-
МОЖДА
ГРЕШИМ..."

СЕР
ЦЕРАЛА
ТЕ НИЈЕ
ОДГБРАО
ТЕК ТАКО!

КАКО
СЕ ТИ
ОСЛОБА-
ЂАШ СТРАХА,
МОДЕСТИ?

ШТА ДА
ТИ КАЖЕМ!
ЈОШ ОД ДЕСЕТЕ
ГОДИНЕ СВАКО-
ДНЕВНО САМ
У ОРЦИ!

ЗАКСТА?

АКО
СЕБЕ ИЗ-
ВЕЖДАШ, СЛУ-
ШАЋЕШ САМО
ОНУ СВЕТАУ
СТРАНУ СВОГ
УМА! ТАКО БЕШ
ДА ПРЕВАЗИ-
ДЕШ ТЕ НЕ-
ДАРЕ!

МОРАШ
ПРВО ДА СЕ ОКРЕНЕШ
СЕБИ! НАУЧИШ ТЕ НЕ-
КИМ КОРИСНИМ ЈОГА-
ВЕЖБАМА КОЈЕ БЕТЕ
ОПУСТИТИ!

ХВАЛА
ТИ, МО-
ДЕСТИ!
И ОВАЈ
РАЗГОВОР
МИ ЈЕ ПО-
МОГАО!

ДОБИ
У НЕДЕ-
ЉУ КОД
МЕНЕ НА
ВЕЧЕРУ!
ПОЗВАЋУ И
ВИИЈА
ГАРВИНА!
ОН БЕ ТЕ
НАУЧИТИ
МНОГИМ
ВЕШТИ-
НАМА!

БАШ СЕ
РАДУЈЕМ!
ВИЛИ ЈЕ ТА-
КО ЗАБА-
ВАН!

ПОЗВА-
ЋУ И
СЕР ЦЕРАЛ-
ДА! ХОЋУ ДА
САЗНАМ ЗА-
ШТО СУ КОН-
ТРАОВАВЕ-
ШТАЦИ ЗА-
ИНТЕРЕСО-
ВАНИ ЗА
ГОСПОЂУ
ДРЕЖК!

У ОРДИНАЦИЈИ
АР КОРЗОНА!"

ТА
ДЕВОЈКА,
ЏЕНИ
ШАЛОН!"

ШТА ЈЕ
СА ЊОМ,
ГОСПОЂО
ДРЕЖК?

ПРЕ ПАР НЕ-
ДЕЉА ДОШЛА ЈЕ
КОД МЕНЕ НА СЕАН-
СУ... ПРЕДСТАВИЛА
СЕ КАО ШИФРАНТ
У МИНИСТАРСТВУ
ИНОСТРАНИХ
ПОСЛОВА!"

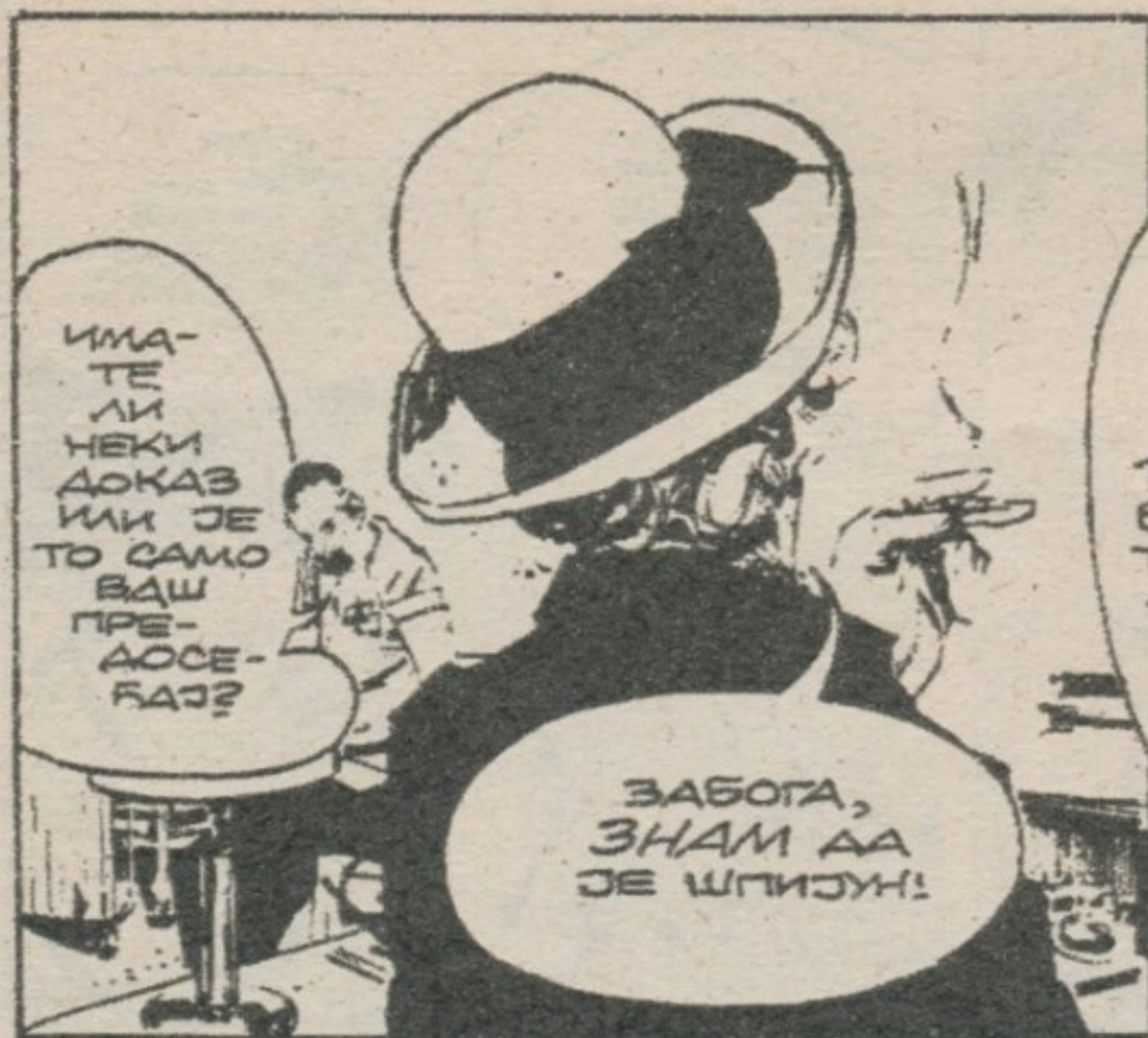
НЕ ВИ-
ДИМ НИШТА
ЛОШЕ У ТОМЕ,
ГОСПОЂО!

ОНА
ЈЕ ШПИ-
ЈУН! УВА-
ЧЕНА ЈЕ
ОД СТРАНЕ
КОНТРА-
ОВАВЕ-
ШТАЈНЕ
СЛУЖБЕ!
ПРО-
ВЕРА-
ВА МЕ...

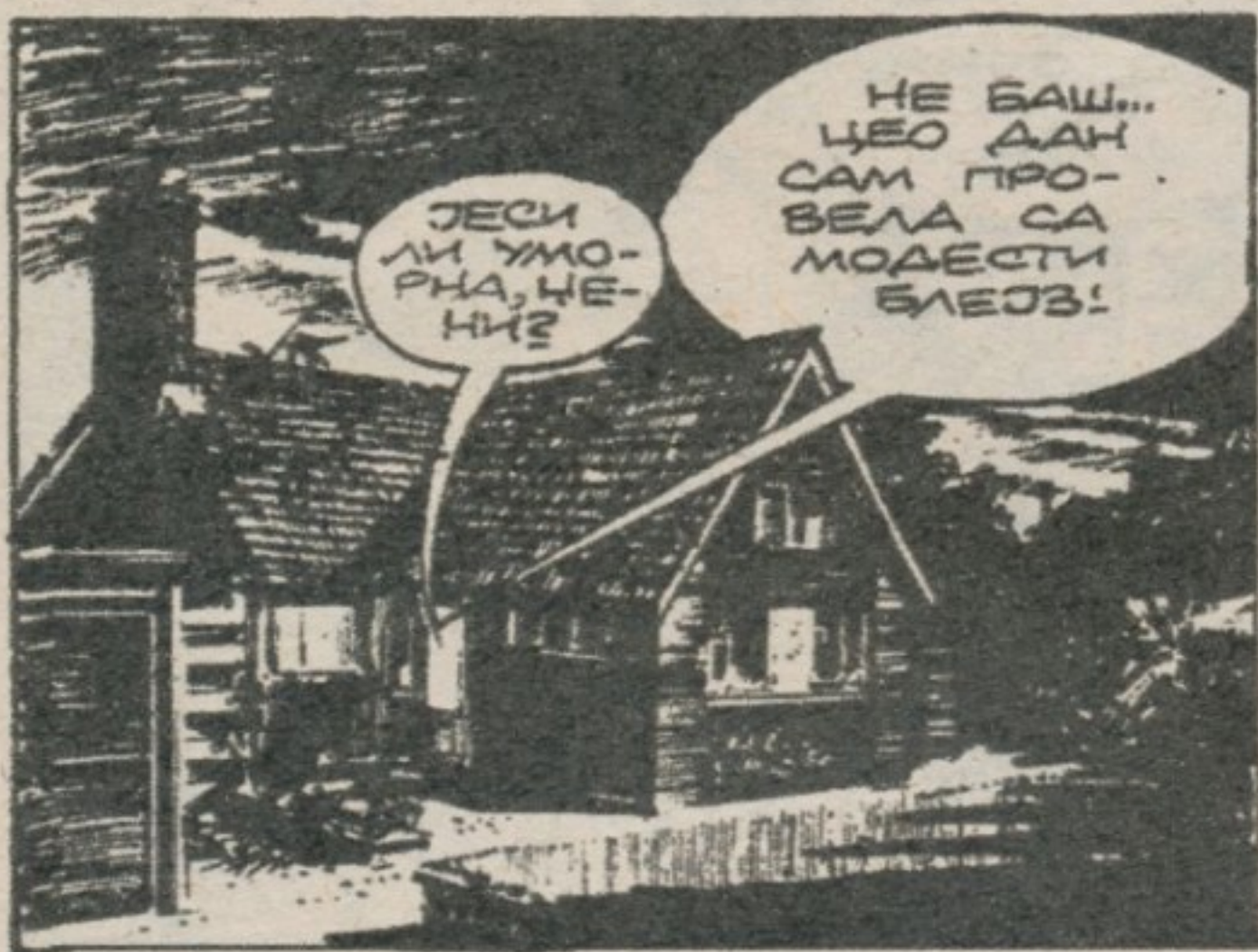
ШТА ТО
ПРИЧА-
ТЕ? ЈЕ-
СТЕ ЛИ
СИГУР-
НИ?

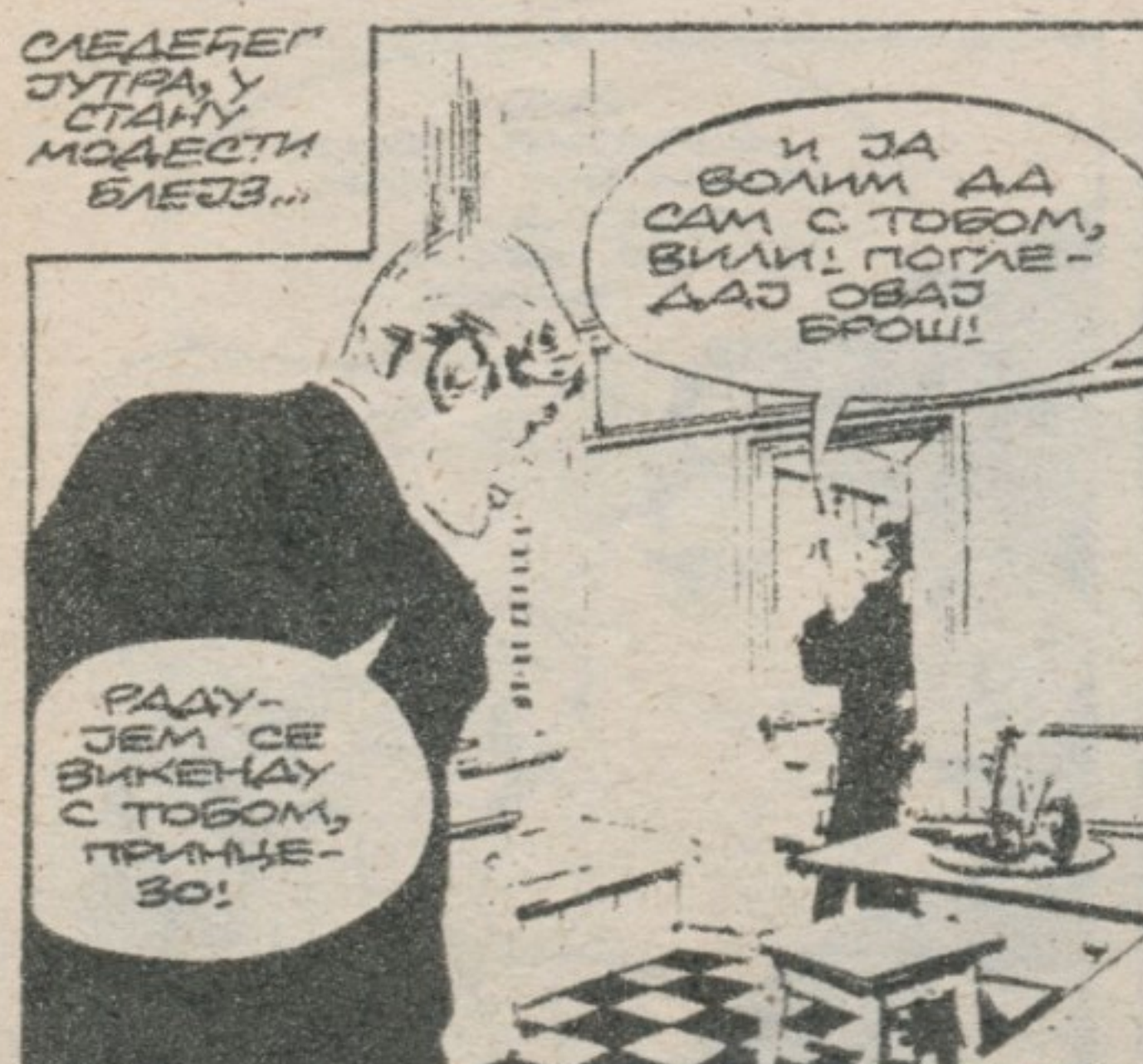

КОРЗО-
НЕ, ВИ ЗНА-
ТЕ ДА ЈА
ИМАМ МОЈ
ДА ПРОНИ-
КНЕМ У СУ-
ШТИНУ СТВА-
РИ! МОЖА КО-
ЖА ЈЕ У ПИ-
ТАЊУ! СИГУ-
РНА САМ!

У СТАРОЈ БРВНАРИ У КОЈОЈ ЖИВИ ЦЕНИ ШАЛОН И ЊЕН ОТАЦ РОЦЕР...

ЗНАМ
ДА СТЕ ЋЕНИ
ПОСЛАЛИ КОД ГО-
СПОБЕ ДРЕЖК... ПОСЛЕ
ТОГА ЈЕ БИЛА
ПРИЛИЧНО УГЛА-
ШЕНА! НЕ ВИДИМ
РАЗЛОГ... ЗАШТО?

РЕЖИ-
ТУ ТИ,
МОДЕ-
СТИ...

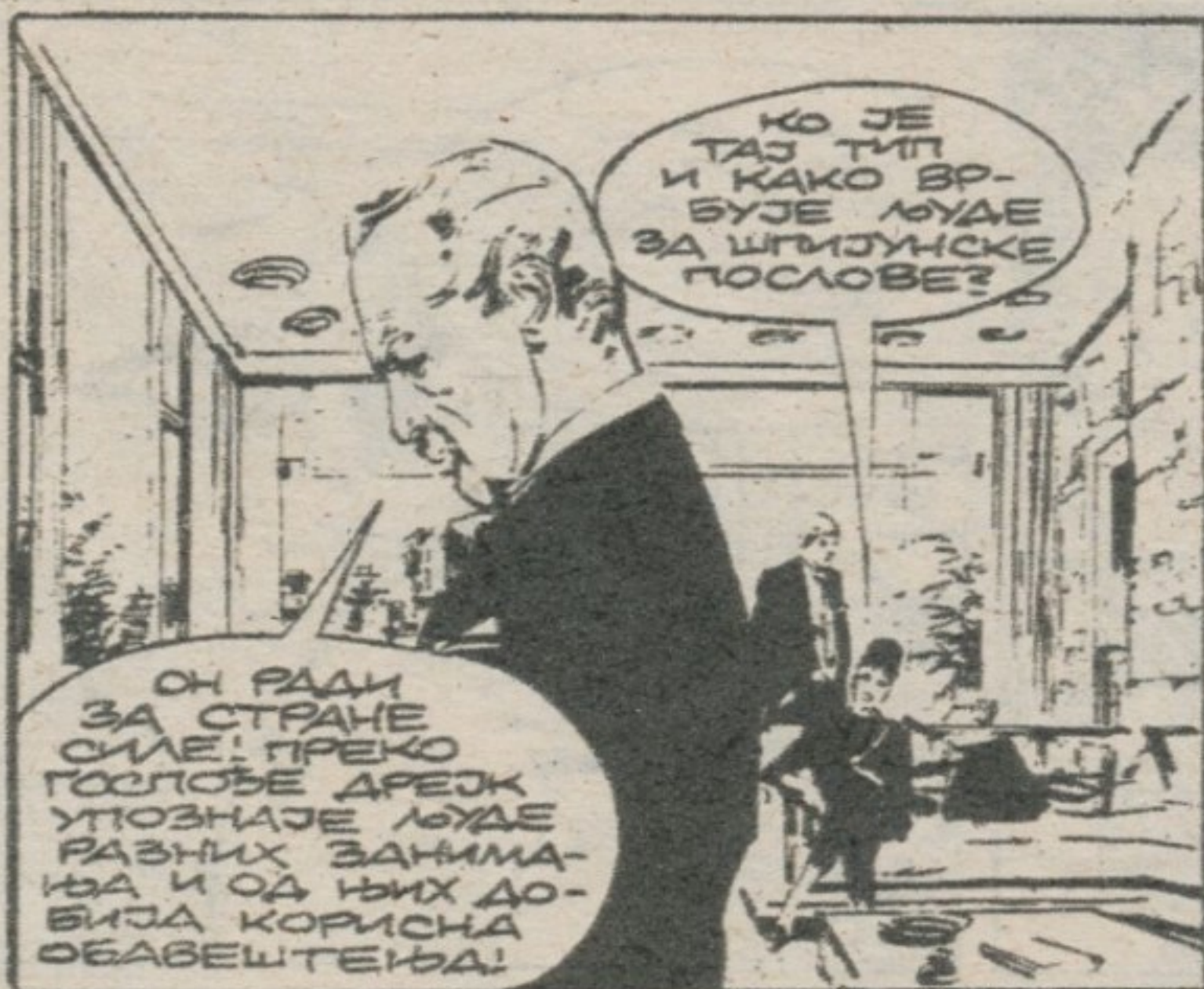

...ПОКУ-
ШАВАМО
ДА ОТКРИ-
ЈЕМО ЛИ-
ЧНОСТ КОЈА
СЕ БАВИ
ВРБОВАЊЕМ
ШПИЈУ-
НА!

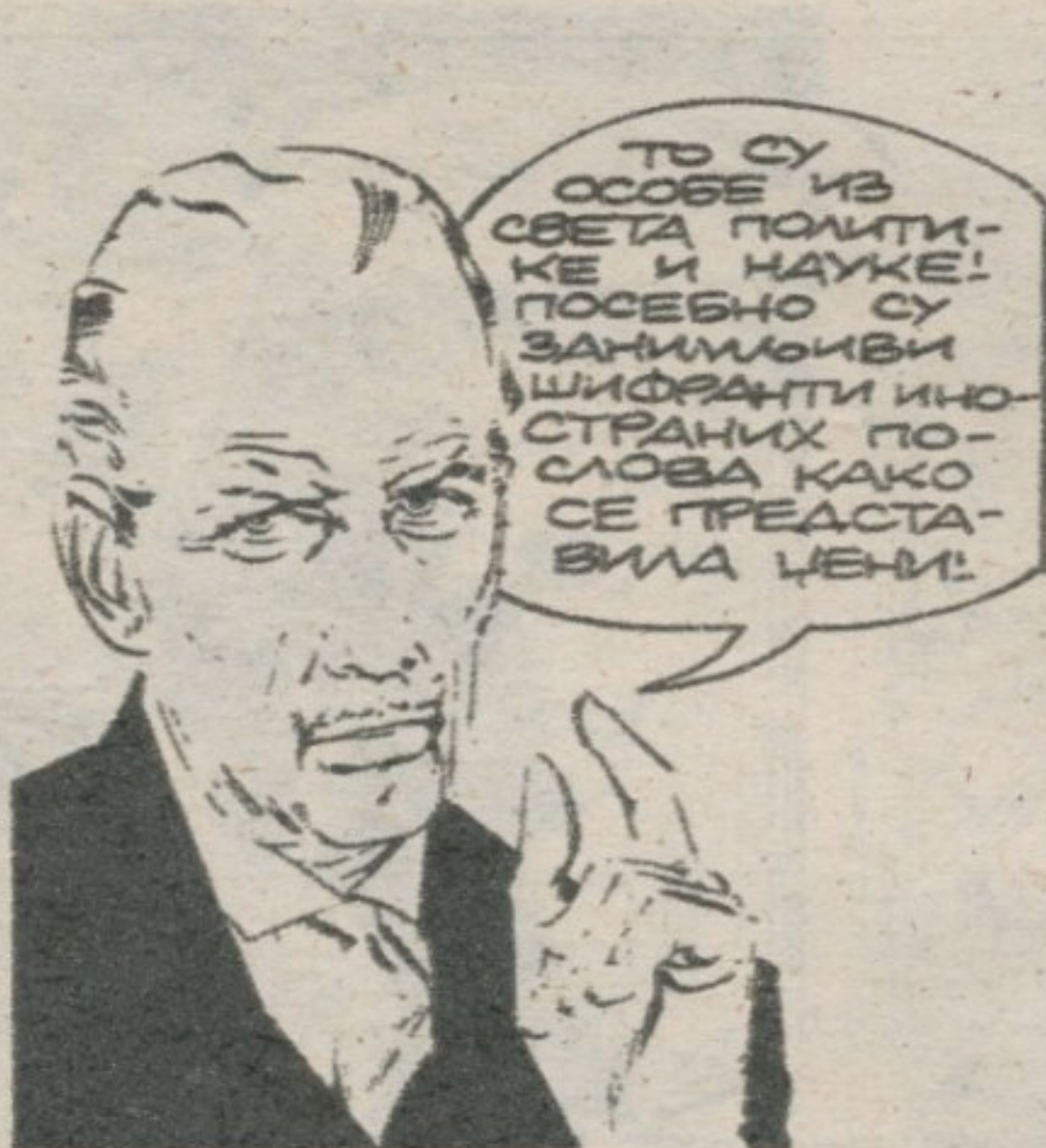
НАДАМ
СМО СЕ ДА ЋЕ
НАС ГОСПОБА
ДРЕЖК ОДВЕСТИ
ЋЕМУ!

ЋЕНИ ЈЕ ИЗГЛЕ-
ДА НЕШТО ОТ-
КРИЛА! ЗАТО СУ
ЈЕ ОТЕ-
ЛИ!

КО ЈЕ
ТАЈ ТИП
И КАКО ВР-
БУЈЕ ЛУДЕ
ЗА ШПИЈУНСКЕ
ПОСЛОВЕ?

ОИ РАДИ
ЗА СТРАНЕ
СИМЕ! ПРЕКО
ГОСПОБЕ ДРЕЖК
УПОЗНАЈЕ ЛУДЕ
РАЗНИХ ЗАНИМА-
ЊА И ОД ЊИХ ДО-
БИЈА КОРИСНА
ОБАВЕШТЕЊА!

ТО СУ
ОСОБЕ ИЗ
СВЕТА ПОЛИТИ-
КЕ И НАУКЕ!
ПОСЕБНО СУ
ЗАНИМИВИ
ШИФРАНТИ ИНО-
СТРАНИХ ПО-
СЛОВА КАКО
СЕ ПРЕСТА-
ВЛА ЋЕНИ!

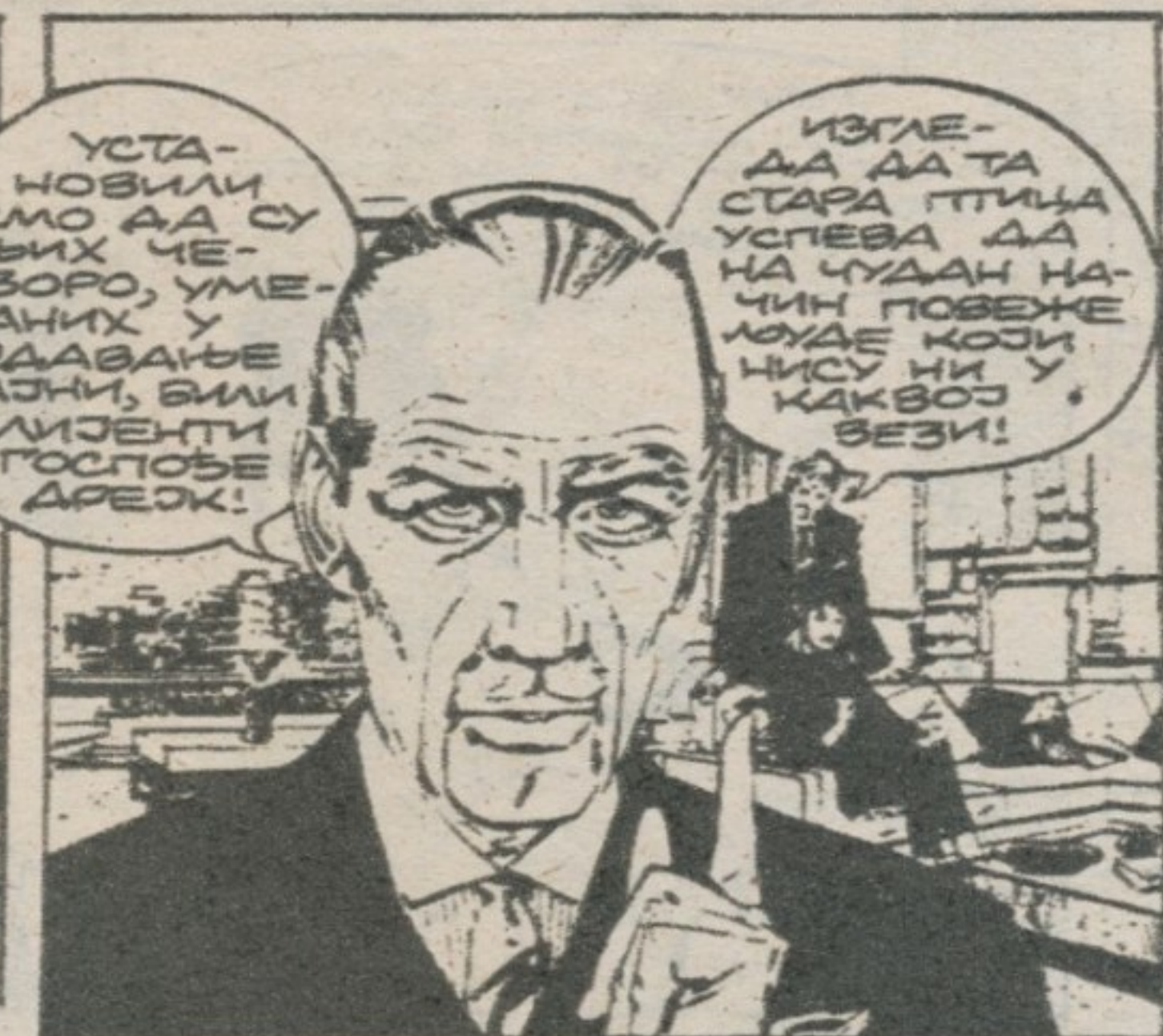

СТАРИЦА ЈЕ НА-
МИРИСАЛА
ПРЕВАРУ!

ДА!
СИГУР-
НО ЈЕ
ПРОВА-
ЛИЛА
ЋЕНИ!
ТАЛЕНТО-
ВАНА ЈЕ
ТА ГОСПО-
БА ДРЕЖК!

ТО-
КОМ
ПРОШЛЕ
ГОДИНЕ
ОТКРИЛИ
СМО НЕ-
КОЛИКО
СИТНИХ
СЛУЧАЈЕ-
ВА ПРЕ-
НОШЕЊА
ИНФОРМА-
ЦИЈА
СТРАНИМ
СИЛА-
МА!

УСТА-
НОВИЛИ
СМО ДА СУ
ЊИХ ЧЕ-
ТВОРО, УМЕ-
ШАНИХ У
ОДАВАЊЕ
ТАЈНИ, БИЛИ
КЛИЈЕНТИ
ГОСПОБЕ
ДРЕЖК!

ИЗГЛЕ-
ДА ДА ТА
СТАРА ПТИЦА
УСПЕВА ДА
НА ЧУДАН НА-
ЧИН ПОВЕЖЕ
ЛУДЕ КОЈИ
НИСУ НИ
КАКВОЈ
ВЕЗИ!

ДА,
КОРИСНЕ ЛУДЕ
КОЈИ БИ БИЛИ
ПОГОДНИ
ЗА ВРБО-
ВАЊЕ!

ТО САМ
И ЈА МИ-
СЛИО!

РЕБЕКА
ДРЕЖК ЈЕ
ЗАИСТА У
СТАЊУ ДА
СВЕ ОСЕ-
ТИ!

И ИМА КЛИ-
ЈЕНТЕ КОЈИ РАС-
ПОЛАЖУ ПОДАЦИМА
ЗАНИМИВИМ
ЗА ПРОТИВНИЧКУ
СТРАНУ!

ОНА
О ТИМ
ЛУДИМА
ЗНА БИШЕ
НЕГО
ШТО ОНИ
САМИ
КАЖУ!

А ОНДА СЕ
УБАЉУЈЕ
ТИП КОЈИ ВРБУЈЕ!
ОН ИМА СВО-
ЈЕ МЕТОДЕ...

ЋЕ-
НА, ЗА-
ВОЂЕЊЕ,
ИДЕОЛО-
ГИЈА... А
ГОСПОБА
ДРЕЖК ЗНА
ТАЧНО КО-
ЈИ ЈЕ МЕ-
ТОД ЗА
КОЈА
НАЈБО-
ЉИ!

ДА...
ДРЕЖКО-
БА ЈЕ
ОТКРИ-
ЛА ДА
ЈЕ ЋЕНИ
УБАЧЕ-
НА КАО
МАМА!

ЏЕНИ
ВАС ЈЕ ОПИСА-
ЛА... АЛИ ЈА БУДЕ
УПОЗНАЈЕМ КА-
ДА ОПИПАМ ПР-
СТИМА! ДОЗВО-
ЉАВАТЕ?

НА-
РА-
ВНО!

РОЏЕР ШАЛОН
ЈЕ БЛАГО ПРЕ-
ЛАЗНО ПРЕСТИ-
МА ПРЕКО МО-
ДЕСТИНОГ
ЛИЦА!

ХВАЛА ВАМ!
САД ЗНАМ НА КО-
ГА ЋУ ВЕЧЕРАС ДА
МИСЛИМ ДОК БУДЕ-
ТЕ СА ТОМ ЖЕНОМ!
И МОЛИМ
ВАС!
АКО НЕ
МОЖЕТЕ ДА
СПАСЕТЕ ЏЕНИ,
НЕ РИЗИКУЈ-
ТЕ СВОЈ
ЖИВОТ!

537

ТО ВЕЧЕ,
ДОК СЕ
МОДЕСТИ
СПРЕМАЛА
ЗА СЕАНСУ...

ДА,
СЕР НЕ-
РАДЖЕ!
РЕКИ РУ
ЈОЈ!

СЕР
ТАРАНТ
ЈЕ СРЕДИО
ДА СЕ ТЕЛЕ-
ФОН РЕБЕКЕ
ДРЕЈК ПРИ-
СЛУШКУЈЕ, А
ЈЕДАН ОД НЕ-
ГОВИХ БУДИ
МОТРИСЕ
НА ЗАДИМ
УЛАЗ КУ-
РЕ!

А ТИ
РЕШ, БУ-
БАВИ, МО-
ТРИТИ НА
ПРЕДИМ!
НЕ ЗНАМ
КАКО РЕ
СВЕ ИСПА-
СТИ, АЛИ
АКО ИЗАБЕ
ИЗ КУРЕ,
ПРАТИ ЈЕ!
НЕ МИСЛИ
НА МЕ-
НЕ!

538

КОД РЕБЕКЕ
ДРЕЈК...

НЕ
ЗНАМ КО-
ЛИКО СТЕ
ОБАВЕШТЕНИ
О ТОМЕ КАКО
РАДИМ, ГО-
СПОДИЦЕ
БЛЕЈЗ!

ДА
БИСТЕ СА-
ЗНАЛИ НЕШТО
О МЕНА ТРЕБА
ВАМ НЕКИ
МОЈ ПРЕДМЕТ,
ЗАР НЕ?

ТАКО
ЈЕ, ДРАГА
МОЖА! НЕШТО
ШТО УТИЦА
ВАШЕ ПСИ-
ХОЛОГИЈЕ!

МОЖЕ
ЛИ ОВАЈ
БРОШ НА-
ДАМ СЕ
ДА РЕТЕ
УСПЕ-
ТИ!

ГОСПОЂА ДРЕЈК ЈЕ
СТЕЛА БРОШ, ЛИЦЕ
ЈОЈ СЕ ЗАЦВЕНЕЛО
ОД ШОКА!

ОВО ПРИПАДА
ЏЕНИ ШАЛОН! У
КОРЗОНИМ ЈЕ
РУКАМА!

539

УЗНЕМИРЕНИ
СТЕ! ДА ЛИ ВАМ
ЈЕ БРОШ ПРЕ-
НЕО НЕКЕ
СНАЖНЕ
ИМПРЕСИ-
ЈЕ?

НЕ,
НИШТА ЗНА-
ЧАЈНО! УОБИЧА-
ЈЕНА РЕАКЦИ-
ЈА! ИЗВИНИТЕ
ЗА ЧАС... ОДАМАХ
СЕ ВРАЋАМ!

ВЕ-
РОВА-
ТНО РЕ
ДА ОБАВЕ-
СТИ ШЕФА!
НАДАМ СЕ
ДА ПРИ-
СЛУШКИВА-
ЋИ РА-
ДЕ!

540

ИСПРЕД КУЋЕ
РЕБЕКЕ ДРЕЈК...

... И ИЗБУКЛА КОНГО...

... И РЕВОЛВЕР МУ ЈЕ ИСПАО НА ПОД...

13

13

КОЛА СУ СЕ ЗАХЕЛА...

КРАЈ У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

НИКО КАО ЧЕШКА ЛОКОМОТИВА

У историји модерних олимпијских игара, дугој скоро читав век, било је више сјајних дугопругаша који су успели да победе на 5.000 и 10.000 метара. Међутим, само један тркач до сада смогао је снаге да те победе, на истој олимпијади, крунише и првим местом у маратону.

Овај подвиг извршио је тридесетогодишњи Чех Емил Затопек на Олимпијским играма одржаним 1952. године у главном граду Финске. Најпре је тријумфовао у трчању на 10.000 метара резултатом 29:17,0, за читаве 42 секунде бољим од његовог олимпијског рекорда постављеног четири године раније у Лондону.

У трци на 5.000 метара виђена је права драма. На 200 метара пред циљем изгледало је да ће Емил остати без

Почаст ненадмашном шампиону: Паво Нурми доноси олимпијску бакљу на стадион у Хелсинкију.

ПОЧАСТ НУРМИЈУ

Организатори Олимпијаде у Хелсинкију су, 20 година после одлуке Међународне атлетске федерације да му забрани учешће на играма у Лос Анђелесу због наводног приманья новца, исправили неправду према свом легендарном дугопругашу Паву Нурмију. Девеструком олимпијском шампиону, тада већ педесетогодишњаку, указана је част да буде последњи носилац с пламеном којим је запаљена олимпијска ватра на стадиону у Хелсинкију.

Емил Затопек је, једини у стогодишњој историји олимпијада, победама на 5.000 и 10.000 метара придобавио и тријумф у маратону

иједне медаље јер су га, један за другим, претрчавали најближи пратиоци: Немац Шаде, Француз Мимун и Британац Чатавеј. Међутим, Затопек се не предаје, него појачава темпо. Већ после стотинак метара иза себе поново оставља Мимуна, па Шадеа и на крају Чатавеја тако да победа у овој узбудљивој трци више није могла да му измакне.

Само три дана касније Емил Затопек је изашао на старт и најтеже тркачке дисциплине. Ни овог пута његови противници нису добили шансу да освоје прво место. Затопек је убедљиво победио у овом маратону резултатом 2:23.032,2 часа, што је за два минута и 33 секунде било боље од времена другопласираног Аргентинца Горна.

Тако је овај изузетни дугопругаш, због свог посебног стила трчања назван „Чешка локомотива“, за само недељу дана остварио јединствен подвиг.

Породично славље Затопекових увећала је Емилова супруга Дана. Она је освојила златну медаљу у бацању копља.

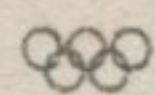
На овој Олимпијади први пут су се појавили такмичари из Совјетског Савеза и одмах свима ставили до знања да су спортска велесила. Совјети су, на крају, по броју освојених медаља, били одмах иза првопласираних Американаца.

Међу појединцима, најуспешнији учесник игара био је тридесетједногодишњи совјетски гимнастичар Виктор Чукарин. Освојио је четири „злата“ (вишебој екипа и појединачно, коњ са хватаљкама и прескок) и два „сребра“ (кругови и разбој).

У боксу је изванредни Мађар Ласло Пап поновио успех из Лондона. Овог пута му је, уместо у средњој, златна медаља припала у полусредњој категорији, најбољи у средњој је био тамнопути Американац Флојд Патерсон који је, 5-6 година касније, постао професионални светски првак у тешкој категорији.

Звали су га „Чешка локомотива“: непревазиђени троструки победник Емил Затопек.

XV ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ

ХЕЛСИНКИ
19. 7. – 3. 8. 1952.

Учествовало је 5.867 такмичара из 69 земаља (од тога 573 жене). Надметали су се у 20 спортских грана (атлетика, бициклизам, бокс, дизање тегова, гимнастика, хокеј на трави, једрење, кајакаштво, коњички спорт, кошарка, мачевање, модерни петобој, фудбал, пливање, рвање грчко-римским и слободним стилем, скокови у воду, стрељаштво, ватерполо и веслање). Проглашено је 149 олимпијских победника.

ВЕСЛАЧИМА ЗЛАТО, ФУДБАЛЕРИМА И ВАТЕРПОЛИСТИМА СРЕБРО

На Олимпијади у Хелсинкију учествовало је 97 југословенских спортиста. Кући су се вратили са три медаље: једном златном и две сребрне. Златну је освојио четворац без кормилара веслачког клуба „Гусар“ из Сплита. Ту посаду чинили су: Дује Боначић, Велимир Валента, Мате Тројановић и Петар Шегвић.

Сребрну медаљу у ватерполу изборила је екипа за коју су играли: Ковачић, Амшел, Штакула, Бакушун, Куртини, Вуксановић, Ивковић, Жежић, Радоњић, Браиновић и Шиљак.

Сребрна медаља фудбалера изазвала је највише узбуђења међу љубитељима спорта у нашој земљи. После убедљивог старта и победе од 10:1 против Индије „плави“ су се намерили на тим Совјетског Савеза. Иако су Југословени у том мечу водили чак 5:1, на крају је ипак било нерешено – 5:5. Пошто ни у продужецима није било победника, игран је нови сусрет у коме је наш тим најзад победио са 3:1.

У четвртфиналу југословенска екипа победила је Данску са 5:3, а пут у финале обезбедио јој је успех против СР Немачке од 3:1. Најзад, у финалу, „плави“ су, са 0:2, поражени од тада непобедиве селекције Мађарске, коју су предводили изванредни Пушкаш, Цибор и Кочиш.

Тај наш чувени тим, популарно зван „олимпијски“, играо је у саставу: Беара, Станковић, Црнковић, Чајковски, Хорват, Бошков, Огњанов, Митић, Вукас, Бобек и Зебек.

**РАТ ДО
ИСТРЕБЉЕЊА**

КИЛРОЈ ЈЕ БИО ОВДЕ

Графити, реч настала од италијанског глагола *graffiare* што значи гребати, (о)гребсти, незаконита су деца писања и цртања с малим угледом: једва фуснота у историји културе и човечанства. У енциклопедијама на енглеском језику воде се под одељцима Злочин и Хумор. Можда су статус смећа стекли због две чињенице: често су више него непристојни и обично се налазе по јавним клозетима, лифтовима и чекаоницама.

Графитисти су били напад много пре него што су им Вандали позајмили своје име. У класичном Риму власници су на своја добра качили написте молећи да им се не шкраба по зидовима. Урезивање световних порука по црквама сматрало се у Кијевској Русији 12. века светогрђем. „Дабогда вам се осушиле руке!“, проклео је свештеник кијевске графитисте ухваћене у писању изгледа уверљиве реченице: „Млади ратници седе у чамцу као палачинке у тигању“.

Време ће, можда, вратити графитима поштовање — они

су вредан извор материјала за лингвисте и историчаре јер су писани говорним језиком свога доба и одражавају дневне потребе друштва. Чак и безначајна белешка: „Иван

Графити крсташа украшавају зидове Цркве светог гроба у Јерусалиму.

Најстарији графити потичу из каменог доба када је маркирање зидова по свој прилици имало неко ритуално значење. Сама реч „графити“, од италијанског глагола „гребати“ појавила се у средњем веку и Ренесанси и означава уметничку технику: два слоја малтера, један беле друге црвене боје, наносени су један преко другог и у такву подлогу урезивала се шара.

је био овде“, изгребана на зидинама Кремља, добија на тежини када се сазна да је тај Иван живео у 15. веку.

Потреба људи да симболично означе своје присуство вероватно је претеча свих графита. Први графитиста сигурно је био човек из каменог доба с кременом у шапи који је хтео да убије време а зидови пећине били су му надохват руке. Кромањонци, рани тип модерног човека, измислили су примитиван облик сликања спрејом: пошто би напунили уста пигментом, прскали су га по рукама и на зидовима остављали трагове шака.

Најранији научно потврђен графит је из 7. века пре наше ере — на египатску сфингу урезали су га грчки плаћени војници. од тада па до данас ни војници ни туристи не могу да одоле да неки свој знак не оставе по разним светским чудима, од Христовог гроба у Јерусалиму до хималајског врха Маунт Евереста.

Један од најбесмисленијих прилога поткултури 20. века јесте свуда присутни „Килрој је био овде“ („Kilroy was he-

Римски легионари графитима су променили лични опис египатских гробница. Крсташа су их оставили по улицама Јерусалима. Чарлс Сачи купио их је за своју уметничку збирку.

Калифорнијски политичар Мики Конрој предложио је 1994. закон по коме би свако ухваћен да „жврља по зидовима“ добио добре легалне батине

ге“), графит који су први написали амерички војници а од њих га преузели сви на свету који нису имали шта друго да изјаве. Много је времена изгубљено да би се ушло у траг правом Килроју. Резултат је мршав: изгледа да је он био

морнарички интендант и да је горњи напис стављао на већ прегледану опрему.

У старом Риму графити су имали улогу данашњих новина-таблоида: танки што се правих вести тиче, богати политичком пропагандом и трачевима, сексуалним понудама и фантазијама, хвалоспевима херојима и вређањем разних личности.

У Помпеји, коју је затрпала ерупција Везува, половина од шест хиљада јавних написа били су графити. Међу онима који су довољно пристojни да се могу штампати налазе се: „Ткач Сукцесус воли гостионичареву робињу Изис“; „Кресценс (популарни гладијатор) господари девојкама и лечи их ноћу“; „Нека ти ово буде плата за све твоје варке, гостионичару, нама продајеш воду, за себе чуваш добро вино“.

У року од око две хиљаде година, колико нас дели од тога доба, потребе људи остале су мање-више исте само што су се Сукцесус и Изис претворили у Џејсона и Трејси или Јована и Љиљану. По зи-

и расистичке претње главна су тема графита. И, мада је то ситница према правом злочину, овај тип графита оцењен је као културни тероризам који сеје страх међу поштеним грађанима и подстиче ширење криминала.

Већина аутора уличних графита су адолесценти мушког пола из радничке класе. У једној анкети спроведеној у лондонском радничком кварту Ист Финчли 84 одсто ученика од тринаест до шеснаест година признало је да је за последњих шест месеци шкрабало по клупама, оградама и зидовима кућа. На питање због чега 34 одсто је одговорило „Зато што на нас нико не обраћа пажњу“. Графити, бар, показују да су живи и да постоје.

Појава није ограничена само на Америку и Европу. Руски тинејџери изражавају своју отуђеност од традиционалних совјетских вредности преко графита на енглеском, језику рока и панка. Западњачка музика била им је забрањена до средине осамдесетих година, а конзервативни националисти осуђују је и данас као „морални еквивалент сиде“.

Графити могу да буду и веома делотворно пропагандно оружје. По мостовима дуж железничке мреже северног Лондона путници још увек читају легендарно упозорење „Џорџ Дејвис је невин“. Ово се односи на осуђеног пљач-

говора, своде се углавном на безначајне теме као што су, рецимо, права животиња. Национализам је већ нешто друго и невоље Северне Ирске исписана су и на графитима.

Многи људи ипак сматрају да су прави графитски вандали разне компаније које лепе своје рекламе сумњивог естетског домета свуда куда сеже поглед чинећи тако насиље над недужним житељима великих градова. Познат

Алекс Мелор, аутор рекламних текстова, признаје да је герилска тактика писаца графита натерала индустрију да мало боље припази на изглед својих реклама. „Ми не желимо да трошимо на десетине хиљада фунти за недоту-

Ово би се звало „уметник на делу“. Лондонски дечак пристао је да позира фото-репортеру пре него што прионе на лични допринос уличном сликарству.

ЗЛОЧИН

Уништавање уметничких дела није нимало оригинално. Аутори шара по статуама у париском метроу несвесно су само следили пример старогрчких најамних војника који су пре две хиљаде година „резбарили“ по египатским сфингама.

довима јавних клозета и даље се разматра сексуална проблематика, бисери кафанске филозофије се понављају, а квалитет пића још је актуелна тема.

Графити су изишли на улице тек пре неколико деценија и изгубили добру дозу некадашњег хумора. Највише их је по сиротињским градским и приградским четвртима у којима оронуте зграде не буде у станарима смисао за колективно чисто и лепо, а омладини пружају километре бетона на коме ће искалити своје незадовољство.

Опсцености, лична ругања

ПОЛИТИКА

У Великој Британији политички графити су прилично невини и наивни. У Северној Ирској су, као овај овде, питање живота и смрти.

каша банке чији су пријатељи и породица, а с њима и сиромашни лондонски тинејџери, организовали кампању која му је осигурала успешну жалбу против робије.

Већина графита чији су рукотворци одрасли, политичке су природе: од Прага до Јоханесбурга. У Британији, у којој постоји прилична слобода

је, рецимо, случај „Фијатовог“ постера с рекламним слоганом који иде уз приказани ауто: „Да је овај аутомобил дама, свако би је штипуо за стражњицу“. Разјарене феминисткиње су дописале: „Да је ова дама аутомобил, она би вас прегазила“.

УМЕТНОСТ

Сликар Кит Харинг придружио се њујоршким клинцима и илегалном осликавању вагона подземне железнице. Касније је то искуство добро уновчио.

павне рекламне постере да би неко уз помоћ мало маште и спреја од нас направио будале“, каже он.

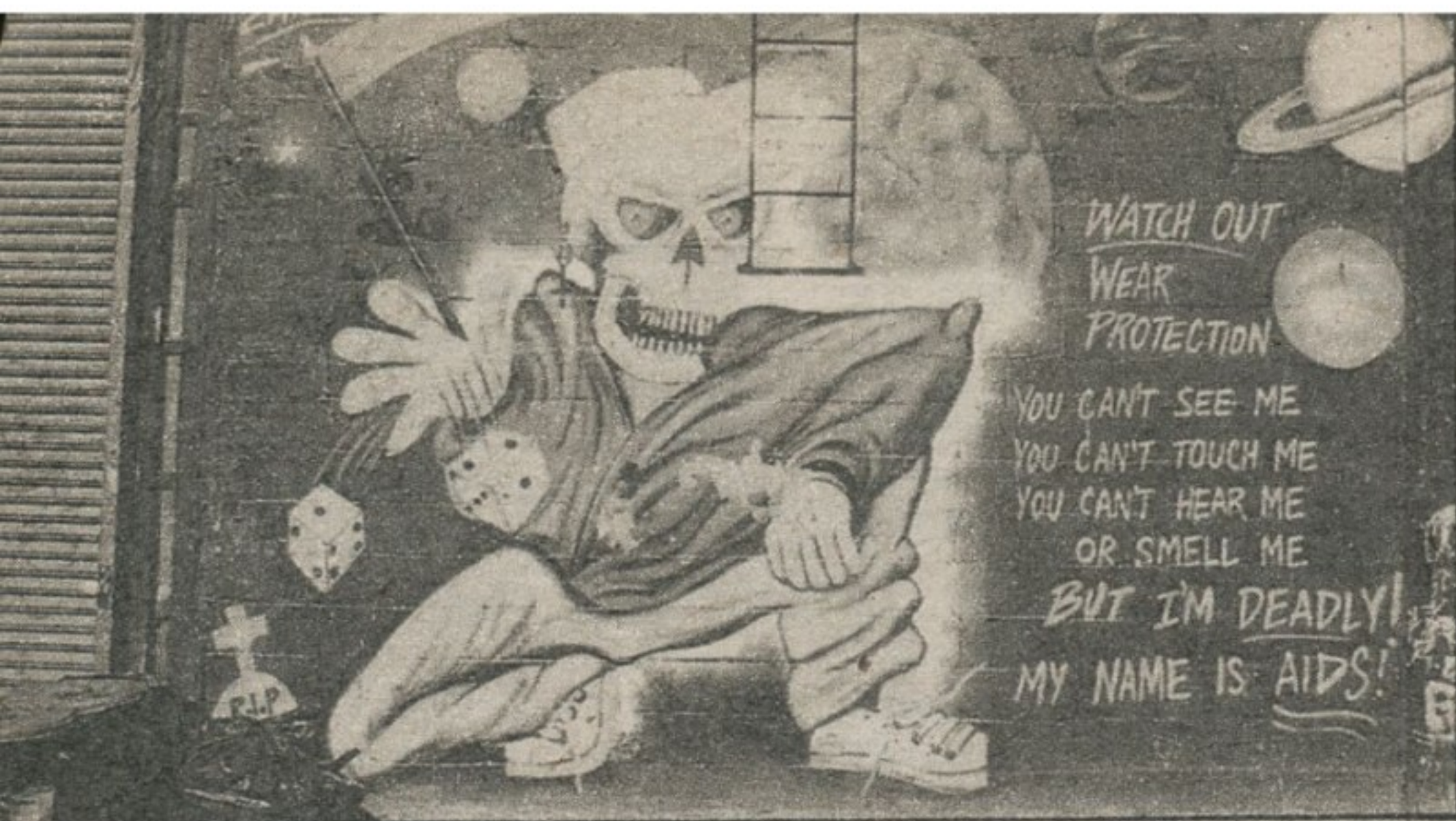
Није претерано ако кажемо да је боја у спреју учинила за графите оно што је учинила пушка за пешадију. Бржи за употребу него четке и фло-мастери спреј је брзо постао омиљени алат графитиста. Он је, такође, подигао квалитете уличних графита тако да их неки називају новим жанром урбане уметности.

Почело је у Америци. Њујоршки клинци, чланови локалних уличних банди, одувек су по зидовима зграда маркирали границе своје територије. Године 1970. шеснаестогодишњак грчког порекла по имену Димитриос лансирао је саморекламирање по вагонима и станицама њујоршког метроа завршавајући сваки графит својим надимком ТАКИ 183.

Тако је доживео својих петнаест минута славе у „Њујорк тајмсу“ и постао јунак у очима хиљада клинаца

који су се дали у креирање графита ства-

Пространи угао велике њујоршке зграде претворен је у улично упозорење на опасност од сиде. Историчари сматрају да су графити вредан споменик времена у коме су настали.

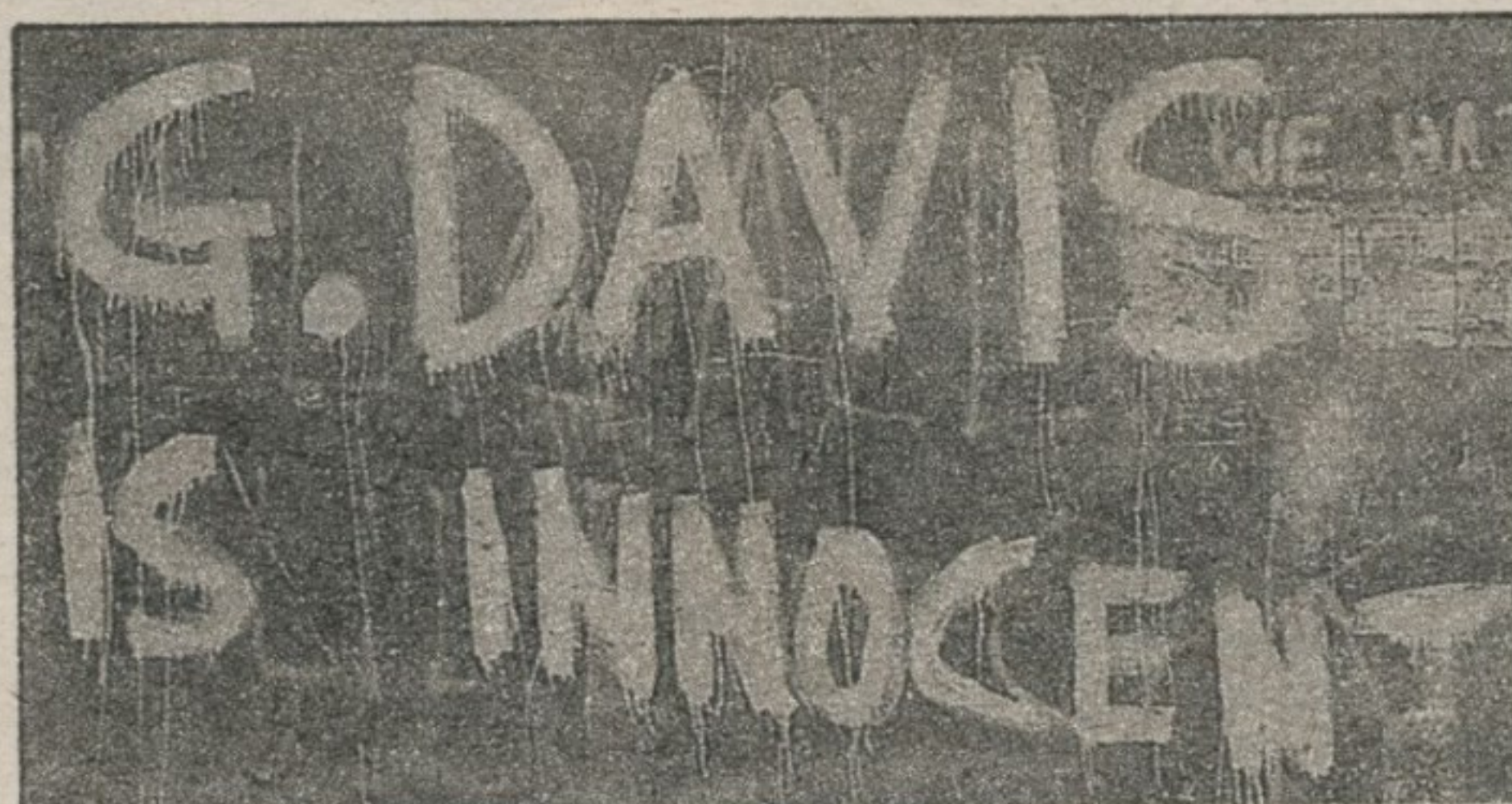
рајући временом веома сложене технике, тродимензионалне ефекте и испреплетана стилизована слова и симболе. Тако се родио „Дивљи стил“.

Најнадахнутији су радили на шест хиљада вагона њујоршке подземне железнице и сваки вагон, димензија 20 са 4 метара, постао је покретна галерија. Амбиција сваког аутора била је да ослика целу страну вагона. Такав подухват, чак и уз помоћ екипе, траје између осам и двадесет сати и подразумева скривање по канализационим цевима у случају да се појави полиција.

А, када рад на графиту отпочне, питање части је и да се доврши и то без трагова капљања боје што је изузетно тешко на температури испод нуле и уз опасност да свакога часа бану представници закона.

Од средине осамдесетих година становнике ширег Лондона, који се свакодневно возом пребацују на посао и с посла, графити по вагонима разгаљују или доводе до беса зависно од личног става према таквој врсти уметности. У Паризу су графитисти потпуно променили декор метро-станице Лувр – Риволи код једног од најчувенијих светских музеја.

На велико незадовољство управе париског метроа, која сваке године на чишћење шкработина даје подоста милиона франака, бивши француски министар за културу Жак Ланг похвалио је ауторе

ЏОРџ ДЕЈВИС ЈЕ НЕВИН

пише овде. На мостовима железничке мреже северног Лондона још стоје графити који се односе на мишљење једног дела становништва, оног сиромашног, о случају дотичног центлмена, пљачкаша банака, који је, захваљујући невиђеној кампањи, ослобођен. Џорџ Дејвис се ипак поново нашао иза решетака пошто је ухваћен на делу приликом оружане пљачке.

графита назвавши их „младим ствароацима с много талента“. И Лондонски градски превоз издаје годишње око пет милиона фунти само за уништавање графита у подземној железници. „Уништа-

вали бисмо их све да их је сликао Леонардо да Винчи лично“, изјавио је њихов представник – и остао жив.

Графити су инспирисали и неке праве сликаре, Дејвида Хокнија, на пример, који су с њих „скинули“ неколико стилских трикова. Неки су покушали да жанр пренесу са улице у своје атеље али, како су критичари одмах приметили, графити изложени по галеријама губе своју бунтовну, неукалупљену суштину.

Оваква мишљења нису одвратила талентованог и познатог америчког сликара Кита Харинга који је за њујоршке графите рекао: „То је нешто најлепше што сам икада видео“. Он се придружио клинцима у украшавању вагона подземне железнице и колекционари су одмах од њега почели да траже да језик улице пренесе на платно или хартију.

Мада су га неке колеге назвале саморекламером, Харинг је остао веран спонтаном духу графита и једном је на лицу места насликао целу изложбу, започевши рад два дана пре него што је отворена. Све до смрти 1991. године Харинг је свој таленат надахнут графитима применио на низ пролазних комерцијалних појава као што су рекламе за вотку, мајице, беџеви, свочеви, тело Грејс Џонс, Мадони на јакна.

И, док су се његова дела продавала или красила салоне и галерије, њујоршки градоначелник Кох објавио је графитима тотални рат. Након низа експеримената управа њујоршког градског превоза одлучила се за систематски прилаз „прљавштини по нашим зидовима“. Сви вагони су, док не буду очишћени, повучени из саобраћаја, полицији су додељени аутомобили а депои подземне железнице пуни су наоружаних чувара.

Ови напори су, на крају, уродили плодом. Графитисти су се уморили и капитулирали пред јачом силом и од 1993. године њујоршка подземна железничка мрежа чистије је, и, многи би рекли, тмурније место.

Да ли је писање по зидовима само себи циљ? Није, ако је веровати Рикију Планту, бившем кондуктеру Лондонског градског превоза, који је отпуштен и кажњен зато што је своје радно место покушао да учини ведријим помоћу боје у спреју. „Графита ће бити све док људи имају шта да кажу“, тврди он. И сигурно је у праву без обзира на наше мишљење о графитима.

Бојана Дожић

Овај снажни политички графит на Вацлавским намјестима у Прагу израз је подршке пољској „Солидарности“ осамдесетих година. У земљама где нема слободе говора и масовних медија мишљења и ставови износе се анонимно, али не мање моћно по градским зидовима.

Од Источне до Западне Европе и Америке рат против графита у јеку је већ неколико година. Најновије хемикалије, смишљене баш против графита, могу лако да означе њихов крај. Остаје нада да ће стручњаци за боје у спреју узвратити ударац.

SEGA

MEGA DRIVE 2

REZERVISANO ZA
OZBILJNE IGRAČE

Partija košarke ili fudbala u sred sobe bez razbijenih stvari? Vi kao glavni glumac u svom omiljenom filmu? Plavi jezik i crv od 2 metra jači od Švarcenegera? Nemoguće ?!

Sigurno još niste upoznali Sega **MEGA DRIVE 2**. To je kućni sistem za igranje koji se veoma jednostavno priključuje na običan TV prijemnik. Baziran je na 16-to bitnom procesoru koji mu omogućuje na hiljade boja istovremeno, neverovatne 3D efekte, glatku animaciju i velike likove na ekranu. Svaku igricu prati veoma realan stereo stereo zvuk, koji igranje čini još zanimljivijim. Možda je moguće?

MEGA DRIVE 2 možete igrati sami ili ^{udvoje}udvoje. Za njega postoji veliki broj kertridža sa igricama koje možete kupovati, menjati ili iznajmljivati. Za rukovanje vam nije potrebno nikakvo predznanje. Moguće je ?

MEGA DRIVE 2 nije igračka; to je sistem za igranje rezervisan za ozbiljne igrače.

BEOSOFIT

011/421-355, 429-848

Gospodara Vučića 162, Beograd

Radno vreme od 8 do 21 čas svakoga dana sem nedelje

ТРАЖИЛИ
СТЕ
ПЕСМУ

ХИТ, ХИТ, ХИТ, ХИТ, ХИТ, ХИТ, ХИТ, ХИТ

TAKE THIS TIME

I don't wanna lose your love
'Cos I've been there without it
And I don't wanna be alone no
more
If it's me you're thinking of
I've a question you can
answer
I guess I didn't want the truth
before
I need to know if this is gonna
grow
I'm hoping I can turn it around
You said you need a little time
So I offer forever
And I'll be waiting here for you
when you return
I wouldn't want you to lie
After all we have been through
Don't shut me out when we
can learn
Don't give it up this thing that
we've got
You never give up on
something so right
Take (take all you need girl)
This time ('cos I'm in no hurry)
To see (see if you're ready)
If you (missing you so bad
baby)
And I (that's you and me girl)
Should be (should be
together)
Together (take this time and
fall in love)
You won't regret it
I've got too much faith in you
You can't escape it
Take this time
You know I need you
We can make it work

Текст и музика: Алан, Мегвајер, Стивенсон и Вест
Изводи: Шин Мегвајер

ИСКОРИСТИ ВРЕМЕ

Не желим да изгубим твоју
љубав
јер већ сам без ње био
и не желим више да будем
сам
а ако на мене бар мало
мислиш,
за тебе имам питање на које
можеш да одговориш
чини ми се раније нисам
желео истину
морам да знам хоће ли ово
бити озбиљно.
Надам се, могу све да
преокренем.

Рекла си да ти треба мало
времена
понудио сам ти вечност
и чекаћу овде да се вратиш
нећу да лажеш
после свега што нам се
догодило
не ућуткуј ме када пуно тога
можемо да научимо
не одустај од овога што
имамо
нешто овако добро никада
ниси напуштала.

Искористи (узми све што
желиш, девојко)
време (ја се не журим)
да видиш (да видиш да ли си
спремна)
ако ти (тако ми недостајеш,
драга)
и ја (то смо ти и ја, девојко)
треба да (треба да будемо
заједно)
будемо заједно (искористи
време и заљуби се)
Нећеш зажалити
у тебе бескрајно верујем
не можеш побећи
искористи време
знаш да те треба
можемо да успемо.

Музичка помоћ

Убрзо по објављивању
албума „Help“, снимљеног
у корист деце у
Босни, и други музичари укључили су се у ову хуманитарну акцију. Боно, певач састава „U2“, снимио је са Лучаном Паваротијем песму, а група „U2“ је са својим дугогодишњим продуцентом Брајаном Ином и другим колегама снимила албум „Passengers“ на коме се такође налази поменута песма. Материјал за ову плочу (претежно инструментали) првобитно је био замишљен као албум Брајана Иноа и имао је радни назив „In Camera Music for Films“. Албум се у Европи појавио 30. октобра, а у Америци недељу дана касније. Иначе, група „U2“

већ припрема свој следећи албум који ће бити објављен крајем следеће године. Како најављују, то неће бити – у музичком смислу – наста-

вак њихових претходних плоча („Achtung Baby“ и „Zooropa“), већ ће се потрудити да понуде што више хит песама.

ПОЛИТИКНИ

ЗАБАВНИК

ПОНОВО У ПРОДАЈИ

Песме братства и јединства (друго издање)
**Антологија рок поезије у
 Југославији од 1967. до 1991.
 године**

У књизи се налазе песме група Indexi, Time, Бијело дугме, С времена на време, Булдожер, Рибља чорба, Идоли, Електрични оргазам, Шарло акробата, Лачни Франз, Филм, Хаустор, Азра, Прљаво казалиште, Дисциплина кичме, Екатерина Велика, Галија, Забрањено пушење, Леб и сол, Партибрејкерси, КУД Идијоти и многи други.
 Избор сачинио: Петар Јањатовић
 Књига се може наручити на телефон 011/439-501, од 9 до 15 часова.

ДА ЛИ ЈЕ ВУДСТОКУ ОДЗВОНИЛО?

Иако је прошло више од годину дана откако је одржан тродневни концерт у Вудстоку, рачуни се још воде. У фестивал је уложено 35 милиона долара, најбоље од свих прошли су музичари. Ветерани као што су Крозби, Стил, Неш и Јанг (на слици), који су били међу најпопуларнијима и на првом Вудсток фестивалу, поново су привукли пажњу публике. Међутим, и нове групе су, захваљујући наступу на Вудстоку, постигле свестку славу и заузели висока места на топ-листама рецимо Cranberries, Черил Кроу, Green Day, Nine Inch Nails...

Једино организатори имају главобољу. Не само да ништа нису зарадили, већ су изгубили неколико милиона долара, а документарни филм о фестивалу, од кога се такође очекивала зарада, још није завршен. Разочарење је утолио веће што је филм о претходном Вудстоку зарадио читавих 75 милиона долара. Због свега тога о неком новом фестивалу те врсте на истом месту нико не размишља. Постоје планови да се на фарми на којој су фестивали одржавани изгради амфитеатар за мање концерте и да се отвори ланац Вудсток ресторана широм Америке, дакле оно што доноси новац. Старе хипи идеје очигледно су сасвим заборављене.

Џез „Битлси“

Крајем септембра у Америци је објављена плоча („I Got No Kick Against Modern Jazz“ на којој су џез музичари снимили своје обраде песама „Битлса“. Од најпознатијих, ту су Џорџ Бенсон који се определио за „The Long and Winding Road“, Мекој Тарнер („She's Leaving Home“), Чик Кориа („Eleanor Rigby“), Ремси Луис („Michelle“), али и сасвим нова имена као што је певачица Дијана Крал која је снимила песму „And I Love Her“. На албуму који ће се појавити у Јапану придружиће им се и нова јапанска певачица Јошико Кишино са

Леноновом песмом „Imagine“.

Албум је добио назив по стиху песме Чака Берија из 1957. коју су „Битлси“ касније обрадили и назвали је „Rock and Roll music“. До таквог избора дошло је врло једноставно јер је то једини снимак „Битлса“ у коме се спомиње џез. Са идејом за снимање ове плоче најпре је упознат Џорџ Бенсон који је још 1970. објавио албум „The Other Side Of Abbey Road“ на коме су се нашле песме чувене четворке. За ову плочу Бенсон је снимио обраду за мање од два сата и то је био његов најбржи студијски рад у животу.

— Одувек сам волео песму „The Long and Winding Road“ — каже Бенсон — али увек осећам страх када треба да снимим песму коју је написао такав геније као што је Пол Макартни. Ипак се надам да сам тој песми, која је сама по себи велика, додао нешто особито.

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

ЕРИК БЕЛГИЈАНАЦ, СЕНТИМЕНТАЛНИ ЛОПОВ

Ерик
и његова
супруга
Нурија Гутлесес
де Мадариага

КОПАЧ

НАПУШТЕНИХ

РУДНИКА

Данас, триданаест година после свега, Рене Алфонс ван ден Берг, познатији као Ерик Белгијанац, живи мирно на прелепој обали у близини Малаге.

Син скромног шумара, још као дечак почео је да слика задивљен делима са религиозним мотивима. Сликајући као студент доста зарађује, али брзо схвата да још више може да заради продајући оно што су други насликали. Од те идеје до отварања антикварнице био је довољан само корак. Тешкоћа је била у томе што је Белгија, у то време, била пуна богатих купаца уметнина, али правих уметничких дела за продају ни за лек. Ван ден Берг је почео да шири тржиште и на Француску: слике, иконе, скулптуре, делови намештаја, све то купује и препродаје у својој антикварници већ препуној одлично изабраних примерака. Зарађује невероватно много, али зна да је све што се налази у његовим рукама ипак вредност другог или трећег реда. А он је желео да уђе у сам врх и нађе најбоље, највредније. Јер, ту се и зарађује највише. Само је-

дан комад намештаја, једна мала статуа или распеће на тржишту жељном правих уметнина, на коме врви од пребогатих купаца, може да донесе зараду са којом ретко који посао може да се мери.

Пун камион иконостаса

Вођен таквом идејом, предузимљиви Ерик стиже 1966/67. године у Шпанију. И, шта тамо налази? „Скандал. Нико се овде није занимао за невероватно богато наслеђе. Нико није имао појма шта се све овде налазило све док ја нисам почео да крадем. Може се рећи да сам једноставно покупио оно што је лежало свуда уокло, готово бачено. Цркве су биле пуне вредних стварчица, а није постојао никакав попис дела. Захваљујући баш мени, много тога је спасено од сигурног пропадања. Шпанија тога времена била је као напуштени рудник злата, а једини трговци уметнинама били су Цигани. Радили су, међутим, за мале паре не схватајући о чему се ради. Први посао направио сам баш са једним Циганином од кога сам ку-

Само са оним што је лично украо могао би да се напуни музеј готске и романске уметности, и то највећи на свету. Са оним што је купио и продао десетак таквих музеја. Годинама је био страх и трепет за шпанске цркве и један од најпознатијих крадљиваца у Европи

пио 1042 распећа. Нека су била веома вредна”, сећа се Ерик.

Од једног до другог Циганина Ерик је прошао целу Шпанију. Није му требало дуго да се прочује као купац који највише плаћа и привуче продавце да још више раде и продају само њему. Једино је он знао праву вредност онога што купује и галантно плаћа, као и цену коју ће касније, у Белгији, моћи да добије. А она је била најмање десет пута виша од суме коју је платио.

„У распродаји уметнина нису учествовали само Цигани. Радили су то и фратри, као да се радило о кромпирима”, прича Ерик Белгијанац. То су били предмети до којих Цигани нису могли допрети мада су они увек били присутни. Човек би ме одвео до фратра, овај казао цену, ја платио, Циганин узео свој део зараде и сви би били задовољни. Купљено бих натоварио на камион и пожурио преко границе јер није био редак случај да тај исти фратар одмах пријави полицији пљачку цркве. Али, ја бих тада био већ далеко.

Куповао сам и од самих бискупа, и то за фантастичне суме. Неки су још живи, па њихова имена нећу да кажем. Бискуп Калаоре у Логроњесу је мртав, али њега помињем не зато што не може да се брани, већ зато што сам са њим направио највећи посао. Њему сам 1968. године платио око милион немачких марака за два камиона пуна црквених реликвија. Један је био натоварен само иконостасима, а свој новац вратио сам продавши само четири од њих. Тај је знао шта је уметност и шта продаје. Имао је прави магацин у бискупским дворима, а часне сестре биле су задужене да све лепо пакују и чувају. И био је вешт у трговини, прави Каталонац.”

Како су камиони крцати националним благом прелазили границу упркос строгој забрани трговине уметничким предметима?

Ове фламманске таписерије (1654. године) направљене су према цртежима сликара Корнелија Шуца. Ерикова банда украде их је из цркве Санто Доминго која се налази у Кастрохерису, у Бургосу.

„Лако” – каже Ван ден Берг. – „Плаћао сам цариницима 50 или 100 немачких марка и – адиос. То је била половина или трећина њихове плате тада. Понекад су прегледали мој камион мислећи да кривам дрогу, али када би видели намештај, слике и иконе, само би се намрштили и дали знак руком да возим даље. Нико у Шпанији појма није имао о чему се ради.

Богати раде у тишини

Постао сам толико славан међу колекционарима да су једва чекали да моји камиони стигну, неки су чак спавали у колима на паркингу испред моје радње. Све бих распродао готово са камиона и већ сутрадан – правац Шпанија. Понекад и десет пута месечно. Био сам најпознатији продавац уметнина у Европи. Посећивали су ме Немци, Американци, Италијани, Јапанци, и то људи невероватно богати и врло познати. А такви увек раде у тишини. Када говорим о уметности која њих занима, мислим само на највиши ниво. Исто тако и о купцима. У питању су веома богати и веома моћни људи, најмоћнија европска класа. Њихова имена? Е, па...

Ако је већ толико зарађивао и ако је све било тако лако, зашто је почео да краде?

„Врхунски, највећи колекционари увек имају посебне жеље. У иначе пребогатој колекцији недостаје им нека столица из 12. века или неко распеће. Тачно знају где се налази, у ком музеју, у којој цркви. И да легално не може да се купи. За своје жеље толико плаћају да се томе не можете одупрети. Тако сам добио 'наруџбину' и посао је крену новим путем. Био је толики да сам морао да упослим 'групу професионалаца'.

Сам Ерик био је падобранац у Конгу када су Белгијанци заузимали руднике Катанге. Његову „групу професионалаца” чинили су људи са сличним искуством, ратници из Вијетнама и Индокине. За оне који су тамо свашта видели, доживели и учинили крађа по сеоским црквама Шпаније била је само забава. Њихова безочност била је толика да су понекад остављали за собом боцу најфинијег шампањца и кристалне чаше онима који би открили крађу или би усред посла начинили неколико фотографија. За успомену и дуго сећање. И били су веома, веома „вредни”. Једном су у исто време починили једнаест крађа, што је полицију излудело. За три године извели су преко 600 „операција” по Европи, од чега бар трећину у Шпанији. Владе оштећених земаља су се узнемириле. Интерпол и све европске по-

лиције били су немоћни. Тачно се знало ко је Ерик, његова фотографија данима је била објављивана у новинама, нуђен је велики новац за било какво обавештење о њему, све се чинило да му се уђе у траг. А он је, усред општег метежа, мирно крао... Све до 28. јануара 1982. године у Барселони.

План за неостварени сан

„Знао сам да ме јуре, али и да не могу да ме ухвате. Све сам био припремио за одлазак у Мексико, имао сам и пасош, чекала ме је луксузна јахта пријатеља да ме тамо одвезе, а ипак сам допустио полицији да ме стигне. Зашто? Зато што сам се заљубио у једну Шпањолку. Знате, ја сам у души врло сентименталан”.

Старим континентом одјекнула је сензационална вест: Ерик Белгијанац у затвору! Ухваћен највећи лопов Европе! После кратког весеља полиција се нашла пред кључним питањем: шта нам значи лопов у затвору када је непроцењиво национално благо расуто по свету? И ко може да га сакупи и врати? Онај ко је све то покراо и ко тачно зна где се сваки комад налази. За превезањог „сентименталног лопова” то је била важна карта са којом улази у преговоре са властима Шпаније, овога пута без сентименталности: ви мени слободу, ја вама уметнине.

После три године проведене у затвору – мада никада није дошло до суђења – Ерик, у потпуној тишини у коју је све потонуло, враћа део по део опљачканог блага. Шпанији је враћено око 1500 драгоцених предмета, мада не и најтраженијих.

Ко су људи код којих се овако вредне ствари налазе и који су Ван ден Бергу плаћали за његове крађе? То се никада неће сазнати јер је њихова анонимност била један од услова за сарадњу са полицијом. „Пари мач” тврди да су Ерикови клијенти били чак и чланови неких европских краљевских породица. Он сам нити то тврди нити пориче.

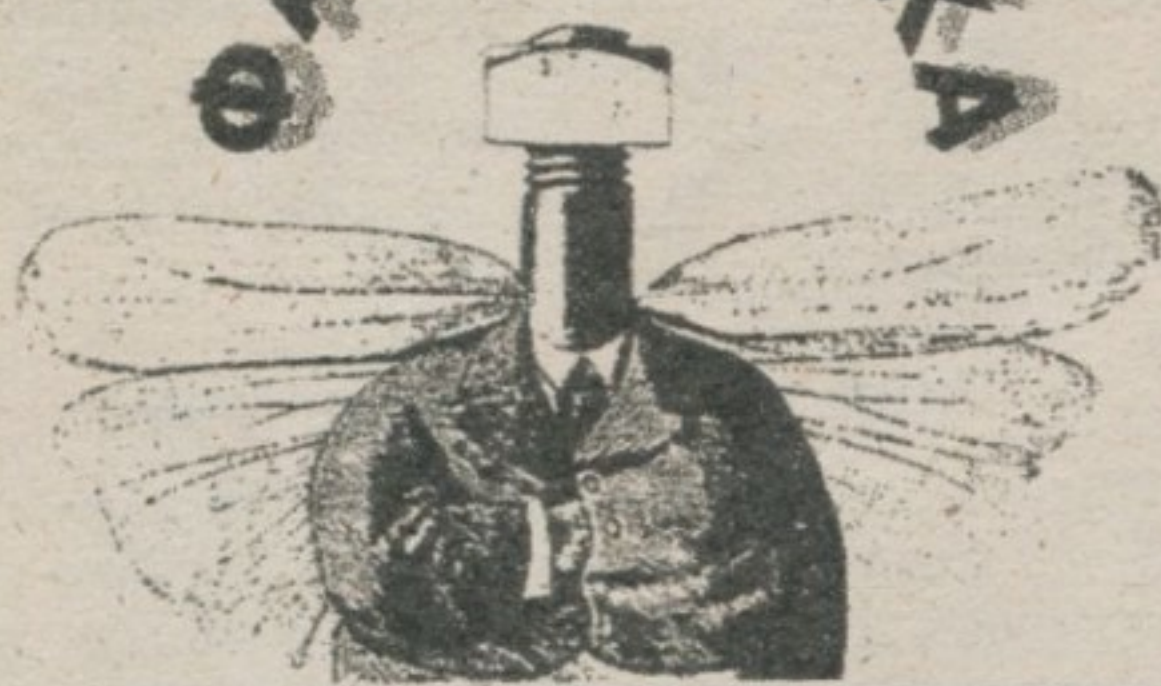
„Нема пара због којих бих открио имена својих пријатеља. Уосталом, музеји целог света препуни су покрадених уметничких дела. Египат већ 70 година покушава да врати бисту краљице Нефретити коју је у сандуку, тајно, из Египта изнео Немац Босарт 1913. године. Британски музеј у Лондону напунио је лађу оним што је енглески амбасадор лорд Енгин покрао по Грчкој 1816. године. Лувр је употпунио збирке после пљачке Наполеонове војске. Не заостаје ни Немачка; у име културе похарани су Троја и Вавилон. И на крају, сви ови људи су национални хероји у својим земљама” – каже Ерик Белгијанац.

Данас, на условној слободи, Ерик живи у Малаги, ожењен оном Шпањолком због које је престао да краде. Шта ради и од чега живи? Слика, као у младости. Понекад га позову и упосле око вештачења неких уметничких дела јер, и поред свега, он је велики стручњак за религиозну уметност. Има и нешто уштеђевине, каже. Не жали за оним што је прошло мада му недостају пријатељи из доба великих крађа. И не крије се. Нимало. А да је здрав и да нема породицу, упустио би се у своју последњу и највећу крађу. Коју?

„Ватикан”.

Смеје се и тврди да има чак и планове за неостварену, савршену крађу.

Б. Б.

Уређује
др Зоран Живковић

Џејмс Салис

Већ четврти дан радим у патроли. Затекао сам се у Ист Вилиџу баш у тренутку кад је неки мотоциклиста доживео удес.

Као што је и уобичајено у таквим приликама, још ништа није било извесно, бар не до краја. Само су постојале шансе.

Несрећа се догодила испред књижаре и тако сам, прилазећи гомили света која се окупљала, у излогу приметио наслов — „Истеривач ђавола“.

Како се догодио удес? Млад човек, возећи своју „хонду“, у пуној брзини ударио је у „шевролет“ за чијим је воланом седела старија дама.

— Покушала сам да скренем удесно, верујте да сам покушала да му се склоним с пута... — жена је хистерично плакала објашњавајући полицајцима шта се догодило.

Одмах сам помислио да том младићу нема спаса. Видео сам како су му ноге неприродно савијене, из груди је липтала крв, једно око није се ни видело.

Он је стајао и гледао у своје тело.

Једним погледом одмерио сам му ауру и рекао, што сам обазривије могао:

— Друшкане, жао ми је, али не вреди. Идемо!

У први мах није ме чуо. На то сам већ био навикнут. Свима је увек изузетно тешко да се помире с чињеницом да одлазе. Управо из тих разлога и основали смо „траума центре“ у којима најтеже кандидате полако уводимо у нови свет.

По ко зна који пут присећао сам се упутстава из нашег приручника. У тренутку одласка (или растанка, ако вам се тако више свиђа), треба им дати времена. Бар неколико минута.

За дивно чудо, младић ме је ипак брзо приметио. Схватио сам да не само да је чуо шта сам му рекао, већ је добро знао и разлог мог присуства.

— Чекај мало, човече! — одговорио ми је Број Петанест. — Нисам ја још за тебе. Сигурно си се преварио.

— Не желим да ти држим предавања, али тешко да ти можеш да одлучујеш ко је у праву. Уосталом, кад си већ толико недоказан, објаснићу ти. Очигледно је да ти је аура оштећена. То значи — идеш са мнош.

Већ сам видео како моје колеге добијају још једну приступницу са ознаком „Хитно“. Ништа чудно, све те приступнице ионако увек носе исту ознаку.

ПОЛИЦАЈЦИ

Извадио сам из џепа посебну справу коју сам, за сваки случај, принео што ближе Броју Петнаест. На врху се налазило неколико металних листића који су, да будем сасвим искрен, и даље лако подрхтавали. Али, знао сам да ће се брзо умирити.

Држећи справицу, помно сам одмеравао кандидата. По његовом одлучном изразу схватио сам да сам овог пута налетео на тврд орах. Тај се неће тако лако предати.

— Мораш још једном да провериш, човече! — Број Петнаест као да ме је изазивао. — Не смеш да погрешиш. И сам знаш да због тога можеш да сносиш последице.

Знао сам да ћу имати тешкоћа с тим младићем, али да ће бити још и дрзак, то нисам очекивао. Тако нешто још нисам доживео. Зар мени неко да прети?

— И немој да ме додирујеш! — викнуо је на мене кад сам покушао да му ставим руку на врат.

— Ђавола нећу! — настојао сам да му не покажем своју збуњеност.

Унезверено је гледао околу. Видело се да покушава да одложи тренутак одласка и да грозничаво смишља како да ми се супротстави.

А време је истицало. Обично се све ипак много брже завршавало.

— Хеј, човече... — лице му се озарило. — Па ти си заборавио да ми прочиташ права.

Таман сам заустео да му одбрусим и окончам ту мучну ситуацију. Он се појавио.

ДУША

Стајао је по страни, удаљен од гомиле окупљеног света. Био је у белом, ланеном оделу. По одећи сам одмах знао да је то неко са знатно већим искуством од мог.

Тек тада сам решио да не одустанем. Ако треба, био сам спреман и да се погађам. Зар битку да предам без борбе? Моји претпостављени никада ми то не би опростили.

— Сачекај мало — рекао сам тврдоглавку упутивши се према детективу у белом.

— Еган — представио сам се. — Четрнаести округ.

— Мекбејн, 87.

— Па, шта мислиш? — поставио сам питање мрзећи себе што с њима уопште морам да имам посла.

— Хмм — значајно ме је погледао, а потом се окренуо према излогу књижаре. — Да ли си прочитао ону књигу?

— Коју књигу? — правио сам се невешт мада сам врло добро знао на коју је књигу мислио.

— Обојица добро знамо о чему причам — гледао ме је загнетно дајући ми до знања да можда и мисли може да ми чита. — Проклето добра књига!

Извадио је марамицу из џепа и истрецао нос. Ништа ново. Била је зима а они, за разлику од нас, изузетно тешко подносе хладноћу.

— Па, шта мислиш? — не знајући шта да кажем, поновио сам питање.

— Хмм... — гледао је у правцу кандидата.

— Аура му је очигледно доста оштећена.

— Очигледно — поновио сам оно што је рекао. Мислио сам на шта циља.

— Само, то и ти добро знаш, постоје случајеви када и са вама успевамо да се нагодимо.

— Слажем се, али кад већ потежемо правне зачкољице, за то треба да се стекну посебни услови — овим је требало да га поколеbam, али нисам успео.

И даље није гледао мене већ кандидата. Промрмљао је да се не размећем знањем о правилнику кад и сам знам да нисам поштовао оно основно — кандидату нисам прочитао његова права. За такав пропуст могу да одговарам.

— Било ми је све нелагодније јер је, нажалост, био у праву. Шта ли ће то значити за моју будућу каријеру, питао сам се пекући се на ватри.

— Знаш шта? — коначно ме је погледао у очи. — Ипак сам решио да вам га препустим. Ми ионако имамо знатно мање простора од вас, али...

Пресрећан што сам изашао као победник, само што нисам поскочио од среће. Хтео сам да повичем „Мој је, мој је!“, али сам се уздржао. Правилник је прописивао одређено, достојанствено, понашање у таквим приликама.

... нисам испунио квоту за ову недељу — наставио је цинично. Схватио сам да ме је намерно пустио да се радујем пре времена. — Још нешто ћу ти рећи. Следећег месеца требало би да ме унапреде.

Никад нећу сазнати да ли је ово последње било тачно. Међутим, иако смо били на потпуно супротним странама, имали смо пређутан договор о фер борби. Ако је у питању било унапређење, морао сам да попустим без обзира на то какве ћу последице сносити.

— Твој је, у реду.

Кад сам ово изговорио, ма колико невољно, осетио сам олакшање. Та мучна ситуација била је завршена.

Из џепа је извадио исту справицу као моја, одшетао до кандидата и принео је његовом лицу. Листићи су заиграли.

— Проклето добро обављен посао — учинило ми се да је рекао.

А ја? Завршио сам у писарници. Шта могу. Од мене се ипак не очекује да отерам све дођавола, зар не?

В. С.

Илустровао Доброслав Боб Живковић

ЗАБРАЊЕНО ПОД ТУРЦИМА

ВИЂЕНО У КАРЛОВЦИМА

ЧЕТВОРНИЦА ЗА

У Сремским, дуги низ година само Карловцима настало је име Војводина и готово све прво у Срба. А град је био на тлу „стране“ државе, Аустро-Угарске

Миленко Тодоровић

ОКРУГЛИМ

СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ, срце и душа православља у Срба кад су, и док су, Турци држали покорену Србију, градић са десетак хиљада становника у загрљају Фрушке горе и Дунава и десетак километара удаљен од Новог Сада, прича је дуга, местимично и сурова, али у историји записана.

А ваљда је баш историја хтела да Сремски Карловци постану град-музеј остављајући потомству многа српска „веровали или не“.

Ако нисте знали, Сремски Карловци се кроз многа столећа постојања уопште нису називали Сремски, већ само – Карловци. Иако се град налази у Срему, додаток Сремски добио је после уједињења Срба, Хрвата и Словенаца у Краљевину 1918. године!

Кад у Србији ниси могао да саставиш два писмена човека, у Карловцима је 1791. отворена гимназија. И не само то: тада су у граду већ постојале две основне школе. А још 1728. митрополит Мојсије довео је из Русије неког Максима Суворова да учи карловачку децу писмености. Суворов је окупио 128 ђака из целе митрополије!

Ништа од војводства

И још нешто што можда, нисте знали: назив Војводина настао је у Карловцима.

Све се догодило 1848, за Европу, а посебно Угарску, бурне године. У Угарској је избила револуција против

аустројске владавине. У Карловцима је 13. маја по старом календару одржана Народна скупштина. Цео град био је на ногама, окупило се, са придошлицама, око 15.000 људи. Скупштина је отпочела у двористи Митрополије. Митрополит је са говорнице поздравио делегате и народ, а затим је у свечаној сали Карловачког магистрата прочитана одлука којом се српски народ преко Дунава проглашава за слободан и независан под домом аустројским и круном угарском. Срем, Барања и Бачка са Дистриктом бечејским и Шајкашким батаљоном и Банат са Границом и Дистриктом кикиндским озваничени су и именовани – Српском Војводином јер је цела територија постала српско војводство. Наравно, седиште се налазило у Карловцима. Уз прасак пиштоља и звоњаву црквених звона за војводу је изабран пуковник Огулинске регименте Стеван Шупљикац, док је митрополит Јосиф Рајачић именован за патријарха!

Тако је у истом дану, поред имена Војводина, српски народ, макар само „преко Ду-

Богословски семинар некада зграда Црквено-народних фондова настала почетком 20. века у стилу неокласицизма. Ту су одржавани и народни сабори.

Капела Госпе од мира подигнута на месту потписивања Карловачког мира. Овалног је облика зато што је такав облик имао и преговарачки сто. Данашњи изглед добила је 1817.

нава", поново добио патријарха! Последњи српски патријарх био је Арсеније IV Јовановић – Шакабента који је умро изненада у Бечу под необјашњивим околностима 1748. године.

Српска Војводина имала је своју владу – Главни народни одбор, али војводство није саставило неколико месеци. Мађарима ни на памет није падало да дозволе државу у држави, па су притискали што војском, што претњама патријарху Рајачићу који се склонио у Земун. А онда, горчи део приче: патријарх је и без претњи преузео сву власт у Главном одбору и полако пришао аустријском двору под чијом је влашћу била и Угарска. Народ је остављен на цедилу. У међувремену је војвода Шупљикац 27. децембра 1848. изненада умро у

ну и уредно водио дневник о преговорима из кога се сазнају многи детаљи. Део архивског материјала о преговорима приликом склапања Карловачког мира налази се у Болоњи, у Италији, као завештање грофа Фердинанда Алојзија Марсилија који је на карти повукао граничну линију између Аустро-Угарске и Турске. Између осталог, граница је, делом, била река Дунав. Иначе, Марсили је био члан аустријске делегације коју је предводио гроф Шлик. Венецијански посланик умро је током преговора! Сахрањен је испред зграде са надгробном плочом! Издало га срце!

Када су преговори завршени и мир потписан, а преговарачи се вратили кући, бараку чије је подизање платио аустријски цар Леополд I узели

СТОЛОМ

Панчеву! Кажу, незгодно пао с коња! И тако је војводство пропало.

Издало га срце

Када су Турци надирали све до Беча Карловци су им се нашли на путу. Упали су у град 1521. године и следећих 160 година Карловчани нису могли „да им виде леђа“. Све док 1683. није избио Велики аустријско-турски рат. С мањим или већим прекидима трајао је дугих шеснаест година. Рат је окончан миром потписаним у Карловцима 26. јануара 1699.

Није то био само мир. Претходили су преговори од 72 дана између Свете алијансе и Турске. Алијансу су чиниле Аустрија, Пољска, Венеција и Русија, а присутни гаранتي споразума били су Енглеска и Холандија. Русија је убрзо иступила и потписала са Турском посебан споразум, те су за преговарачким столом остали представници четири државе.

За место преговарања изабрана је дрвена барака на петнаестак минута хода од града. Посебно за ову прилику на бараци су отворена четвора врата како би преговарачи могли да уђу истовремено, без предности за било кога! Такав начин, као и округли сто за преговараче први пут у свету примењен је управо тада и у Карловцима!

Руски посланик Возњеницин спавао је у Петроваради-

су бенедиктинци из Петроварадина и претворили је у богomoљу. Капела се одржала до 1814. када је на њеном месту сазидаана нова, па 1817. потпуно преуређена, а тај изглед задржала је све до данас. Има полукружни облик као џамија и врата на све четири стране. Назива се Капела мира.

Грађанин као титула

Осим оних 160 година под Турцима, Карловчани су вазда били под Аустро-Угар-

ПЕВАМ ДАЊУ, ПЕВАМ НОЋУ...

Бранко Радичевић, рођен 1824. у Славонском Броду, правим именом Алексије, био је ученик карловачке гимназије у којој је завршио шест разреда. У Карловце је дошао 1835. Отац Теодор живео је у Земуну као државни службеник. Бранко је матурирао у Темишвару и отишао на студије у Беч да студира медицину, али се разболео од туберкулозе и умро у тридесетој години. Сахрањен је на бечком гробљу. Касније су му Карловчани, уз готово државну почаст, пренели мошти и сахранили на узвишењу оближњег излетишта Стражилова које је он, као и Карловце, обожавао и опевао у својим песмама. Први је подржао Вукову реформу језика и писао Вуковим правописом. На његове текстове компоноване су прелепе мелодије: „Девојка на студенцу“ (Над сам синоћ овде била и водике заштитила...), „Укор“ (Где си душо, где си рано?...), „Мини Карачић у споменицу“ (Певам дању, певам ноћу, певам, селе, што год хоћу...) Сам је написао у песми без наслова: Много хтео, много започео, час умрли њега је омео...

Иконостас Саборне цркве, рад Теодора Крачуна и Јакова Орфелина, спада у најзначајнија баронна остварења уопште. На зидовима цркве су и слике Паје Јовановића.

ском. Први пут се помињу 1308. године као каштел Карлом. И данас постоје зидине изнад града, скромни остаци. Затим су се, као што је био ред у средњем веку, ређали феудалци, власници града и

Чесма Четири лава зачетак је водовода у Карловцима.

околних села, а први писани податак о насељу под називом Карловци наводи 1553. године песник Антун Вран-

Део Патријаршијског двора и Саборна црква са два торња до Двора. Патријархов дом некада је била најрепрезентативнија зграда у Војводини. Подигнут је у стилу неокласицизма, а грађен 1892–1894.

чић. Помиње силне карловачке воденице на Дунаву, вредно становништво, српско, наравно, лепе куће, виногорја...

Тако било, тако и остало.

После су се населили Хрвати и Немци, нарочито ови други, али Карловци су увек били насељени претежно српским живљем, богатим и вредним. Додуше, вековима је званични језик био немачки, али само у школи и службеним списима. Писало се, мислило и говорило српски. Што није смело под Турцима у Србији, исказивало се у Карловцима. Ту је била душа српства. Ту и у околним фрушкогорским манастирима. Уосталом, 1701. године у Карловцима је било 400 српских, а само 10 римокатоличких кућа.

На народно-црквеном сабору 1713. одређено је да Карловци постану седиште Карловачке митрополије. Бивши Пашин конак преуређен је у митрополитов двор.

Оно што је Карловчанима било ускраћено све до Првог

светског рата јесте организација власти и положај. За то се „бринула“ Аустрија, па се почетком 18. века становништво града делило на војнике који су потпадали под војну управу и само ратовали и на егземпте. Ови други сврставани су у четири групе: надничаре, виноградаре, занатлије и трговце. Они су, једноставно, били подложници или кметови у Дворској комори и Бечу практично плаћали све намете – од новца, робе, до кулука! Срећом, Аустријанци су дозволили да градом управља кнез, наш човек, бирао га је народ, и он се трудио да порез разреже поште-

но. Карловци су били подељени на пет махала. Свака махала имала је свог старешину, четвртара.

Истину за вољу, Аустрија није драла кожу с леђа Карловчанима, те се град развијао. Царица Марија Терезија чак је Карловцима дала положај слободног војничког гра-

да што је доносило значајне привилегије. Но, то није дуго трајало.

Центар града није изгледао као данас. На месту чесме зване Четири лава био је бунар на вретено с ужетом, дубок око 20 метара.

Првог учитеља у Карловцима Суворова наследио је такође Рус – Емануило Козачински. Са ученицима је спремио и 28. августа 1734. године извео прву позоришну представу у Срба и тај датум узима се за дан оснивања српског позоришта.

Бежанија „Код три Арапина“

Карловчани су се делили и по социјалном положају, односно по иметку, на грађане, контрибуанте и привилегована лица. Право грађанства није било наследно, већ се стицало по заслуги. У граду је тај назив смело да има 160 лица! Као да се радило о академији наука. За грађане нису постојали телесна казна и кулук, они су то могли да намире новцем. Контрибуенти су били пореске главе: сељаци, надничари, сиромашни трговци, виноградаре. На привилеговане не треба трошити речи: војници, племићи, свештенство.

Касније се све то променило, али требало је издржати.

Имали су Карловчани још неке и то корисне, посебности: дозволу за отварање занатске радионице давала је нарочита општинска комисија и то тако што се другом не издаје дозвола све док први корисник може да намирује све градске наруџбине!

Када се у Србији једва чуло за име лекарско, Карловци су 1770. добили болницу на крају вароши. Осам година касније послат им је хирург, а свог човека лекара, доктора Јована Живковића, дочекали су 1786!

Прво место на Балкану у коме су деца вакцинисана против великих богиња били су Карловци. Догодило се то 1802.

Прва апотека у Карловцима отворена је 1807. године. Петроварадински апотекар Карл Шамс добио је дозволу од Магистрата.

У карловачкој гимназији школовали су се многи знаменити Срби, између осталих и синови ваљевских кнезова Алексе и Јакова Ненадовића. Сима Милутиновић Сарајлија избачен је на захтев митрополита Стратимировића јер га је исмевао у песми „Спомен карловачких година“. Припомагао му је Димитрије Давидовић, па је и он морао кроз

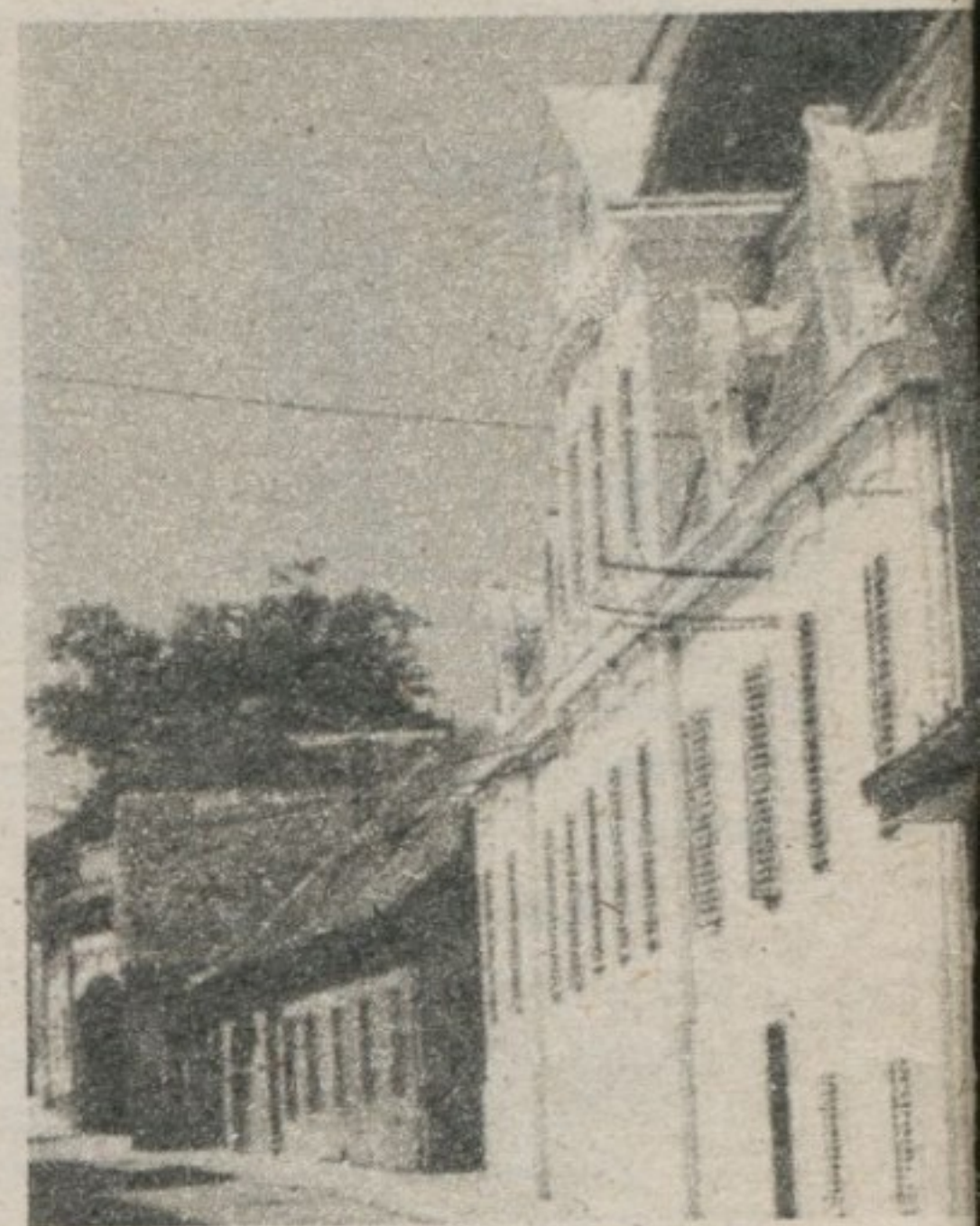
врата! Бранко Радичевић је легенда Карловаца.

Карловачки грађани и ливци звона Јован Фогарши и његов калфа Јован Бота први су тополивци Првог српског устанка.

После пропасти устанка Карађорђева породица (жена, два сина, три кћерке и поћерка) сместили су се у Карловцима у гостионици „Код три Арапина“ власника Тимотија Сибинкића у Доњем граду. Тимотије их је крио и чувао као очи у глави.

Чувене су карловачке бербе грожђа и вечерња посела, познати рогаљ. Непознато је само да је почетак бербе одређивала полиција!

У дому Димитрија Анастасијевића Сабова, једног од утемељивача Карловачке гимназије и најбогатијег чове-

Карловци су и данас задржали некадашњу архитектуру. Старо се чува и тешко мења.

ка Карловаца, није мањкало новца. Зграда је лепа, али је препродајом из руке у руку доспела до данашњег власника који у приземљу држи бакалницу, док је у другом делу зграде Удружење пензионера!

Најзад, Карловце краси центар са Саборном црквом, Патријаршијским двором, зградом Црквено-народних фондова и Стефанеумом, интернатом за богослове. Иконостас Саборне цркве је бисер барока: иконе су радили Теодор Крачун и Јаков Орфелин.

И на крају, Богословски семинар, карловачка богословија основана 1791, најстарија је православна академија уопште после Кијевске духовне академије!

Могло би о Карловцима још да се прича. Да је после овог рата био срез, па се „смањило“ на општину и догурао до – месне заједнице! Сада има „посебан културни статус“.

ЗА ДЕБЕЛЕ

ИМА НАДЕ

СТРПИТЕ СЕ ДО 2005!

Фотографија два миша улила је наду милиони-ма гојазних у целом свету. Ова два глодара толико су се појављивала на телевизији, у дневним новинама и часописима, да су достигла популарност естрадних звезда. Иначе поменути пар животиња нема много сличности сем ситних, црних, сјајних очију. Један од њих је сасвим обичан мишић, гладак и издужен као кобасица. Други више личи на плескавицу, на трбушасту длакаву масу из које једва вире шапе, њушка му је елипсастог облика, а образи поприлично надути. Дакле – Стен Лаурел и Оливер Харди у глодарској верзији.

Мишеви су учесници опита чији је циљ да се продри у тајну гојазности и одреди нова терапија за њено сузбијање. Истраживања би могла да буду важан корак напред за око 200 милиона дебелих људи на нашој планети. Јер, у богатим земљама сваки трећи човек има невоље са прекомерном тежином.

Вишак килограма и наслаге сала за многе су права мора. Сид, потиштеност, осећај кривице, уобичајене су муке гојазних. Да не помињемо све оно што уз вишак килограма најчешће иде: висок крвни притисак, шећерна болест, обољења срца и крвних судова...

У америчком часопису „Сајенс“ 28. јула објављени су резултати опита на већ поменутим мишевима. Екипа научника Медицинског института Хауард Хјуз са универзитета Рокфелер, у Њујорку, успела је да једног ваљкастог тромог миша претвори у витког, живахног враголана. За само месец дана он је достигао своју „идеалну“ тежину од 9 грама док је раније имао чак 38.

Оштећен ген

За ову куру мршављења било је потребно тридесет инјекција – сваког дана по једна – хормона лептина. Истог дана када је објављена ова вест лабораторија Амген – која има искључиво право на овај изум захваљујући томе што га је откупила за суму од 19 милиона долара – примила је на стотине позива де-

У богатим земљама сваки трећи становник има муке са вишком килограма

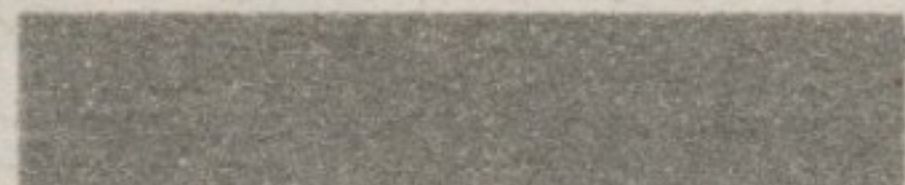
белих, нестрпљивих и очајних људи. Желели су, наравно, да сазнају када ће моћи да набаве „чаробни“ лек, а многи су изразили жељу да буду „заморци“ када почну испитивања.

Екипи Медицинског института Хауард Хјуз, на челу са стручњаком за биотехнологију Џефријем М. Фридманом, требало је девет година док није одгонетнула тајну гојазности. Првог децембра прошле године Фридман је у научном часопису „Нејчер“ објавио да је учињен последњи корак у откривању овог хормона: ген ОВ, што је скраћеница за латинску реч *Obesitas*, дебелина.

Дебели миш и његов витки рођак после инјекција лептина

Научници из САД успели су да смање тежину дебелих мишева убризгавањем хормона лептина. Да ли ће то бити лек против гојазности за људе?

Фридман је проучавао разлике између мишева уобичајене тежине и оних прекомерно угојених чак троструко тежих и открио да је код дебелих оштећен ген ОВ. Чланови његове екипе закључили су да овај недостатак онемогућава стварање једне беланчевине, сада већ познатог хормона лептина.

Када је пронађен ген ОВ, било је јасно због чега су неки мишеви угојени а неки не. Откривањем лептина – од грчке речи лептос што значи: танак – кренуло се даље. Стручњаци су претпостављали да могу доћи до практичног резултата – смањења телесне тежине. А како делује та беланчевина?

Ген гојазности налази се само у масном ткиву. Ту се ствара хормон лептин који има улогу сличну термостату: „укључује“ и „искључује“ жељу за храном. Што више лептина има, веће је осећање ситости, у супротном – повећава се апетит. Значи, мишеви су дебели јер нису у стању да услед оштећења гена ОВ, стварају лептин. „Они једу буквално без престанка, не престано се гоје и имају осећај да умиру од глади“, објашњава Фридман. Инјекције лептина, према резултатима испитивања, уклањају генет-

ски недостатак: миш губи неумерени апетит, једе мање и слаби.

А како мишеви примају утиске глади или ситости? Ту лептин има улогу „гласника“, како кажу научници. Хормон користи крвоток да би се порука послала мозгу. Хипоталамус, центар за подешавање глади и ситости, прима поруку и даје упутства: вишак лептина значи ситост (престати са јелом!), мала количина лептина или његово одсуство значи апетит (узети више хране!).

Магична формула?

Мишеви којима је убризган лептин показују промене у понашању: крећу се и трчкарају много више него раније. Поред тога, убрзава се размена материја и смањује количина холестерола и шећера у крви.

Да ли би на исти начин и људи могли да постану витки? То је засад велико питање. Многи научници су оптимисти: постоји прилична сличност – чак 92 одсто – између гена који је одговоран за гојазност и људи и мишева. Али, код људи највероватније, не постоји само један ген „одговоран“ за дебелину већ неколико њих. Неки стручњаци су, опет, врло сумњичави јер разлог за гојазност није увек у генима. Пример су дебели из богатог света и стечене лоше навике за трпезом препуном хране која гоји. Ипак, тврде ови други, уравнотежена исхрана и физичка активност најбоља је и најсигурнија „магична формула“ против вишка килограма.

Како год да ствари стоје, опити са лептином наредних година вероватно ће се вршити и на људима. Али, то лабораторије не желе да објаве на сва звона. Чак и ако се докаже његова делотворност, рачуна се да „хормон слабљења“ неће бити доступан пре 2005. године. До тада? Обуздајте се за трпезом, пешачите, вежбајте, трчите...

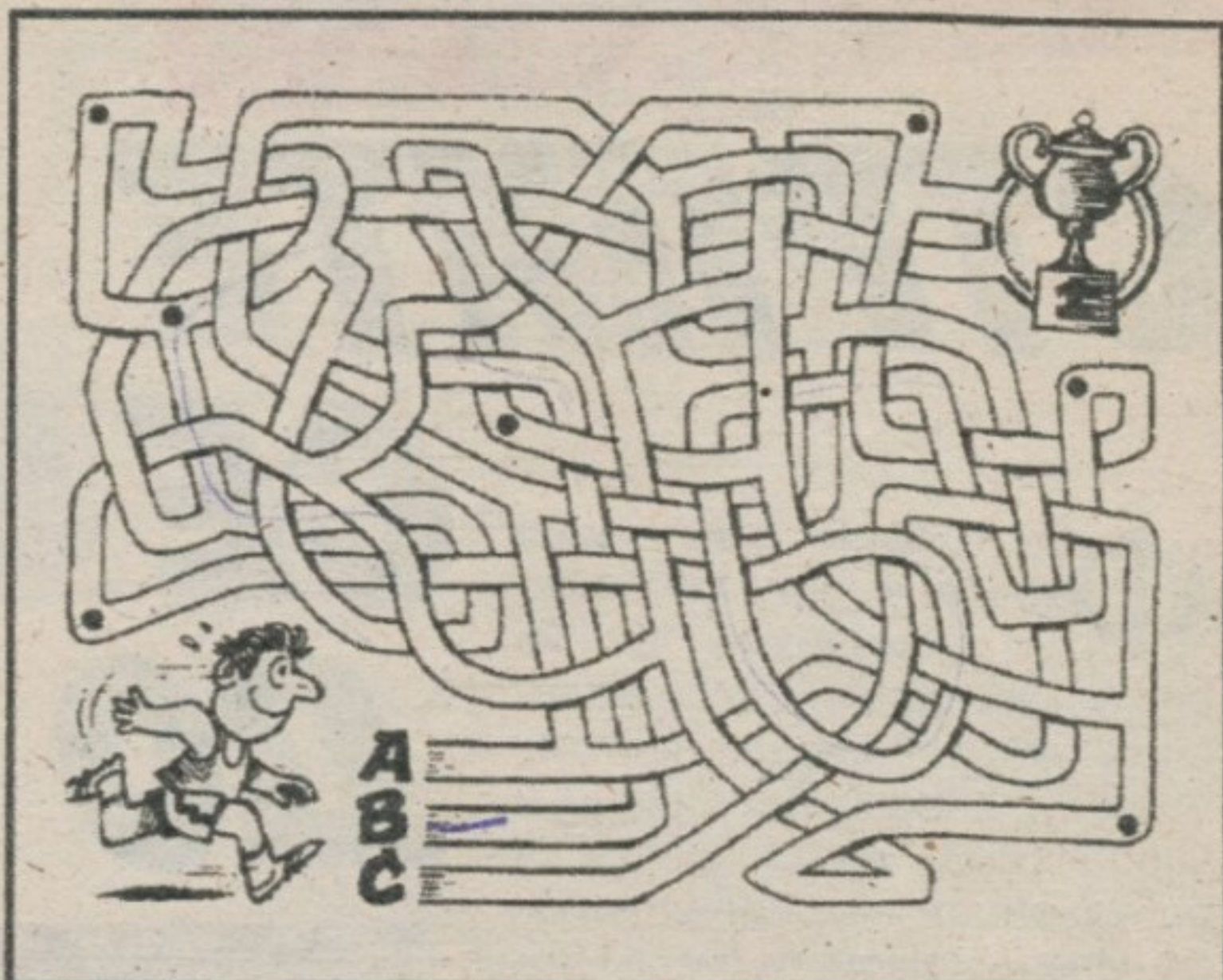
В. С.

АУТОР ЛАВ КОС	РЕПРЕЗЕН- ТАТИВКА У КАРАТЕУ (слика)	ПОСТЕПЕ- НО ИЗУМИРА- ТИ	ОПУСТО- ШИТИ
АРТИЉЕ- РИЈСКО ОРУЂЕ	Т	О	Р
АДИЛ ОДМИЛА	А	Д	О
ЧУЛО МИРИСА	Н	С	Н
УЗБИК НЕСТР- ПЉЕЊА	А	М	А
СВАДБА	Р	И	Р
ДУГ ВРЕМЕН- СКИ ПЕРИОД	Е	Р	А

ПОЛИТИ- КИН ЗАБАВНИК	ШАНТИ- ЋЕВА ПЕСМА	КРАЉ У ШАХУ	ИЗБА- ВЉЕЊЕ	ГРЧКИ БОГ ШУМА	ЛОПОВ	НАУКА О ВИНУ	Т	А	Т
СТРУЧЊА- ЦИ	Е	К	С	Р	Е	Р	Т	И	
МЕТАР	М	РЕКЛАМНЕ ТАБЛЕ	РУСКА СВЕМИР СОНДА	Р	А	Н	О	И	ЉУДИ ДИНАР- СКЕ РАСЕ
БУГАРСКИ ФУДБАЛЕР	И	У	А	Н	О	У	ДИНАР БИЛИЈАР- СКИ ШТАП	Д	
ДЕО ЛИЦА	Н	О	С	ИЗЛИВАТИ	ГРАД У СЕНЕГАЛУ	Л	И	Т	И
ШАМПИОН	А	С	СНАЖАН	РЕТКОСТ (лат.)	М	О	Џ	А	Н
ПОЛИТИ- КИН ЗАБАВНИК	ОТИСАК ВРСТА УКРАСНОГ ГРМА	Т	Р	А	Г	ПРЕМА ИЗРАБИ- ВАЧ МАКЕТА	К	А	
ПИОНИР СРПСКОГ ПОЗО- РИШТА ВУЈИЋ	Џ	О	А	К	И	М	РЕОМИР	НАДА- РЕНОСТ	Р
ОМЕРАТИ, ОЦЕНЈИ- ВАЧКИ ГЛЕДАТИ	О	К	Р	А	Џ	А	Т	И	
РАДИЈУС	Р	ИТАЛИЈА	ПАРАС- ТОС	ДЕО ВА- ВИЛОНИЈЕ	ГЛУМИЦА ПАПАС	А	К	А	Д
ГЕРМАН- СКО ПЛЕМЕ	Г	О	Т	И	ГЛУМИЦА КИРСТИ	ГЛУМАЦ МИЛАН	Е	Л	И
ШАЉИВЕ ОПЕРЕ	О	Р	Е	Р	Е	Т	Е	ВРСТА ВРЕБЕ	
СТАРИ ВОЈНИЦИ	У	Е	Т	Е	Р	А	Н	И	
АЛУМИ- НИЈУМ	А	Л	ПРИРОДА	ВОЛТ	Н	А	Р	А	У
ГЛУМИЦА КИМ	Н	О	У	А	К	ТАНТАЛ	Т	А	

ЛАВИРИНТ

МОЗАИЧКА УКРШТЕНИЦА

Од речи: АЛТ, АМОНАЛ, ВОДНИК, ГАЊАТИ, ДИВИТ, ДРУГОВАЊЕ, ИБРИЦА, ИВАНОВ, ИЦА, КАНТ, КРУПАН, ЛАВ, НИП, ОБРЕНОВАЦ, ОНОМАД, ОСВИТ, ОТО, ОЦЕЛОТ, РОВОВИ, ТЕГ, и од имена и презимена француског писца са слике ("Јадници"), саставите ову малу укрштеницу.

V	O	D	D	I	K
I	B	R	I	C	A
K	R	U	P	A	N
T	E	G	A	L	T
O	N	O	M	A	D
R	O	V	O	V	I
I	V	A	N	O	V
G	A	N	A	T	I
O	C	C	L	O	T

СЛОГОВНИ ТРОУГАО

	1	2	3	4	5
1	РЕ	ТРО	ВА	РА	ДИН
2	ТРО	ВА	ТИ	СЕ	
3	ВА	ТИ	КАУ		
4	РА	СЕ			
5	ДИН				

ВА, ВА, ВА, ДИН, ДИН, КАН, РЕ, РА, РА, СЕ, СЕ, ТИ, ТИ, ТРО, ТРО.
ВОДОРАВНО И УСПРАВНО: 1. Град насупрот Новом Саду; 2. Узимати отров; 3. Папска држава; 4. Сорте, пасмине; 5. Глумац Џемс.

ПЕВАЧКИ АНАГРАМ

А ПРАВИ НОТЕ

РИТА РАВОНЕ

Решења се налазе на страницама "Мале поште".

А, Б, В, Г ПИТАЛИЦЕ

1. Која се од ових река улива у Карипско море?
а. Амазон
б. Ла Плата
в. Парана
г. Ориноко
2. Који је британски писац познат као творац историјског романа?
а. Џон Голсворти
б. Самјуел Т. Колриџ
в. Волтер Скот
г. Џозеф Конрад
3. Од следећих држава само једна није дала шампиона света у шаху: То је...
а. Куба
б. Холандија
в. Немачка
г. Мађарска
4. Српски владар за чије је владавине изграђено највише манастира био је...
а. Краљ Милутин
б. Цар Душан
в. Немања
г. Деспот Стефан
5. На полеђини новчанице од 10 динара налази се...
а. Манастир Хопово
б. Цветињски манастир
в. Капетан-Мишино здање
г. Музеј Николе Тесле
6. Који се од следећих италијанских туристичких центара налази на Јадрану?
а. Сан Ремо
б. Римини
в. Капри
г. Сирмионе
7. Држава Бенин некада се звала...
а. Горња Волта
б. Њаса
в. Северна Родезија
г. Дахомеј
8. Који од следећих композитора не припада бароку?
а. Албиниони
б. Корели
в. Леонкавало
г. Вивалди
9. Од 12 пари људских ребара, колико их је везано за грудни кош?
а. 4 пара
б. 6 пари
в. 8 пари
г. 10 пари
10. При творби речи "цвеће" догодила се гласовна промена. Која?
а. палатализација
б. јотовање
в. непостојање "а"
г. једначење сугласника по звучности

АНАГРАМЧИЪ

ΛΕ-Α Δ-CHA

Чини вам се
да два слова фале.
Читаве су, ипак,
обадве -----.

КОЊИЋЕВ СКОК

К	Н ₁	Н ₂	А	Т ₂
Ф ₁	Н ₃	У ₂	А ₂	А ₁
Л ₂	А ₃	И ₃	Л ₁	П ₂
Ль ₃	И ₁	И ₂	Р ₁	Ль ₃

Крећући се по принципу скакача у шаху, у мрежи нађите имена три цвета. Попази се од означеног поља у углу.

ПАЛИНДРОМ

Грациозан к'о газела
и развијен к'о атлета
НЕКЕ НАМ моделе
модном пистом шета.

ОСМОСМЕРКА

У мрежи се налази 36 великих градова. Када их све пронађете, преостала слова дају град са слике.

~~АТЛАНТА, БАКУ, БАНГКОК, БЕРЛИН, БЕЧ,~~
~~БОГОТА, БОСТОН, БРИСЕЛ, ВАШИНГТОН,~~
~~ДАКА, ДЕНВЕР, КЕЛН, КОБЕ, КРАКОВ, ЛОН-~~
~~ДОН, МАЈАМИ, МАНИЛА, МИЛАНО, МОНТРЕАЛ,~~
~~МОСКВА, НАПУЉ, ОСАКА, ОСЛО, РАНГУН, РИО~~
~~ДЕ ЖАНЕИРО, СЕУЛ, СИНСИНАТИ, СТОКХОЛМ,~~
~~ТАШКЕНТ, ТЕХЕРАН, ТОРИНО, ТОРОНТО, ХАР-~~
~~БИН, ХАРКОВ, ЧИКАГО, ЦАКАРТА.~~ PARIS

Л	У	К	А	Б	О	Г	О	Т	А	Х	А	Р	Б	И	Н	К	П
У	С	А	Р	Л	О	Л	О	А	А	К	Р	А	К	О	В	Е	В
П	И	Т	С	Ц	О	С	В	Г	А	Ш	И	М	А	Н	И	Л	А
А	Н	О	О	Н	А	К	Т	Д	А	Г	К	А	И	Б	М	Н	Ш
Н	С	Р	Д	К	С	К	Е	О	К	К	Т	Е	Р	Е	И	М	И
У	И	О	А	О	Х	Н	А	О	Н	Н	И	И	Н	Ч	Л	А	Н
Г	Н	Н	М	Б	В	О	К	Р	А	Х	С	Ч	З	Т	А	Ј	Г
Н	А	Т	С	Е	У	Л	Л	Т	Е	Х	Е	Р	А	Н	А	Т	
А	Т	О	Р	И	Н	О	Т	М	Л	А	Е	Р	Т	Н	О	М	О
Р	И	О	Д	Е	Ж	А	Н	Е	И	Р	О	Б	Е	Р	Л	И	Н

МОЗАИЧКА УКРШТЕНИЦА

G	⊕	■	D					
R	U	Ž	A					
O	R	A	O					
■	O	K	k					
R	■	K	R					
A	L	U	S					
⊕	I	S	T	I	H	■	O	M
N	R	T	■	■	A	I	D	A
A	■	O	B	O	R	■	■	k
S	S	■	A	L	A	M	O	S
N	A	S	L	I	K	A	T	I
A	K	T	I	V	I	Z	A	M
G	A	R	N	I	R	A	T	I
A	L	A	T	N	I	Ĉ	A	R

У смеру стрелице упишите име и презиме истраживача са слике, а укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа.

АИДА, АКТИВИЗАМ, АЛАМОС, АЛАТ-
НИЧАР, АЛУС, БАЛИНТ, ФАРНИРАТИ,
ГЪ, ГРО, ДИСТИХ, БУРО, КР, ЛИР,
МАЗАЧ, МАКСИМИР, НАОКРСТ, НАСЛИ-
КАТИ, НРТ, ОБОР, ОД, ОКК, ОЛИВИН,
ОМ, ОРАО, ОТАТА, РАДНА СНАГА,
РУЖА, СТРА, СШ, ХАРАКИРИ, ШАКАЛ.

РЕБУС (5,4)

N^a AS N^a AS U^a PA^a (NASNA SUPA)

ИСПУЊАЉКА

Од наведених слогова
склопите речи и упишите
их водоравно у лик, тако
да у означеним пољима
добитојете две животиње.
А, АМ, АР, ИС, КО, ЈА,
ЛУ, МО, ПЕД, ПЕР, РИЛ,
ТАК, ТОК.

4. Аустралијска животиња; 2. Четврти месец; 3. Лаки мотоцикл; 4. Страна света; 5. Пајац; 6. Јединица јачине ел. струје.

1	Z	O	A	L	A
2	A	P	R	I	L
3	M	O	P	E	D
4	I	S	T	O	K
5	L	U	T	A	K
6	A	M	P	E	R

ЛЕЊИВАЦ, цео живот у капуту од алги ПРВИ ГРАЂАНИН ЗЕМЉЕ

Као необичан створ први пут је поменуто у књизи Шпанца Фернандеза де Овиједа „Историја Западне Индије“ која је издата у Толеду негде око 1530. године.

Из чисте ироније Шпанци су га назвали „хитри пас“. У ствари, овај становник америчких шума није нимало личио на пса.

Био је сувише здепаст, покривен грубом длаком, са удовима мајмуна и главом сове... А што се хитрине тиче, потребан му је цео један дан да би прешао с дрвета на

дрво. А његов уобичајени положај је да виси непомично на дрвету држећи се канџама за грану.

Чиме се тај створ хранио? Овиједо пише: „Према ономе што сам приметио слободно могу да тврдим да то створење живи од ваздуха. Нико га никада није видео да једе. Уосталом, главу држи увек окренуту према ветру, што је доказ да се храни ваздухом. Не уме ни да уједе јер су му уста исувише мала. Није ни отрован, ни

агресиван. Све што уме да ради јесте да маше главом лево и десно гледајући зачуђено. Не може се замислити тромија и бескориснија животиња од тог створа.“

Живот наопачке

Истраживачи у каснијим вековима потврдили су запажања шпанског путописца. Закључили су, додуше, да се животиња, ипак, не храни ваздухом већ лишћем, али је њена спорост толико „бола“ очи да су је сви, без устручавања, назвали лењивцем.

ДЕМБЕЛИЈЕ

НЕМА ТОГ СТВОРА У ЖИВОТИЊСКОМ СВЕТУ КОЈИ ПО ЛЕЊОСТИ, ТРОМОСТИ И РАВНОДУШНОСТИ МОЖЕ ДА СЕ УПОРЕДИ С ЊИМ

Наука је данас утврдила да је лењивац потомак великих праисторијских животиња од којих је наследио огромне канџе, дугачке и по осам центиметара код животиње која цела није дужа од пола метра.

Постоји неколико врста лењиваца, али све оне живе у топлим областима америчког континента од северне Аргентине до Хондураса. Неупућени, заведени његовом округлом главом и удовима који личе на руке, као и чињеницом да тај створ живи на дрвећу, сматрају га мајмуном...

У ствари, лењивац је посебна врста сисара, без блиских сродника у данашњем свету.

Крзно му се састоји од дугих дебелих длака које, за разлику од осталих сисара, нису управљене од леђа ка трбуху, већ обрнуто. То је, додуше, и разумљиво ако узмемо у обзир да лењивац цео свој живот проводи наопачке, окачен о грану, трбухом окренутим навише. На тај начин он се заправо штити од обилних тропских киша.

Ако пажљиво загледамо леђа лењивца, опазићемо да имају необичну зеленкасту боју. То је само једна од последица његове ужасне спорости. Јер, лењивац је толико непокретан да на њему, у буквалном смислу те речи, расте трава! Тачније, зелене алге. Али, то није све. Постоје и друга жива бића која лењивца користе као свој животни простор. На местима између длака лептирови звани „пирале“ полажу своја јаја. Гусенице се излегу, размиле се по лењивчевом крзну, хране се алгама које ту расту и полако се претварају у лептирове, који се и сами, током живота, не удаљују много од љубазног домаћина. Веома је занимљиво видети лењивца предвече када лептирови излећу из његовог крзна окружујући га као рој мушица сијалицу.

Огромна снага мишића

Лењивац се креће по гранама забадајући канџе у кору, а његова спорост појачана је претераном опрезношћу. Мада би без икакве бојазни могао да се окачи о само једну шапу, он је не скида са дрвета док се потпуно не осигура помоћу остале три. А кад једном изабере место, он се тако чврсто и снажно припије за грану да га ни два снажна човека не могу откачити. Тако обешен он се осећа у свом елементу: висећи хода, висећи једе и висећи спава. Чак и умире у висећем положају и пада на земљу тек када прође период мртвачке укочености.

Научници још нису успели да измере снагу лењивчевих мишића, али су сигурни да мора бити огромна.

Шта ради лењивац док виси наглавце? Дању спава, и то главе заривене у недра, а ноћу једе. И то је једино време кад овај створ показује извесну хитрину, додуше, само вилицима које при жвакању лишћа начине не мање од деведесет покрета у минути.

Друге врсте кретања готово да му нису ни потребне јер му је врат тако савитљив да може да окрене главу за целих 270

степен. На тај начин он долази до хране не померајући се с места.

У јелу је изборљив јер узима само младице и свеже пупољке. Кад обрсти целу грану, прелази на следећу, а на крају мења и дрво.

На земљу силази само у случају крајње нужде јер је на тлу заиста неспретан и немоћан. Понекад покушава да опонаша четвороношце, а чешће, у ствари, пуже ослањајући се на канџе предњих ногу. Млад и хитар, на тај начин може да пређе и до 150 метара за један сат. Поређења ради, корњача са својих 400 метара на сат прави је спринтер у поређењу с њим. Зато није ни чудо што је лењивац везан за дрво. Да не би морао са осталим животињама да иде на појило, лиже росу с лишћа или гута кишне капи с дрвета.

Обављање нужде посебан је ритуал код ове животиње јер не жели да прља лишће дрвета којим се храни, а још мање му је пријатно да силази на земљу кад га нужда притера. И шта се онда дешава? Пошто, као и све мало покретне особе, и лењивац пати од хроничног затвора, он једном у осам или десет дана сиђе у подножје дрвета и том приликом изгуби готово трећину укупне тежине. Но, за такав подухват потребно је време, па зато несрећник проведе и по неколико сати под дрветом придржавајући се канџама за стабло.

Мозак – не баш за ласкање

Пулс лењивца је, зачудо, сасвим нормалан – седамдесет до осамдесет откуцаја у минути, као код човека. Дисање је, међутим, спорије, просечно шест до десет пута у минути, али је веома неправилно. За разлику од савршених сисара, лењивац прилично тешко подешава своју телесну температуру. Када је напољу врућина, он убрзано дахће да би се расхладио, а ако температура падне на 10 изнад

нуле, обузима га обамрлост, срце почиње спорије да куца, а дисање готово престаје. Научници су га, током испитивања, држали пуних 40 минута под водом и није се угушио!

Ни унутрашњи састав лењивца није мање занимљив. Прво што су зоолози опазили када су га сецирали, био је његов огромни желудац. Тај мехур у облику полумесеца, увек пун несвареног лишћа, чини 30 одсто укупне телесне тежине лењивца. Зато су пред њим остали органи морали да се повуку у други план.

Лобања лењивца подељена је на две коморе, што би могло навести на помисао да има два мозга! Да су два, него ни један вредан! Једна од тих комора потпуно је празна и замењује синусе. У другој се, додуше, налази мозак, али толико мали и тако сиромашан вијугама да о интелигенцији животиње, ни уз најбољу вољу, не може да се каже ништа ласкаво.

Трка за невестом

У марту или априлу међу лењивцима почиње сезона љубави. Мужјак јури своју изабраницу с гране на грану, међутим, ту јурњаву треба схватити сасвим релативно. Да би обишли дрво, треба им око три сата, после тога мужјак сустиже женку и љубавни чин почиње, као и све друго – у висећем положају.

За тако малу животињу трудноћа је прилично дуга, од 180 до 260 дана, зависно од врсте. Након тог времена женка, и даље „обешена“, доноси на свет младунца већ покривеног длакама и спремног да одмах прими подстанара – алге и лептирове.

Првих дана младунче спава на мајчином трбуху сисајући а нешто касније мајка га пушта да се окачи о грану поред ње јер су му канџе већ сасвим лепо развијене. Али, у овој породици тешких флегматичара и матерински инстинкт је прилично успаван. Мајка којој одузму младунче готово да не реагује. У најбољем случају, само кратко закмечи у знак протеста.

Лењивац је толико миран и незаштићен да се с правом можемо упитати: како је и којим чудом преживео у средини пуној јагуара, циновских змија и птица грабљивица?

Његова срећа је у томе што је потпуно равнодушан или, боље речено, неспособан да осети страх, љубав, мржњу или било какво друго осећање.

Када га неко нападне, код њега се уопште не јавља жеља да побегне, својствена другим животињама. Уосталом, од кога би заиста он и могао да побегне?

Нападнути лењивац се, дакле, брани. Али, тако хладнокрвно и механички да нам се чини да није ни свестан онога што ради. Окрећући се на леђа, он хвата противника шапама и забада канџе у њега као да се качи на обичну грану. Тај једини начин одбране којим располаже веома је успешан. Ни најснажнији човек не би се могао ослободити лењивчевог загрљаја, па ни било која животиња.

Лењивца штити и његово дебело крзно, отпорно на сваки ујед, зелено од алги и услед тога готово невидљиво међу гранама. Запањујућа спорост свих његових животињских процеса чини га у ствари изузетно отпорним. У стању је да преживи ране које би за друге животиње биле смртоносне. Чак и страшни отров кураре, којим су стара индијанска племена натапала врхове стрела у рату и лову, убија га тек после пола сата.

J. A.

Уређује: Вито Недељковић

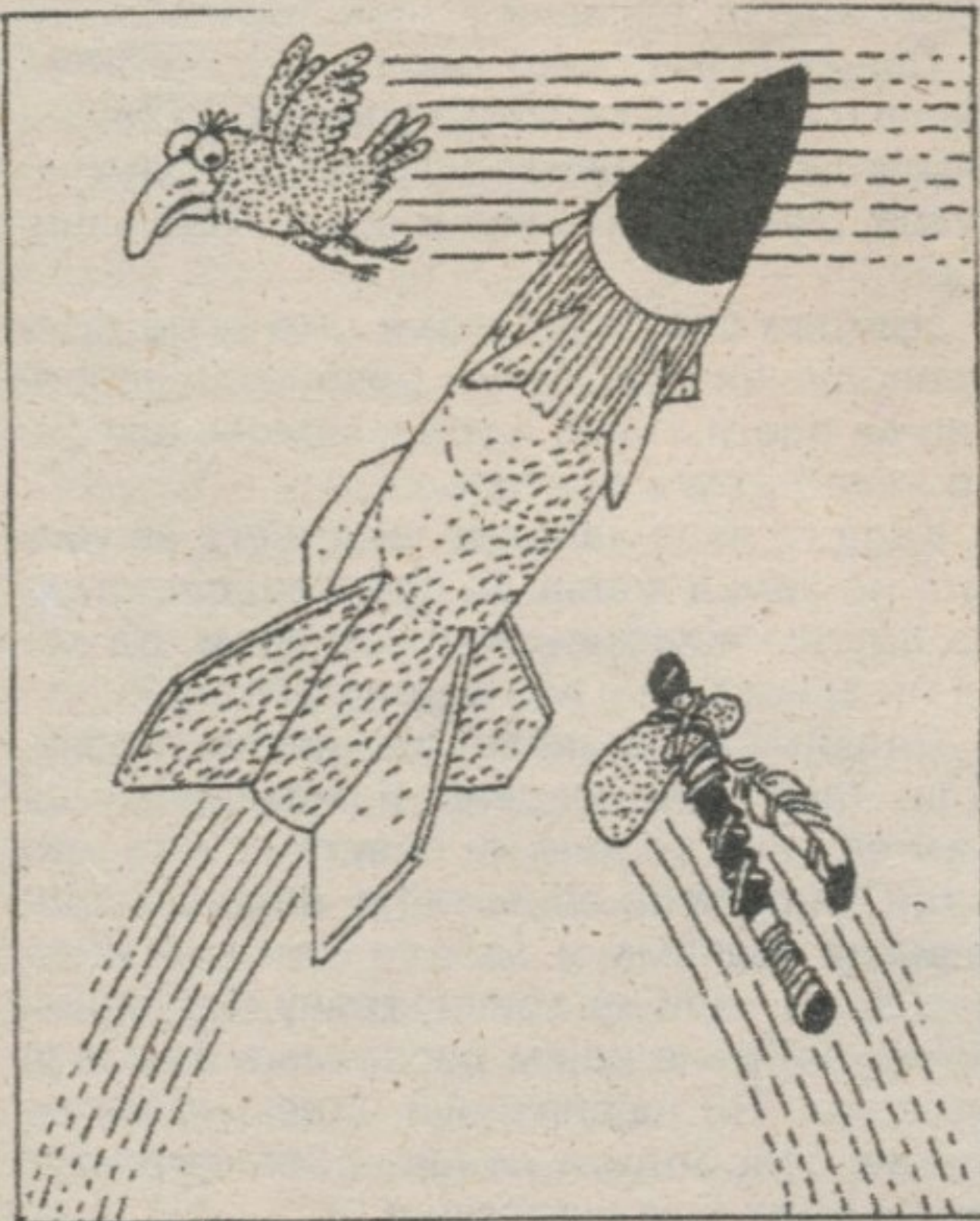
илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

Томахавк – отомахук

Да ли је америчким ракетама „томахавк“ име дато по бојној секири Индијанаца или та реч на енглеском значи нешто друго?

АНДРЕЈ Ј.
Сремска Митровица

Име ракете „томахавк“ потиче од енглеске речи *tomahawk*, чији се корен крије у алгокинском језику, најраспрострањенијем међу северноамеричким Индијанцима који су живели, и данас у малом броју живе, у Канади и САД. Томахавк на алгокинском гласи отомахук, а значи – рушити и то је био назив за индијанску ратну секиру.

Оружје томахавк у почетку је било прављено од дрвета и брушеног камена, а после доласка Европљана ова ратна секира ковала се од гвожђа. Томахавк је код Индијанаца више био симбол рата и мира него неко опасно оружје, па је закопавање ратне секире (томахавка) значило престанак непријатељстава, а њено откопавање почетак сукоба.

У риђима чучи геније

Ја сам изразито риђ, а по телу местимично имам пеге, па због тога нисам баш срећан. Од првог разреда (сад идем у четврти) другови су ме задиркивали и давали ми надимке. Хоће ли моја коса променити боју или ћу кад порастем, морати да је бојим.

Д.
Београд

Немаш разлога да због риђе косе будеш несрећан, напротив. Познато је да су многи славни људи били риђи, као: сликари Леонардо да Винчи и Винсент ван Гог, морепловац Кристифор Колумбо, композитор Антонио Вивалди, књижевница Сара Бернар, и многи освајачи и војсковође – викинг Црвени Ерик, Фридрих Барбароса (у преводу: црвеноси)...

То што те другови задиркују само је зато што се због боје косе разликујеш од њих и у том задиркивању сигурно нема лоших намера.

Емили, Ен и Шарлота Бронте

Летос сам прочитала роман „Оркански висови“ Емили Бронте, а управо читам и роман њене сестре Шарлоте Бронте „Џејн Ејр“. Чула сам да је писац била и њихова трећа сестра, па бих желе-ла да ми кажете како се звала и шта је написала.

АЊА
Трстеник

Три славне сестре, три енглеске књижевнице из забаченог сеоцета у западном Јоркширу, писале су дуго под мушким именима: Кирер Бел, Актон Бел и Елис Бел иза кога су се криле Шарлота, Ен и Емили Бронте. Биле су кћерке свештеника и још као девојчице остале су без мајке. Имале су још три сестре које су рано умрле и брата који је скончао као алкохоличар.

Први роман Шарлоте Бронте (односно Кирер Бела) „Џејн Ејр“ изазвао је праву буру у пуританској Енглеској јер је својим садржајем жестоко извргла критици викторијански начин васпитања. Убрзо после 1847. године излази други роман „Агнес Греј“ Актона Бела (Ен Бронте) који је био бледа копија „Џејн Ејр“, да би највећу славу стекао роман „Оркански висови“ Емили Бронте, односно Елиса Бела. На захтев читалаца сестре Бронте морале су да изађу из анонимности.

Славне сестре нису дуго живеле: Шарлота је умрла у 39, Емили у 30, а Ен у 29. години. Удавала се само Шарлота, али је умрла пред сам порођај – од туберкулозе као и њене сестре.

ЕНИГМАТИКА

РЕШЕЊА:

Скандинавка: топ, Адо, њух, ама, пир, ера, тат, експерти, м, панои, Иванов, д, нос, лити, ас, моћан, траг, ка, Јоаким, р, окрајати, р, И, Акад, Готи, Ели, оперете, ветерани, Ал, нарав, Новак, Та; Лавиринт: Б; Мозаичка укрштеница: водник, Ибрица, крупан, тег, алт, ономад, ровови, Иванов, гањати, оцелот; Слововни троугао: Петроварадин, тровати се, Ватикан, расе, Дин; Певачки анаграм: Рита Павоне; А, Б, В, Г питалице: 1г, 2в, 3г, 4а, 5б, 6б, 7г, 8в, 9в, 10б; Анаграмчић: сандале; Коњићев скок: каранфил, тулипан, љиљан; Палиндром: манекен; Мозаичка укрштеница: гђ, н, ружа, орао, ОКК, р, кр, АЛУС, дистих, ом, НРТ, Аида, а, обор, к, сш, Аламос, насликати, активизам, гарнирати, алатничар; Ребус: масна супа („М“ ас, „Н“ ас у „ПА“); Испуњаљка: камила, опосум (коала, април, мопед, исток, лутак, ампер); Осмосмерка: Париз; Енигматске стране припрема: ЕД „Ђорђе Натошевић“, Сомбор Уређује Славко Бован Аутори: Вревић, Димовић, Милин, Мунисић, Ј. Недић и Бован.

Марија Ђорђевић, Мештровићева 31, 11000 Београд – 10 година, воли музику.

Миљана Дангубић, Хероја Пинкија 53а, 26300 Вршац – 9 година, сакупља салвете, воли дружење, природу и путовања.

НОВО!

кроз игру и забаву научите највеће

МАЋИОНИЧАРСКЕ ТАЈНЕ

свих времена! Лако, брзо и гарантовано!

ПОПУСТ 50%

ПОКЛОН: мађионичарске новчанице,
телепатске картице за читање мисли, путоказ

1. КАКО ПОСТАТИ ХИПНОТИЗЕР (I и II)

Научићете како да хипнотизуете људе и да раде оно што им наредите.

2. МАЋИОНИЧАРСКЕ КАРТЕ

Трикови се изводе лако и са овим картама мађионичар може бити свако. Карте + објашњење за 25 трикова.

3. КОМПЛЕТ МАЋИОНИЧАРСКИХ КЊИГА (1-5)

Најновији трикови са картама, новчићима, новинама, канапима, коцкицама, шибицама, гумицама и другим реквизитима које сигурно имате код куће. Око 200 првокласних трикова.

4. МАГИЧНА КАРТА

Кад на такву карту ставите палидрвце оно ће остати да мистериозно лебди у ваздуху а може чак и да плеше гледаоцу испред носа. Трик се може 1000 пута поновити али га никада не могу открити.

Наручите телефоном или писмом. Шаљемо одмах.
Плаћате поштару по преузимању пошиљке.

Телефон: (011) 493-045 од 8 до 20 часова
АДРЕСА: Поштански фах 6, 11090 Београд 75.

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
БРОЈ 2286

YU ISSN 0032-339X

Први број «Политикиног Забавника»
изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Директор «ПОЛИТИКЕ»
Хаши Драган Антић

Издаје НП ПОЛИТИКА Д.О.О.
11000 Београд, Македонска 29

Штампа графичко предузеће
«Штампарија Политика»

В. д. председника комисије «ПОЛИТИКА»
Томица Раичевић

Уредник сатирије Мирјана Маринковић
Ликовно графички уредник Соња Јашовић
Редакција Олга Вукадиновић, Бојана До-
жић, Мина Илић, Мирјана Крстуловић,
Иван Лончар, Петар Милатовић, Вера
Милићевић, Весна Минић, Вито Недељ-
ковић, Биљана Орловић, Љубомир Па-
тригић, Весна Софреновић, Војислав
Стаменовић, Недељка Сташић, Миленко
Тодоровић и Бранислава Црномарковић

Техничка редакција
Душан Глушац, Радоје Савић,
Зоран Петковић и Радана Весовић
Секретаријат Зорица Филиповић
Дописници «ПОЛИТИКЕ» из иностранства:
Петар Поповић (Москва), Дарко Рибни-
кар (Њујорк), Мирослав Стојановић
(Бон), Душан Симић (Лондон), Бошко
Јакшић (Рим), Верица Рупар (Будим-
пешта) Момчило Пантелић (Пекинг),
Радислав Бук (Атина)

Редакција «ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК»
Македонска 29, 11001 Београд, П.фах 124.

Телефони: секретаријат 3224-471,
редакција 3224-483, техничка редакција
3226-620, централа 3224-191 и 3225-761,
претплата: 3228-776.

Маркетинг агенција: Македонска 31/1,
телефон 3220-645.

Рукописи, фототипови и цртежи се не
враћају.

На основу мишљења Републичког секретари-
јата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од
22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Претплата за нашу земљу
1 месец 19,50 дин. 3 месеца 58,50 дин.
6 месеци 117,00 дин.

Претплата на жиро рачун број:
40801-603-3-42104, уз обавезну назнаку:
Н.П. «ПОЛИТИКА» — ПРЕТПЛАТА НА
ЛИСТ «ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК»

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

Полугодишња — возом: 90 DEM, 40 USD
или противвредност осталих валута.

Полугодишња — авионом:

I група-Европа: 129 DEM. II група-Блиски исток:

130 DEM. III група-Африка, Азија: 135 DEM.

IV група-Америка, Канада: 136 DEM. V група-

Далеки исток: 138 DEM. VI група-Јужна Америка:

144 DEM. VII група-Аустралија: 146 DEM.

или противвредност осталих валута

Претплата се врши преко фирме

«EINS PLUS ZWEI» GmbH, FRANKFURT/M

у противвредности валута USD или DEM и то:

DEUTSCHE BANK AG, F/M. (BLZ 50070010)

3a DEM — КОНТО — 092430800

3a USD — КОНТО — 05092430801

Код уплате ОБАВЕЗНО навести — «Сврха плаћања»

ПРЕТПЛАТА НА «ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК» —

откуп дуга.

Копију уплате ОБАВЕЗНО послати на факс

бр. ++ 381 11 3228 776 или на адресу:

ПРЕДУЗЕЋЕ «ПОЛИТИКА» 11000 БЕОГРАД

29. НОВЕМБРА 24/1, ЈУГОСЛАВИЈА

Годишњу претплату на лист не примамо.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину.

Hanna-Barbera's
**ПОРОДИЦА
КРЕМЕНКО**

**РЕКЛИ
СУ...**

О ПРАВДИ И НЕПРАВДИ

Боље је допустити и да се неправде догоде, него их отклањати на недопустив начин.
Јохан Волфганг Гете
немачки писац
(1749–1832)

Код највећег броја људи љубав према правди у ствари је страх од неправданета.
Франсоа Ла Рошфуко
француски моралиста
(1613–1680)

Верујем да је правда коју не прати милосрђе најјезивија ствар на свету.
Франсоа Моријак
француски књижевник
(1885–1970)

Ко не осуди зло, призива га.
Леонардо да Винчи
ренесансни уметник и научник
(1452–1519)

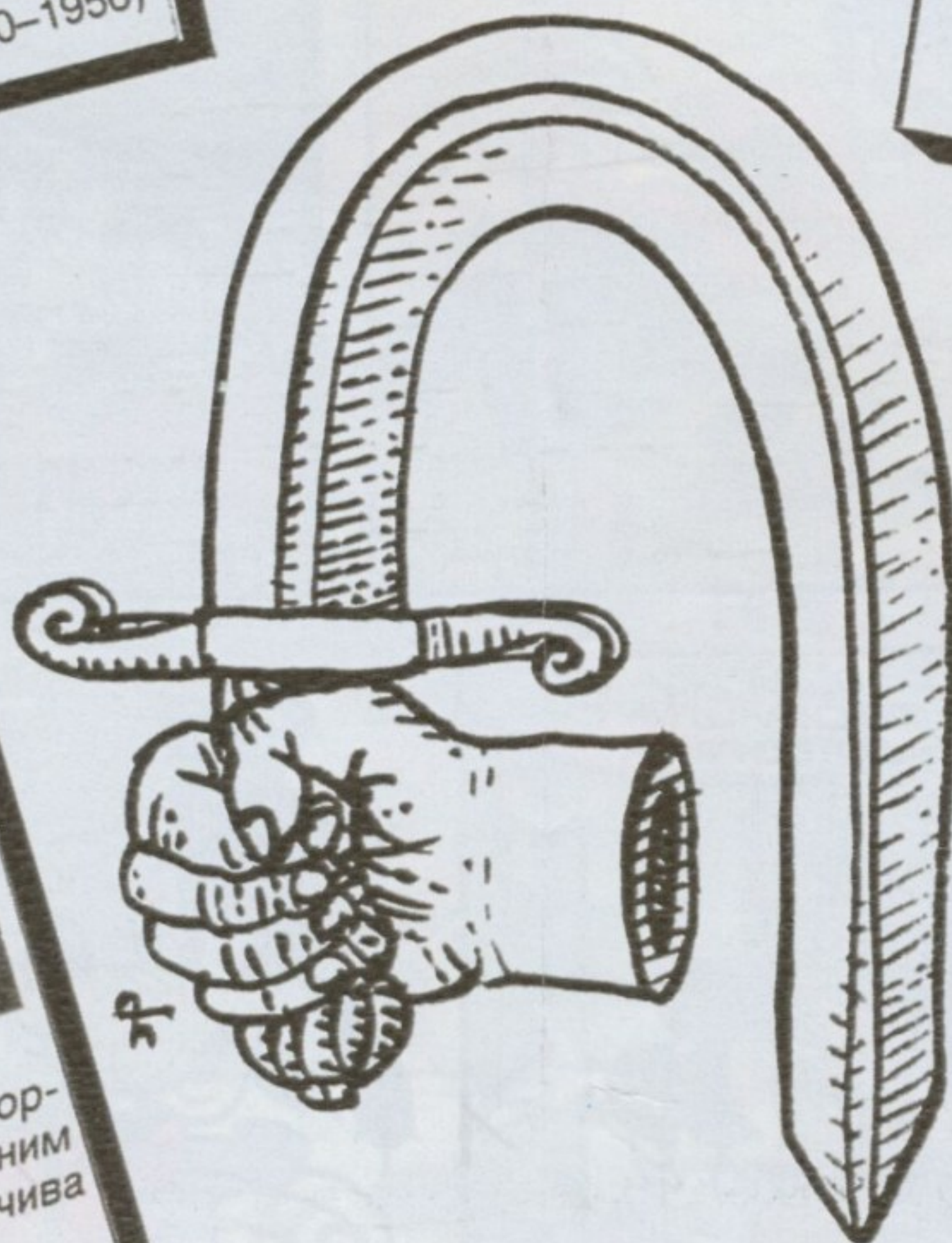
Ко допусти злочин, његов је саучесник.
Франсоа Мари Аруе Волтер
француски филозоф
(1694–1778)

Онај коме прети нека велика неправда мању неправду доживљава као милост.
Џејн Велш Карлајл
шкотска историчарка
(1795–1881)

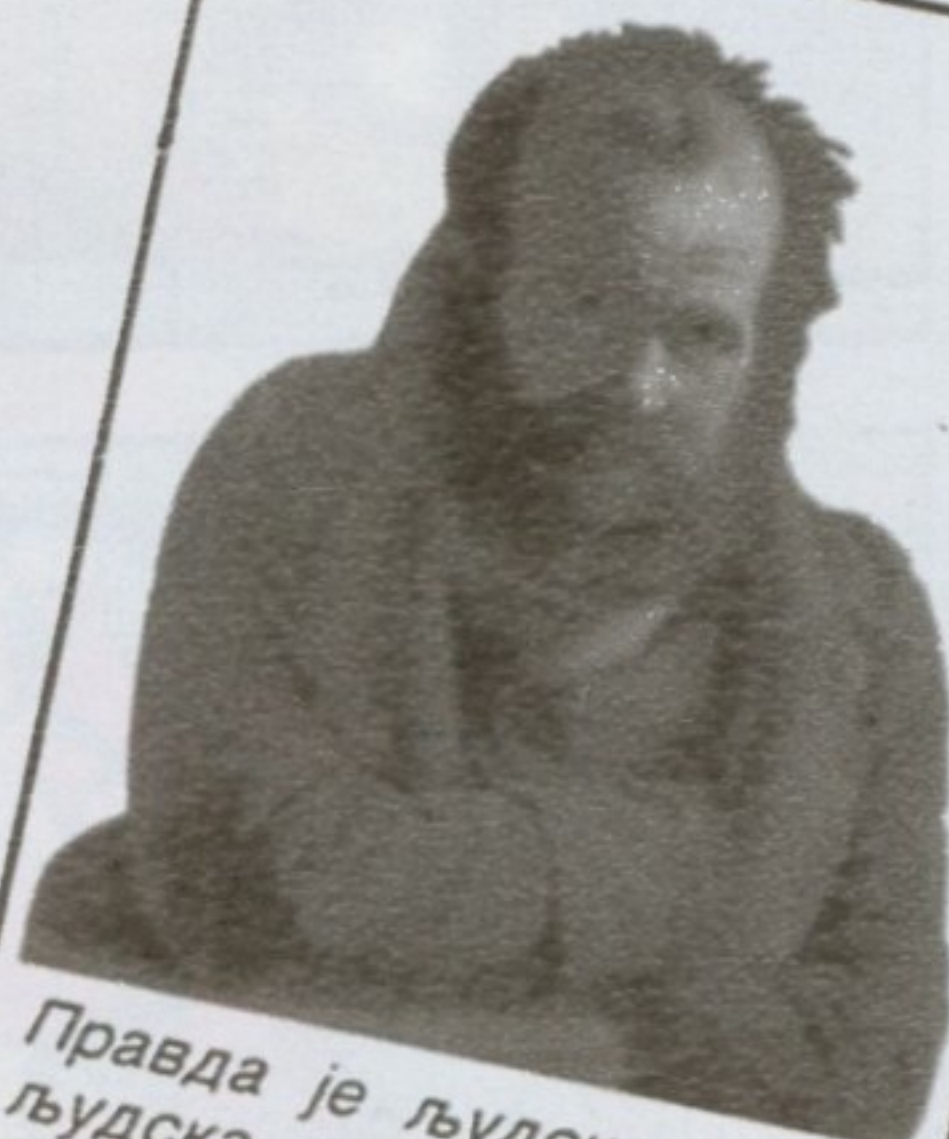
Поверујем у божанску правду сваки пут када умре неки мој непријатељ.
Ћузепе Марота
италијански писац и новинар
(1902–1963)

Неправда се подноси релативно лако; правда је неподношљиво тешка.
Хенри Луис Менкен
амерички новинар и писац
(1880–1956)

О неправдама праведних могла би се написати књига.
Ентони Хоуп
енглески писац
(1863–1933)

Правда је исто што и норме на којима у одређеним цивилизацијама почива људска врста.
Антоан де Сент-Егзипери
француски писац и пилот
(1900–1944)

Правда је људска, посве људска, искључиво људска.
Пјер Жозеф Прудон
француски економиста
(1809–1865)

Илустровао Растко Ђирић

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

